

**STRATEGIA ROZWOJU
GMINY I MIASTA DOBRA
NA LATA
2014 Ě 2020**

SPIS TRECI

Wst p	3
1. PODSUMOWANIE STRATEGII ROZWOJU MIASTA I GMINY DOBRA NA LATA 2014 . 2020	7
1.1. MISJA I WIZJA	7
1.2. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	8
2. DIAGNOZA UWARUNKOWA ROZWOJU GMINY I MIASTA DOBRA	9
2.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY I MIASTA DOBRA	9
2.2. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNO . KULTUROWE	11
2.3. POYÓ ENIE, UKSZTAÝTOWANIE TERENU, POWI ZANIE Z OTOCZENIEM	15
2.4. ZASOBY GMINY I MIASTA	17
2.4.1. Zasoby ludzkie	17
2.4.2. Zasoby przyrodnicze	21
2.5. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	26
2.5.1. Infrastruktura techniczna	26
2.5.2. Ochrona rodowiska	33
2.6. INFRASTRUKTURA SPOýECZNA	34
2.6.1. Edukacja	34
2.6.2. Opieka zdrowotna	37
2.6.3. Pomoc spoýeczna	37
2.6.4. Porz dek publiczny i ochrona przeciwpo arowa	38
2.6.5. Sport i kultura w Mie cie i Gminie Dobra	39
2.7. SFERA GOSPODARCZA	42
2.7.1. Przemysý przedsi biorczo i struktura podmiotów gospodarczych	42
2.7.2. Rolnictwo	44
2.7.3. Turystyka i rekreacja	46
2.7.4. Atrakcyjno inwestycyjna Gminy	48
2.7.5. Sytuacja finansowa Gminy i Miasta	49
ANALIZA SWOT GMINY I MIASTA DOBRA	55
3. SONDA OPINII PUBLICZNEJ	56

3.1. Obserwacje i wnioski z wywiadu oraz badania ankietowego przeprowadzonego z kluczowymi reprezentantami spojechnymi Gminy i Miasta	56
3.2. Obserwacje i wnioski z badania ankietowego w ród mieszka ców Gminy i Miasta	61
3.3. Podsumowanie wyników sonda u spojechnego	70
4. MISJA I WIZJA	71
4.1. STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU	72
4.2. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE	73
CEL STRATEGICZNY I ROZWÓJ TURYSTYKI I REKREACJI WYKORZYSTUJ CEJ POSIADANE ZASOBY	73
Cel operacyjny I.1 Zagospodarowanie terenów wokółzbiornika Jeziorsko	73
Cel operacyjny I.2 Wykorzystanie zasobów historyczno-kulturowych i przyrodniczo-ekologicznych	75
Cel operacyjny I.3 Promocja posiadanych zasobów i lepsze wykorzystanie potencjału lokalnego dzi ki współpracy ró nych podmiotów	76
Cel strategiczny II Poprawa jako ci ycia mieszka ców Gminy	79
Cel operacyjny II.1 Rozwój i promocja przedsi biorczo ci w ród mieszka ców	79
Cel operacyjny II.2 Polepszenie infrastruktury technicznej w Gminie	82
Cel operacyjny II.3 Wzbogacenie oferty oraz bazy edukacyjnej, kulturalnej i integracji spojechnej	84
Cel operacyjny II.4 Polepszenie oferty zdrowotno-opieku czej i wyczenia spojechnego	85
5. SPOSOBY I RÓDÝA FINANSOWANIA	87
5.1. POWI ZANIE STRETEGII Z DOKUMENTAMI WY SZEGO RZ DU	88
6. MONITORING I EWALUACJA	98
6.1. MONITOROWANIE STRATEGII	98
6.2. PROPONOWANE WSKA NIKI	99
Bibliografia	107
Spis tabel i rysunków	108

WST P

Strategia rozwoju Gminy i Miasta Dobra na lata 2014-2020 jest kluczowym dokumentem, który poprzez swoją zawartość, a także sposób dochodzenia do niej, w nim rozwiła systematyzuje wiedzę o Gminie, wyznacza długofalowe kierunki jej rozwoju oraz wskazuje działania, których realizacja przyczyni się do rozwoju całego obszaru.

Dokument przygotowany został na zlecenie Burmistrza Gminy i Miasta Dobra w ramach działań związanych z aktualizacją poprzedniego dokumentu wyznaczającego strategiczne kierunki rozwoju Gminy i Miasta. Projekt zrealizowany został przez ódzką Agencję Rozwoju Regionalnego S. A.

Strategia rozwoju Gminy i Miasta Dobra na lata 2014-2020 jest dokumentem kierunkowym, który określa nadrzędne cele długoterminowe, priorytety rozwoju oraz możliwe kierunki działań władz Miasta i Gminy. Wyznacza stan, do którego Miasto i Gmina powinna dążyć w kolejnym okresie planowania, zarysowuje ramy działań prowadzących do osiągnięcia wyznaczonych celów oraz prezentuje przykłady inicjatyw, jakie można podjąć w ramach każdego strategicznego kierunku rozwoju.

Uchwalenie Strategii nie zamyka możliwości wprowadzania zmian, prowadzenia konsultacji społecznych i składania propozycji działań inwestycyjnych, zgodnie z pojawiającymi się uzasadnionymi potrzebami lokalnymi¹. Strategia jest równoległym narzędziem, które wyznacza ogólne ramy racjonalnego gospodarowania posiadanymi zasobami oraz stanowi kluczowy element planowania rozwoju lokalnego.

W opracowaniu niniejszego dokumentu brali udział przedstawiciele ódzkiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. oraz przedstawiciele Urzędu Gminy i Miasta Dobra. W trakcie prac przeprowadzone zostały rozmowy z reprezentantami Urzędu Gminy i Miasta, a w celu zebrania opinii od mieszkańców i kluczowych interesariuszy (radnych oraz przedstawicieli funkcjonujących na terenie Gminy i Miasta instytucji i jednostek) przeprowadzone zostały ankiety i wywiady telefoniczne.

---

¹ Domański T., *Strategiczne Planowanie Rozwoju gospodarczego gminy, Agencja Rozwoju Komunalnego, Warszawa 1999*

Niniejsza strategia składa się z **sześciu rozdziałów** oraz **bibliografii**.

We **Wstępie** przedstawiono cel i strukturę dokumentu oraz zastosowane podejście metodologiczne.

Rozdział pierwszy obejmuje krótkie podsumowanie całego dokumentu, zawiera informacje o kluczowych założeniach i wnioskach wynikających ze strategii.

Rozdział drugi przedstawia opis stanu obecnego Gminy i Miasta. Zawiera diagnozę zasobów pod kątem informacji na temat zagospodarowania przestrzennego oraz sytuacji gospodarczej.

Rozdział trzeci kończy się podsumowaniem w postaci analizy SWOT, czyli wskazania mocnych i słabych stron Gminy i Miasta oraz szans i zagrożeń dla jego dalszego rozwoju.

W rozdziale czwartym zawarto wyniki badania sondażowego przeprowadzonego wśród mieszkańców oraz głównych interesariuszy strategii.

W rozdziale piątym zdefiniowano misję i wizję Gminy i Miasta Dobra, wskazano ogólne kierunki ich rozwoju stanowiące zarówno wyraz aspiracji władz, jak i pozostałych interesariuszy strategii. Nakreślono cele strategiczne, które posłużą jako konstrukcja realizacji celów operacyjnych. W rozdziale uwzględniono prezentację przykładowych działań i inicjatyw, które władze Gminy i Miasta mogą podejmować w ramach realizacji poszczególnych celów strategicznych. **W rozdziale szóstym** zamieszczono opis możliwościów sfinansowania zadań zdefiniowanych w ramach niniejszej strategii.

Ostatnią częścią dokumentu jest **rozdział siódmy**, który jest poświęcony wytycznym dla proponowanego systemu wdrażania, monitorowania i ewaluacji strategii. Zamieszczono w niej przykłady wskaźników efektywności procesu realizacji wytycznych zawartych w niniejszym dokumencie.

Bibliografia - zawiera spis dokumentów i materiałów wykorzystanych przy opracowaniu tekstu strategii.

Centralnym punktem Strategii Rozwoju Gminy i Miasta Dobra jest lista celów strategicznych wyznaczających docelowe, długofalowe kierunki rozwoju regionu. Kierunki te określone zostały m.in. w oparciu o wyniki diagnozy zasobów i otoczenia Gminy, analizy pozyskanych opinii kluczowych reprezentantów społecznych, władz, jak również wniosków z sesji strategicznych zespołu projektowego.

Punktem wyjścia do opracowania Strategii Rozwoju Gminy i Miasta Dobra na lata 2014 -2020 była analiza zasobów, uwarunkowań lokalnych i specyfiki otoczenia Gminy i Miasta na podstawie danych dostarczonych przez Urząd Gminy, danych Głównego Urzędu Statystycznego oraz ogólnie dostępnych informacji i dokumentów na temat Gminy. Dodatkowo, w celu uzupełnienia pozyskanych w ten sposób informacji i wyciągnięcia na ich podstawie wniosków, przeprowadzone zostały badanie ankietowe wśród Radnych oraz stowarzyszeń funkcjonujących na jego terenie (kluczowych interesariuszy dokumentu Strategii). W efekcie, została przygotowana analiza SWOT, tj. lista mocnych i słabych stron Gminy i Miasta oraz szans i zagrożenia dla jej rozwoju.

Wnioski z tak przeprowadzonej diagnozy były podstawą do wypracowania misji i wizji Gminy i Miasta Dobra. Misja i wizja wypracowane zostały w ramach sesji strategicznej zespołu projektowego, składającego się z pracowników Głównego Urzędu Regionalnego S.A. Efektem sesji strategicznej było wskazanie docelowych kierunków działań podejmowanych przez władze Miasta i Gminy.

Określona, przez zespół projektowy, propozycja misji i wizji Gminy i Miasta była następnie przedmiotem dyskusji - w pierwszej kolejności z władzami Gminy a następnie z głównymi interesariuszami - w trakcie prezentacji wstępnych założeń Strategii. W oparciu o kierunek wyznaczony przez misję i wizję rozwoju Gminy i Miasta Dobra, zespół projektowy przedstawił również propozycję celów strategicznych i podporządkowanych im celów operacyjnych oraz dokonał wstępnej priorytetyzacji (uszerogowania) wypracowanego zbioru długoterminowych celów Gminy i Miasta Dobra. W procesie dokonywania hierarchicznego zestawienia celów oraz ustalania ich współzależności zespół projektowy brał pod uwagę głos opinii publicznej, tak aby jak najlepiej służyło interesom i konkretnym działaniom wszystkich uczestników życia społecznego i gospodarczego Gminy i Miasta Dobra.

Sformułowanych celów strategicznych i operacyjnych nie należy traktować jako zbioru zamkniętego. Obecny wygląd Strategii Rozwoju został ukształtowany w określonych warunkach oraz na określonym etapie rozwoju Gminy i Miasta, które są zmiennymi dynamicznymi. Dlatego osiaganie założonych celów wymaga systematycznego monitorowania zmian wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju Gminy i Miasta Dobra. Aby proces ten przebiegał w usystematyzowany i kontrolowany sposób, zespół projektowy zaproponował koncepcję docelowego systemu wdrażania, monitorowania oraz ewaluacji Strategii. Koncepcja ta uwzględnia również przykład mechanizmu konstruowania i wykorzystania mierników (wskaźników) efektywności procesu realizacji założeń i celów strategicznych, jakie postawione zostały przed Gminą i Miastem Dobra.

Rysunek 1. Schemat dokumentu Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Dobra na lata 2014 - 2020

ródło: Opracowanie własne

1. PODSUMOWANIE STRATEGII ROZWOJU MIASTA I GMINY DOBRA NA LATA 2014 – 2020

Strategia Rozwoju Gminy i Miasta i Dobra na lata 2014 - 2020 jest opracowaniem, które wyznacza długofalowe cele i priorytety rozwoju oraz proponowane kierunki działań.

1.1. MISJA I WIZJA

Na potrzeby Strategii Rozwoju Gminy i Miasta Dobra na lata 2014 - 2020 wizja regionu została sformułowana w następujący sposób:

W 2020 roku Gmina i Miasto Dobra atrakcyjnym ośrodkiem wypoczynkowym nad Zbiornikiem Jeziorsko oraz miejscem oferującym wysoką jakość życia swoim mieszkańcom

Misja Gminy i Miasta Dobra brzmi następująco:

Wykorzystanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych Gminy i Miasta do osiągnięcia znacznej pozycji na turystycznej mapie centralnej Polski

1.2. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

W celu realizacji wizji i misji Gminy i Miasta Dobra, zdefiniowany został katalog kluczowych dla jego rozwoju celów strategicznych i sących ich osi gni ciu celów operacyjnych. ý cznie zdefiniowane zostały dwa gówny cele strategiczne oraz sze przyporzkowanych im celów operacyjnych. Poszczególne cele zaprezentowane zostały w tabeli poni ej.

Tabela 1. Podsumowanie celów strategicznych i celów operacyjnych Gminy i Miasta Dobra

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne
I.	Rozwój turystyki i rekreacji wykorzystujcej posiadane zasoby	<i>I.1. Zagospodarowanie terenów wokóyZbiornika Jeziorsko</i>
		<i>I.2. Wykorzystanie zasobów historyczno-kulturowych i przyrodniczo- ekologicznych</i>
		<i>I.3. Promocja posiadanych zasobów i lepsze wykorzystanie potencjału lokalnego dzi ki współpracy ró nych podmiotów</i>
II.	Poprawa jako ci ycia mieszka ców Gminy	<i>II.1. Promocja postaw przedsi biorczych w ród mieszka ców</i>
		<i>II.2. Polepszenie infrastruktury technicznej w Gminie</i>
		<i>II.3. Wzbogacenie oferty <u>i bazy edukacyjnej</u>, kulturalnej i integracji spoýecznej</i>
		<i>II.4. Polepszenie oferty zdrowotno-opieku czej i wýczenia spoýecznego</i>

ródý: Opracowanie wýasne

Zgodnie z układem przedstawionym w powy szej tabeli, w ramach realizacji Strategii Rozwoju Gminy i Miasta Dobra zidentyfikowane zostały dwa cele strategiczne.

Cel pierwszy jest zwi zany z intensyfikacją działań podejmowanych w zakresie turystyki i rekreacji wykorzystujcej posiadane przez Miasto i Gmin zasoby. Działania w ramach tego celu oscylowa b d wokóy zagospodarowania terenów nad Zbiornikiem Jeziorsko, efektywnego wykorzystania posiadanych przez Gmin zasobów kulturowo- przyrodniczych przy udziale szeroko zakrojonych działań promocyjnych.

Kolejny cel strategiczny zwi zany jest konieczno ci podj cia działań maj cych na celu popraw jako ci ycia mieszka ców Gminy i Miasta. Realizacja tego celu strategicznego b dzie mo liwa poprzez polepszanie dost pnej dla mieszka ców infrastruktury technicznej, oferty i bazy edukacyjno - kulturalnej, zdrowotno- opieku czej, a tak e działania nakierowane na promocj przedsi biorczo ci w ród mieszka ców oraz inicjatywy przeciwdziałaj ce wykluczeniu spoýecznemu.

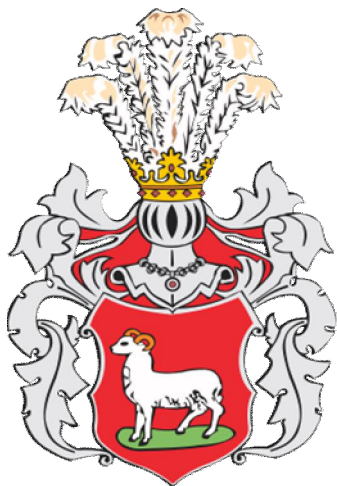
2. DIAGNOZA UWARUNKOWA ROZWOJU GMINY I MIASTA DOBRA

Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Dobra na lata 2014 – 2020 jest kluczowym dokumentem, który poprzez swój zawartość, a także sposób dochodzenia do zawartych w nim rozwiązań systematyzuje wiedzę o Mieście i Gminie Dobra.

2.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY I MIASTA DOBRA

W pierwszym podrozdziale diagnozy obecnego stanu Gminy i Miasta Dobra zostaną przedstawione podstawowe informacje o Gminie, które obejmują: uwarunkowania historyczno-kulturowe, położenie geograficzne, ukształtowanie terenu, powiązanie z otoczeniem, powierzchnię oraz podziały administracyjny.

Rysunek 2. Herb Gminy i Miasta Dobra

ródło: <http://www.powiat.turek.pl>

Gmina Dobra to gmina o charakterze miejsko-wiejskim, położona w województwie wielkopolskim w granicach powiatu tureckiego. Gmina graniczy z województwem łódzkim, co definiuje jej względnie dobre położenie w stosunku do stolic obu regionów. Od Łodzi oddalona jest o ok. 70 km, a od Poznania ok. 150 km. W ramach powiatu jej położenie określa siedziotto 8 gmin: Przykona (od północy), Uniejów (od północnego wschodu), Poddębice (od wschodu), Pęczniew (od południowego wschodu), Warta, Goszczanów (od południa), Kawczyn (od zachodu), Turek (od południowego zachodu). Gmina zajmuje powierzchnię 132 km², w tym miasto 1,8 km². Do ciekawszych zakłków Gminy należy zbiornik Jeziorsko, którego położenie jest w granicach administracyjnych Gminy.

Rysunek 3 . Mapa powiatu tureckiego

ródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/Powiat_turecki

Miasto i Gmina Dobra jest członkiem Lokalnej Grupy Działania „Przymierze Jeziorsko” Działają w niej jako członek. Założyciel od 18 marca 2006 roku. Ponadto założycielami LGD były Miasto i Gmina Warta oraz Gmina Pleszew. Obecnie do struktur LGD dołączyły Gmina Sieradz i Gmina Burzenin. Głównym celem działania stowarzyszenia jest rozwój obszarów wiejskich wokół zbiornika Jeziorsko opierający się na aktywizacji lokalnej społeczności. Dotychczas stowarzyszenie współpracowało z wieloma instytucjami tj. Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich SOPUS+, niemiecka grupa „LAG Hunsruck c/o regionalrat Wirtschaft Rhein. Hunsruck e.V.”, prowadziło warsztaty dla dzieci oraz brało udział w targach krajowych i międzynarodowych, imprezach regionalnych (Świętyni Jarmark Powiatowy, Polagra Food, Open Hair Festival, Stożki Wielkanocne, Sieradz 2009, Piknik Fuduszy Europejskich, Jód 2009).

LGD Przymierze Jeziorsko posiada wieloletnie doświadczenie w realizowaniu projektów międzynarodowych. Pierwszy z nich zrealizowano w 2010 r. na terenie działania Lokalnej Grupy Działania „Przymierze Jeziorsko” oraz Stowarzyszenia „LGD 7. Kraina Nocy i Dni”. Projekt pn. „Spotkanie z Naturą 2010” realizowano w ramach nawiązanej współpracy międzynarodowej. W przedsięwzięciu brały udział grupy niemieckie: LAG Welterbe Oberes Mittelrheintal oraz LAG Hunsruck. Celem przedsięwzięcia była edukacja ekologiczna oraz integracja między z Polską oraz z Niemcami poprzez wydarzenia sportowo-kulturalno-rekreacyjne, a przede wszystkim kształtowanie świadomości ekologicznej w środowisku, wpajanie zasad racjonalnego wykorzystywania posiadanych zasobów naturalnych oraz ukazanie ich znaczenia dla zdrowia i życia człowieka, w tym podkreślenie korzyści płynących z aktywnego wypoczynku na łonie natury. Pozostałe projekty

mi dzynarodowe to: "Mjødzie z upo ledzeniem i mjødzie bez upo ledzenia bada wspólnie energi przyszjõ ci" . zrealizowany w 2011 roku oraz "Energi do wiadczã i rozumie " z roku 2012.

Gmina i Miasto Dobra wspólnie z LGD sPrzymierze Jeziorsko+brajã równie udziajw realizacji dziajã i projektów o charakterze promocyjno-informacyjnym oraz rozwijaj cym turystyczny potencjajregionu. W 2012 roku zrealizowano maje projekty w ramach dziajãnia sWdra anie lokalnych strategii rozwoju+ obj tego PROW na lata 2007 . 2013:

- sJstawienie witaczy na terenie Gminy Dobra+(warto projektu 53 603,40 zj),
- "Plac zabaw w Sk czniewie jako element produktu turystycznego obszaru dziajãnia LGD "Przymierze Jeziorsko" (warto projektu 20 000 zj),
- "Cudze chwalicie swego nie znacie - Przewodnik turystyczny Gminy Dobra jako element strategii promocji i tworzenia oferty dotycz cej turystyki aktywnej i kulturowej na obszarze dziajãnia LGD "Przymierze Jeziorsko".

Cech charakterystyczn Gminy jest du y udziaj gruntów rolnych, stanowi cy 70% cajkowitej powierzchni Gminy. Dodatkowo u ytki le ne stanowi 16,2% jej terenu. W zwi zku z powy szym Gmina Dobra posiada du e walory przyrodniczo . krajobrazowe, które podkre la ponadto jej pojb enie w Dolinie rzeki Warty i Teleszyny. Charakterystyczna dla Gminy jest równie silnie rozdrobniona sie osadnicza, skjadaj ca si z wielu mañych wsi, które rednio zamieszkuje ok. 140 mieszka ców. Najwi ksze sojctwa tj. Sk czniew, Mikulice, Djuga Wie licz od 300 do 500 mieszka ców. Te najmniejsze skupiaj grupy ok. 50 mieszka ców.

Gmina szczyci si równie bardzo bogat histori , która si ga pocz tków naszej ery. Podczas bada archeologicznych odkryto cmentarzyska ciajõpalne, pochodz ce z okresu kultury Przeworskiej na terenie miejscowoci Mjyny Piekarskie, Józefów i D browica oraz cmentarzysko ze starszego okresu rzymskiego (I-II w n.e.) we wsi L g Piekarski. Ponadto na terenie Gminy zachowajj si inne, równie cenne elementy architektury z pó niejszych okresów. Temat ten zostanie szerzej opisany w kolejnych podrozdziajãch niniejszej strategii.

2.2. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNO – KULTUROWE

Chocia miejscowo Dobra pojawia si na kartach historii stosunkowo pó no w roku 1381, to osadnictwo na tych terenach rozwijaõ si ju wcze niej. lãdy pobytu pradawnych mieszka ców okolic Dobrej pozostaaj w postaci cmentarzy ciajõpalnych na terenie wsi Mjyny Piekarskie, Józefów i D browica. Wi kszo cmentarzysk pochodzi z okresu kultury przeworskiej. We wsi ý g Piekarski jeszcze przed II wojn wiatow odkryto cmentarzysko ze starszego okresu rzymskiego (I-II wiek n.e.) skjadaj ce si z trzech tzw. grobów ksi cych. Byjõ one miejscem pochówku najzamo niejszych . naczelników lub wodzów plemiennych. Pozostaõ ciami z nowszego okresu dziejów s grodziska sto kowate w Piekarach i Woli Piekarskiej (XI-XIII wiek). Dobra uzyskuj c prawa miejskie w 1392 roku byjã wjasno ci prywatn , jak wiele innych miejscowoci pojb onych w okolicy. Wyj tkiem byjõ Mikulice, które nale ajõ do klucza arcybiskupiego. W wieku XV Dobra prze ywaõ swój rozkwit, wielu synów ówczesnych mieszczan studiowajõ na Akademii Krakowskiej, st d prawdopodobnie pochodzjõ Jan z Dobrej, rektor tej uczelni, nauczyciel Wojciecha z Brudzewa. Przez teren gminy przebiegaõszlak handlowy z Moraw przez Wielkopolsk na Pomorze Szczeci skie. W Dobrej krzy owaõ si drogi

trzech spośród nich należy do zbudowania dworu pałacu. Najstarsza, najmniej zachowana budowla, zbudowana z drewna, miała kształt o mioboczny. Była to forma wieża, naładująca nowożytnych i królewskich o mioboczne zamkowe wieże murowane. Zdaniem archeologów **jest to pierwsze na ziemiach polskich odkrycie drewnianej, o miobocznej wieży na kopcu**. Eksploracja archeologiczna objęła tylko cz. kopca podworskiego, pozostaje zatem jeszcze do poznania cz. innych urządzeń i budowli związanych z funkcjonowaniem dworu pałacu, które tu zostały wzniesione w średniowieczu i czasach nowożytnych.²

Rysunek 5 . Stanowisko archeologiczne w zespole dworsko-parkowego w Długiej Wsi

ródło: Opracowanie wyników prac archeologicznych w zakresie realizacji robót pod nazwą „Zagospodarowanie zieleni zespołu dworsko . parkowego w Długiej Wsi, gm. Dobra”

Odkryte przez archeologów stanowisko, będące świadectwem dziedzictwa kulturowego regionu, przy odpowiednim oznakowaniu i wyeksponowaniu może przyciągnąć zainteresowanie turystów i stanowi potencjał wzbogacający ofertę turystyczną.

Istotnym elementem lokalnej tradycji są kultywowane od dawna zwyczaje związane z wiekami Wielkiej Nocy oraz Bożego Ciała. Strazaków, procesja Emaus czy dywany kwiatowe w Skocznie, które przyciągają co roku na teren gminy wielu turystów:

- Strazaków . Straz Grobu Pałacu to zwyczaj kultywowany związany z wydarzeniami Wielkiego Tygodnia. Członkowie strażnicy do rezurekcji pełni wart przy Grobie Chrystusa. Wówczas można zobaczyć charakterystyczne czerwone mundury, szable, szpady oraz specjalny mundur . Według tradycji Turki związane są z czasami Odsieczy Wiedeńskiej. Dobrze biorący wówczas udział

² *Opracowanie wyników prac archeologicznych w zakresie realizacji robót pod nazwą „Zagospodarowanie zieleni zespołu dworsko . parkowego w Długiej Wsi, gm. Dobra”, Kalisz 2012*

w wyprawie pod dowództwem Jana III Sobieskiego po zwycięskiej bitwie wracali do domów ze zdobyczami m.in. w postaci tureckiej broni i odzieży. Przed wejściem do miasta przebrali się w stroje i wstępi do koni, aby podziękować za zwycięstwo. Działo się to w okresie Wielkiej Nocy, a ponieważ przy Grobie nie było żadnej straży, sami ją zorganizowali. Przekazy historyczne dokumentują obyczaj na okres o wiele późniejszy i wskazują na krótszy, bo ok. 130-letni metryk.

Rysunek 6 . Turki Ę Stra Grobu Pa ńskiego

ródło: www.dobra24.pl

- Emaus to procesja o charakterze dziecięco . bęgalno . pokutnym, w której udział bior wy cznie m czy ni. Wyrusza w drugi dzie wi t Wielkiej Nocy z dobrskiego rynku. Na jej czele niesiona jest figura Chrystusa Zmartwychwsta ęcego, krzy oraz pascha ę Uczestnicy okr aj miasto pokonuj c ę cznie tras o d ęgo ci ok 10 km, zatrzymuj si przy przydro nych krzy ach i kapliczkach na modlitw , przy okazji zakopuj c s ęla lepszego urodzaju+ kilka kropel wosku z niesionego pascha ę. Nie wiadomo dok ędnie kiedy i w jakich okoliczno ciach zrodzi ę si ów obyczaj na terenie gminy Dobra. Wed ęug jednej z wersji mieszka cy rozpocz li procesje dzi kuj c za ocalenie od jednej z epidemii cholery. Bardziej prawdopodobne jednak, e podobnie jak najbardziej znany Emaus krakowski, wi e si on ze redniowiecznymi tradycjami widowisk pasyjnych i misteriów . w tym przypadku opisywanym w 24 rozdziale Ewangelii w. ęukasza ukazaniu si Jezusa po zmartwychwstaniu uczniom na drodze do Emaus.

Rysunek 7 . Procesja Emaus

- Dywany kwiatowe w Skoczniewie związane są z uroczystością Bożego Ciała. Trasa na której układane są kobierce z kwiatów biegnie wokół kościoła parafialnego i dalej drogą powiatową do kapliczki. Dywan układany przez parafian ma długość ok. 500 m. Tradycja układania dywanów sięga pierwszych lat po II wojnie światowej, kiedy to mieszkańcy gminy zaczęli w ten sposób dziękować za ocalenie z powstania wojennej.

Rysunek 8 . Dywany kwiatowe

2.3. POŁOŻENIE, UKSZTAŁTOWANIE TERENU, POWIĄZANIE Z OTOCZENIEM

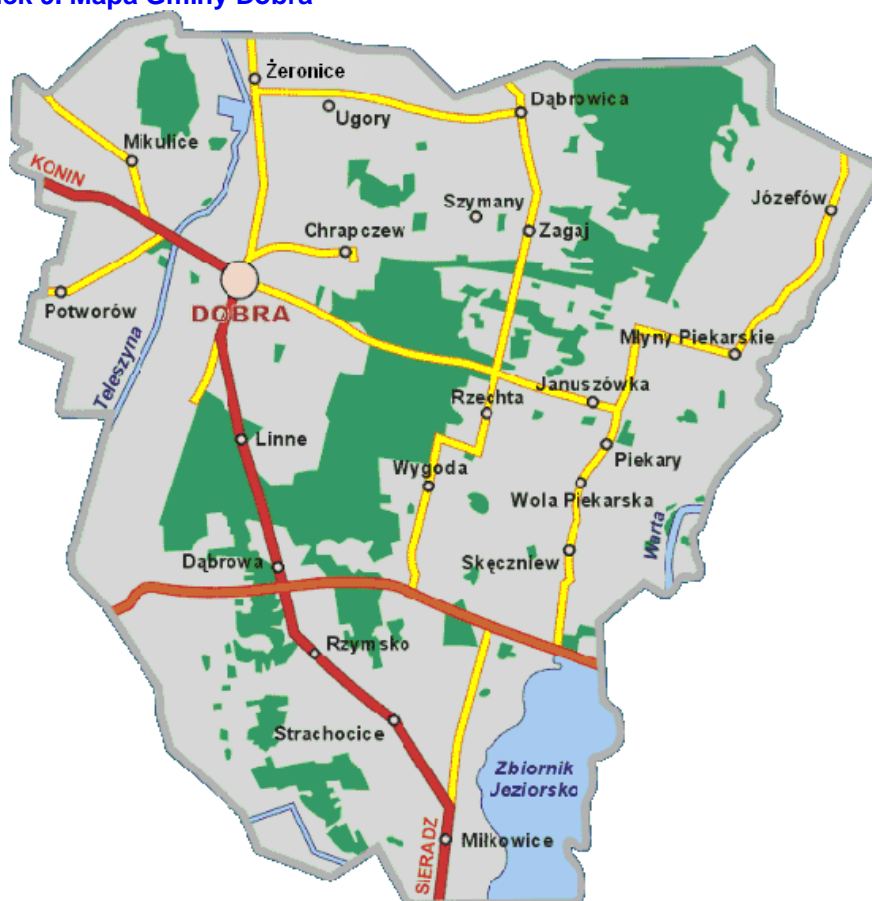
Gmina Dobra położona jest we wschodniej części makroregionu Niziny Południowowielkopolskiej. Krajobraz Gminy definiują trzy spośród trzynastu mezoregionów tej niziny:

- Wysoczyzna Turecka zajmująca południową i zachodnią część Gminy,
- Kotlina Kolska zajmująca północno-wschodnią część Gminy (dolina Warty) oraz
- Kotlina Sieradzka w południowo-wschodniej części Gminy.

Krajobraz Gminy definiują również Dolina Warty, Wysoczyzna Turecka, Dolina rzeki Teleszyny oraz sztuczny zbiornik Jeziorsko, częściowo położony w granicach administracyjnych Gminy.

Rysunek 9. Mapa Gminy Dobra

ródło: www.dobra.nowoczesnagmina.pl

Powierzchnia gminy Dobra (132 km²) plasuje j na 2. miejscu pod wzgl dem wielko ci spo ród wszystkich 9 gmin powiatu tureckiego. Struktur terytorialn Gminy tworzy Miasto Dobra oraz 34 miejscowo ci skupione w 27 poni ej wymienionych sojęctwach:

- Chrapczew
- Czajków
- Długa Wie
- Dąbrowica
- Januszówka
- Józefów
- Linne
- Młyn Piekarski
- Mikulice
- Miłkowice
- Moczydła
- Ostrówek
- Piekary
- Potworów
- Rzechta
- Rzymisko
- Rzymisko BG
- Skęczniew
- Stawki
- Stefanów
- Strachocice Kol
- Strachocice Wie
- Szymany
- Ugory
- Wola Piekarska
- Zagaj
- Żeronice

Należy podkreślić, iż Miasto Dobra z powierzchni 1,84 km² znalazło się na 12. miejscu rankingu najmniejszych miast w Polsce według GUS.

2.4. ZASOBY GMINY I MIASTA

W drugim podrozdziale przeanalizowane zostaną zasoby Gminy i Miasta Dobra, z uwzględnieniem kapitału ludzkiego, bogactwa przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego, które w sposób bezpośredni mają wpływ na jej potencjał rozwojowy.

2.4.1. Zasoby ludzkie

Według danych GUS Gmina Dobra w 2013 roku zamieszkiwało 6 292 mieszkańców, co uplasowało Gminę na ósmym miejscu w powiecie pod względem liczby ludności przypadającej na jeden km powierzchni (184 osoby/km²).

Tabela 2. Liczba ludności w latach 2009- 2013

Mieszkańcy	2009	2010	2011	2012	2013
Ogółem	6 305	6 387	6 359	6 321	6 292
Mężczyźni	3 121	3 169	3 139	3 111	3 105
Kobiety	3 184	3 218	3 220	3 210	3 187
W miastach	1 486	1 478	1 453	1 454	1 486

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Analizując dane z tabeli można zaobserwować stopniowy spadek liczby mieszkańców. Niestety również ujemny przyrost naturalny w analizowanym okresie powstrzymuje przed zbyt optymistycznymi prognozami demograficznymi.

Tabela 3. Przyrost naturalny w latach 2009- 2013

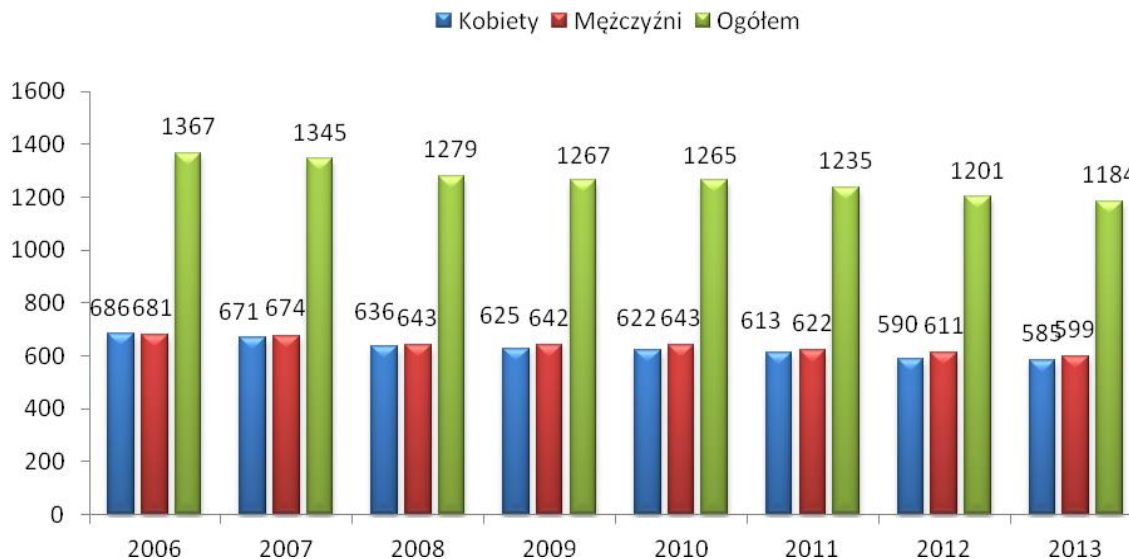
	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba urodzeń kobiet	36	27	32	31	33
Liczba urodzeń mężczyzn	43	41	36	25	23
Liczba urodzeń (ogółem)	79	68	68	56	56
Liczba zgonów	97	85	94	90	48

Źródło: Dane Urzędu Gminy i Miasta Dobra

Gmina Dobra zarówno pod względem powierzchni, jak i populacji, należy do jednych z najmniejszych w powiecie. Dane GUS za 2013 rok określają populację mieszkańców Gminy na 6 292, co stanowi jedynie 7,4% ogółu mieszkańców powiatu tureckiego. widoczna jest niewielka przewaga kobiet (51%) nad mężczyznami (49%). Wiskoz mieszkańców Gminy mieszka na wsi, którą w 2013 roku zamieszkiwało 77% ogółu mieszkańców. Blisko jedna czwarta zamieszkiwała teren miasta (23%).

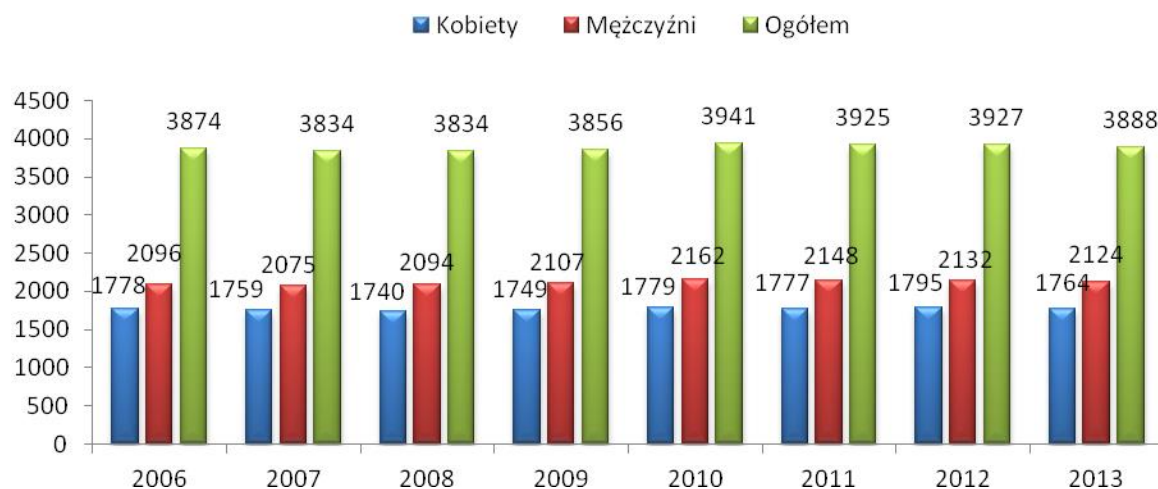
Wykres 1. i Wykres 2. przedstawiają strukturę demograficzną mieszkańców Gminy Dobra uwzględniając podział na liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym (kobiety i mężczyźni do 17 roku życia), produkcyjnym (kobiety w wieku 18 - 59 lat oraz mężczyźni w wieku 18 - 64 lata), poprodukcyjnym (kobiety powyżej 59 roku życia i mężczyźni powyżej 64 roku życia).

Wykres 1. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2006 - 2013

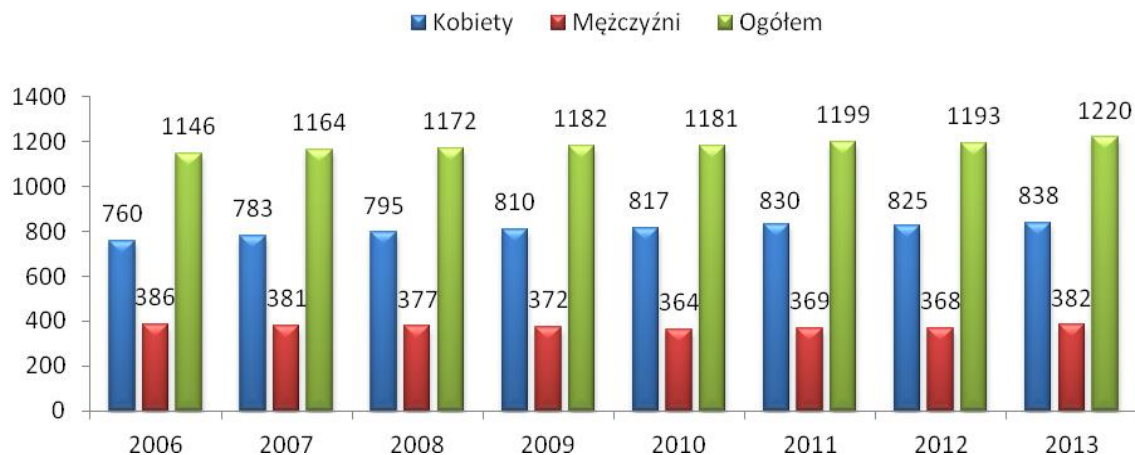
ródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wykres 2. Liczba osób w wieku produkcyjnym w latach 2006 - 2013

ródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Wykres 3. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2006 – 2013

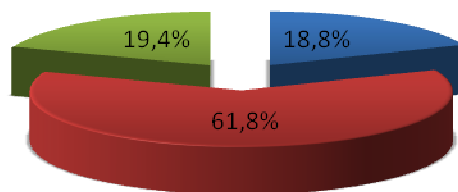

ródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Analizując powyższe wykresy, widoczne jest jednoznacznie, iż liczba osób w wieku przedprodukcyjnym systematycznie spada. Jest to zjawisko budzące niepokój z punktu widzenia polskiej gospodarki w perspektywie kilku-kilkunastoletniej. W roku 2013 można również zauważyć zmniejszenie się liczby osób w wieku produkcyjnym. Jedynym wyjątkiem wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym o 85 osób nastąpił w 2010 roku i wówczas było ich najwięcej, tj. 3941. W 2013 roku osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 61,8% ogółu mieszkańców Gminy i warto zauważyć, że jest to zbliżone do wskaźnika województwa wielkopolskiego (64% ogółu mieszkańców województwa jest w wieku produkcyjnym). W tym przedziale wiekowym, jak i w całym województwie, dominują kobiety, co również jest cechą charakterystyczną dla całego województwa. Zupełnie inaczej sytuacja przedstawia się w przedziale osób w wieku poprodukcyjnym, gdzie występuje w całym analizowanym okresie znaczna przewaga kobiet. Jest to jednak zjawisko odnotowane zarówno na poziomie wojewódzkim, jak i krajowym.

Wykres 4. Struktura mieszkańców Gminy Dobra w 2013 roku

■ wiek przedprodukcyjny ■ wiek produkcyjny ■ wiek poprodukcyjny

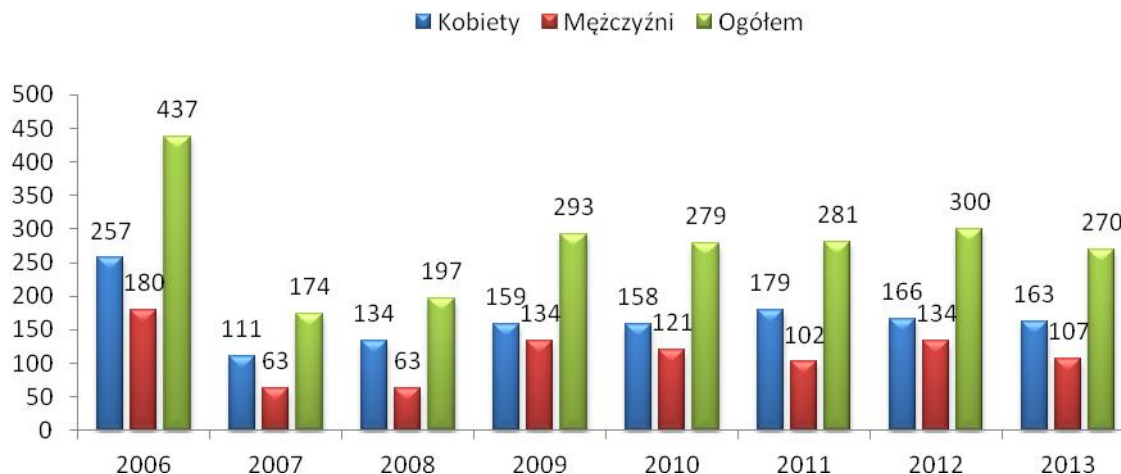

ródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Z wykresu numer 4 wynika, iż największą grupą w strukturze mieszkańców Gminy Dobra w 2013 roku są osoby w wieku produkcyjnym. Ich udział w stosunku do całkowitej liczby mieszkańców wynosi 61,8%. Kolejną grupę stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym, a ich udział w ogólnej liczbie mieszkańców wynosi 19,4%. Ostatnią grupę stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym 18,9%.

Niepokojący jest fakt i grupa osób w wieku przedprodukcyjnym jest mniejsza niż grupa osób starszych w wieku poprodukcyjnym. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym systematycznie wzrasta. Choć w 2009 wskaźnik obciążenia demograficznego wynosił 93 osoby starsze na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym, to cztery lata później stosunek ten wyniósł już 103 osoby starsze na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. Jest to sygnałem zbliżającego się kryzysu demograficznego na obszarze Gminy Dobra.

Wykres 5. Bezrobocie w latach 2006 – 2013

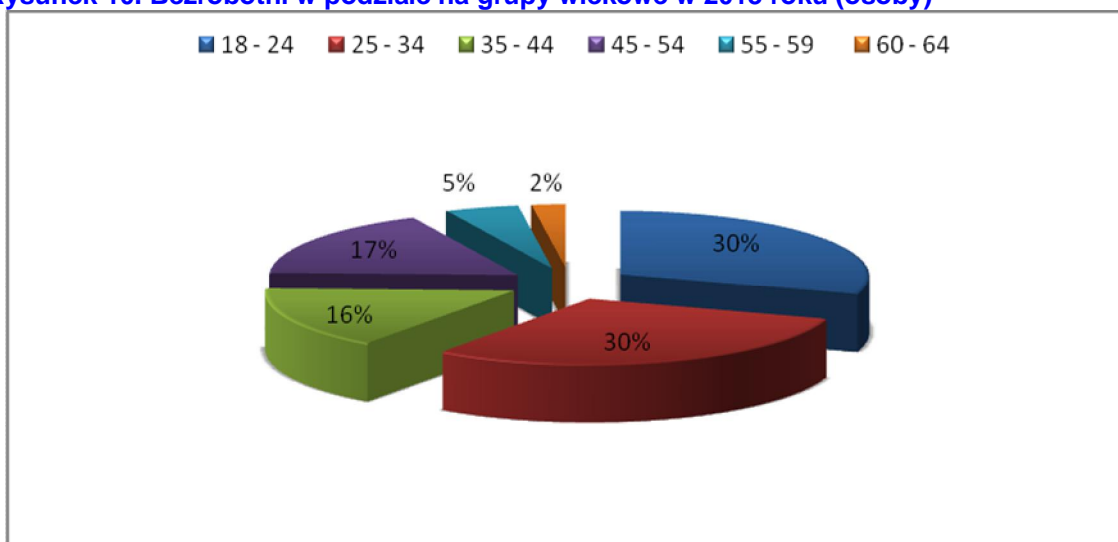

ródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Z Wykresu 5. wynika, iż najbardziej widoczny spadek bezrobocia nastąpił w 2007 roku, jednak w kolejnych latach wskaźnik bezrobocia ponownie stopniowo wzrastał, a do 2012 roku. Jednakże porównując analogiczny okres roku poprzedniego, odnotowujemy spadek bezrobocia o 7 osób.

Zgodnie ze szczegółowymi danymi Powiatowego Urzędu Pracy w Turku w roku 2013 z ogólnej liczby 3940 osób bezrobotnych powiatu tureckiego tylko 6,8% (270 osób) stanowili mieszkańcy Gminy Dobra. Biorąc pod uwagę czas pozostania bez pracy, w analizowanym okresie roku 2013 największy odsetek osób bezrobotnych występował w przedziałach osób trwale bezrobotnych (12 - 24 miesiące - 54 osoby bezrobotne, powyżej 24 miesięcy - 47 osób bezrobotnych). Najmniej było osób bezrobotnych pozostających bez pracy do 1 miesiąca.

Rysunek 10. Bezrobotni w podziale na grupy wiekowe w 2013 roku (osoby)

ródź: Dane Powiatowego Urz du Pracy w Turku

Najwi cej osób bezrobotnych pozostaje w dwóch najmłodszych przedziałach wiekowych, stanowi oni ycznie 60% ogółu osób pozostaj cych bez pracy. W analizowanym okresie 2013 roku z Urz du Pracy wyrejestrowano 46 osób, w przypadku 24 z nich powodem było podj cie pracy. W tym samym czasie zarejestrowano 38 osób, w tym 31 było bez prawa do zasięku. Niepokoj cy jest równie fakt, i w okresie sprawozdawczym 2013 roku do Powiatowego Urz du Pracy nie zostają zgłoszona ani jedna oferta pracy z terenu Gminy Dobra³.

2.4.2. ZASOBY PRZYRODNICZE

SUROWCE NATURALNE

Gmina jest obszarem zasobnym w surowce mineralne. Spo ród kopalin podstawowych, w północnej cz ci terenu (rejon eronic) stwierdzono wyst powanie w gla brunatnego, nale cego do udokumentowanego zj a "Adamów" - eksploatowanego na obszarze s siedniej gminy Przykona. Zalega ono pod okoł 20-24 m nadkładem osadów plioce skich i cienk warstw utworów plejstoce skich, wchodz czaledwie majym fragmentem w granice omawianego terenu. W tym kontek cie znaczenia nabieraj zasoby surowców pospolitych, przede wszystkim kruszywa naturalnego. Na obszarze gminy udokumentowano zj a piasków ze wirem: D browa (w kat. C2) i Rzymsko (kat. C1), w ycznej ilo ci okoł 8 718 tysi cy ton. Kopalina charakteryzuje si punktem piaskowym rz du 68,0-97,2%. Zj e D browa ma mi szo 12,5 do 14,8 m, jest suche i zalega pod nadkładem, którym jest wy ycznie cienka (okoł 0,2-0,3 m) warstwa gleby. Podj cie wydobywania kopaliny wymaga udokumentowania w wy szej kategorii. Tymczasem w wielu miejscach gminy, gównie w rejonie D browy i Rzymska oraz D browicy, zaobserwowa mo na nielegalny pobór kruszywa naturalnego (bez zarejestrowania dziajalno ci, udokumentowania zj a, uzyskania koncesji i pęcienia kwartalnych opj at eksploatacyjnych), spowodowany min. budow autostrady, modernizacj linii kolejowej itp. Na potrzeby lokalne kruszywo pobierane jest dorywczo, w kilku punktach eksploatacyjnych. Cz wyrobisk poeksploatacyjnych samoistnie zarasta ro linno ci inne s

³ Dane udostępnione przez Powiatowy Urząd Pracy

wykorzystywane do składowania odpadów komunalnych (Golimówka) lub zamieniane w szkiełki wysypiska śmieci. Na obszarze wysoczyzny morenowej, pomiędzy Dobrowem a Skrzynowem wyznaczono (w zaktualizowanej inwentaryzacji złóż) dwa obszary prognostyczne występowania kruszywa naturalnego o przypuszczalnych zasobach: Rzymosko - około 1,2 mln m³ i Zborów - około 3,1 mln m³. Trzecim takim obszarem jest lokalna kulminacja terenu w rejonie Stefanowa, gdzie zalegające zasoby kruszywa szacuje się na około 2,5 mln m³. Nie ma natomiast udokumentowanych oraz prognostycznych złóż surowców ceramiki budowlanej. Występują także w podłożu gliny żwawożelaziste z uwagi na zawartość w glanu wapnia i liczne spiaszczenia są nieprzydatne dla budownictwa. Spośród wielu udokumentowanych złóż torfu i gytii, o znacznych zasobach około 100 tys. m³ (niemal wszystkie w obrębie rejonu Teleszyny), żadne nie jest eksploatowane. Wszystkie mają bowiem jedynie lokalny zasięg a ewentualne wydobycie kopaliny pozostaje w kolizji z zalecanymi ochronnymi rodzajami rolnymi. Tymczasem surowiec ten mógłby mieć dosyć szerokie zastosowanie rolnicze.

WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Wody powierzchniowe

Gmina Dobra w całości położona jest w dorzeczu rzeki Warty, która płynie jedynie krótkim odcinkiem (15 km) w jej wschodniej części. Głównym jej dopływem jest rzeka Teleszyna, która wyznacza południowo - zachodnią granicę Gminy. Rzeka płynie dnem szerokiego zabagnionego obrzeżenia (miejscami 3 km) przecinanego gęstą siecią rowów melioracyjnych. Teleszyna w swym górnym biegu połączona jest kanałem z Wartą, a w swojej środkowej części z innym dopływem Warty - Kiełbasą. Na przestrzeni lat wyprostowano i pogłębiono również szereg mniejszych cieków, które następnie włączono w rozbudowany system melioracyjny. Na części wysoczyzny dostrzeżone zostały liczne występowania oczka wodne. Na terenie Gminy nie ma większych naturalnych zbiorników wodnych. Jest natomiast duży sztuczny zbiornik Jeziorsko, usytuowany w południowo - wschodniej części Gminy na rzece Warta. Budowa zbiornika zakończyła się we wrześniu 1986 r., aczkolwiek całkowite zakończenie inwestycji nastąpiło w 1995 r. po wybudowaniu elektrowni wodnej, wykonaniu robót związanych z usuwaniem ujemnych skutków oddziaływania zbiornika, wybudowaniu urządzeń osłony hydrologicznej, a także budowie ośrodka zarybieniowego. Faza eksploatacji zbiornika rozpoczęła się przed całkowitym zakończeniem inwestycji - w 1992 r. Akwen wiosną przy maksymalnym spiętrzeniu zajmuje powierzchnię 42,3 km², a w okresie jesienno - zimowym ok. 17,6 km², z czego ok. 600 ha położonych jest w Gminie Dobra. Głównymi celami, dla których zdecydowano się na jego wybudowanie było zmniejszenie zagrożenia powodziowego dla Uniejowa, Koja, Konina i Poznania oraz zabezpieczenie dostaw wody. Wąwn przesłanką było również produkcja energii elektrycznej w elektrowni Jeziorsko. Oprócz powodów typowo bytowych znalazły się również stworzenia bazy rekreacyjnej dla ludności oraz okolicznych miejscowości, jak również utrzymanie warunków siedliskowych dla ptaków.

Na omawianym obszarze znajduje się jeszcze jeden, dużo mniejszy (0,08 km²) zbiornik retencyjny na Teleszynie, pełniący funkcje magazynowo - awaryjne dla EC Adamów w terenach. Stany wód w rzekach zlokalizowanych na terenie Gminy podnoszą się w okresach związanych z tajaniem pokrywy śnieżnej (luty - kwiecień) oraz ulewnymi deszczami występującymi na przełomie czerwca i lipca. Obszar ten charakteryzuje się jednak niewielkim odpływem,

co związane jest z niewielkimi opadami, jak również mają zdolności retencyjne terenów położonych w jej. Opisane wody powierzchniowe zajmują ok. 3 - 5 % ogólnego terenu Gminy. Zgodnie z Raportem o stanie środowiska w województwie wielkopolskim z 2012 roku wydanym przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, stan wód rzeki Warty we wszystkich 5 stanowiskach pomiarowych oceniono jako zły, podobnie jest w przypadku rzeki Kiełbaski. Stan wód rzeki Teleszyny nie jest badany⁴.

Wody podziemne

Na terenie Gminy Dobra występują 3 poziomy wodonośne: czwartorzędowy, trzeciorzędowy oraz górnokredowy, z którego wodę czerpią 4 studnie komunalnych w Gminie. Woda z poziomu kredowego pobierana jest z głębokości ok. 20 - 110 m p.p.t.⁵ i charakteryzuje się dużą czystością, gdy jest zagrożona na działanie czynników zewnętrznych. Poziom trzeciorzędowy nie jest w Gminie wykorzystywany, co związane jest z jego lokalnym występowaniem oraz niewielkimi warstwami wodonośnymi. Woda jest ponadto brunatnie zabarwiona, za co odpowiedzialne są rozproszone cząstki w glinie brunatnej. Ujęcia wodociągowe zostaną szerzej opisane w dalszej części dokumentu.

KLIMAT

Klimat Gminy Dobra definiują masy powietrza z nadpółnocnego Atlantyku i basenu morza Bałtyckiego. Gmina Dobra położona jest w strefie regionu śródkowopolskiego. Województwo wielkopolskie oraz Gmina Dobra znajduje się pod wpływem oceanicznych mas powietrza, które powodują, że klimat jest dość łagodny. We wschodniej części województwa duży wpływ na klimat mają napływające masy kontynentalne. Tutejszy klimat charakteryzują mniejsze niż w innych regionach Polski wahania temperatur. Średnia roczna temperatura wynosi ok. + 8,2°C. Średnia temperatura stycznia wynosi - 2,3°C. Choć zimy są tu dość chłodne, to jednak niezbyt długie. Pokrywa śniegowa na tym obszarze ok. 85 dni. Dłuższe i cieplejsze niż w innych regionach jest natomiast lato, które trwa ok. 97 dni, a średnia temperatura w lipcu wynosi +18,1°C. Charakterystyczną dla województwa wielkopolskiego jest również niezbyt duża liczba dni pochmurnych - około 112. Opady roczne we wschodniej części województwa wielkopolskiego, w tym w Gminie Dobra waha się w granicach 450 mm, podczas gdy w pozostałych częściach regionu jest ich zdecydowanie więcej. Na badanym terenie przeważają wiatry zachodnie, które stanowią prawie połowę wiatrów wiejących w ciągu roku, jednak w styczniu, lutym i kwietniu odnotowywane są wiatry wiejące z kierunku wschodniego. Średnia prędkość wiatrów sięga 4,2 m/s. Okres wegetacji roślin w tym obszarze należy do najdłuższych w Polsce i wynosi 210 - 220 dni w roku⁶. Największy wpływ na lokalny klimat ma zbiornik Jeziorsko, doliny Warty i Teleszyny, jak również kompleksy leśne.

⁴ Raport o stanie środowiska w Województwie Wielkopolskim w 2012 roku

⁵ Wyjaśnienie skrótu p.p.t. – pod poziomem terenu

⁶ Raport o stanie środowiska Województwa Wielkopolskiego za 2012 rok, WIOŚ

OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE

Specyficzne walory przyrodnicze znacznej części Gminy Dobra tj. urozmaicona rzeźba terenu, liczne występowanie różnorodnych terenów podmokłych oraz zróżnicowane gatunki drzew, przyczyniają się do objęcia ich różnymi prawnymi formami ochrony przyrody zgodnie z ustawą o ochronie przyrody. Są to:

- Uniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu . zajmujący 83,6% całkowitej powierzchni Gminy (11070ha). Poza granicami tego obszaru znajdują się jedynie wsie: Eronice, Ugory, Szymany, oraz wsie Stefanów, Potworów, Mikulice, Długa Wieś, Chrapczew, Dębrowica oraz m. Dobra. Uniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu został utworzony w 1986 roku w celu ochrony przyrody o cechach zbliżonych do stanu naturalnego oraz dla zapewnienia spójności i trwałości regeneracji sił w środowisku posiadającym korzystne warunki dla rozwoju turystyki i rekreacji. Obszar ten obejmuje doliny rzeki Warty i Teleszyny oraz usytuowane pomiędzy nimi wzgórza ostałcowe (147 m n.p.m.). W dolinie Warty znajdują się łąki i pastwiska, a w dolinie Teleszyny duży kompleks łąkowy charakteryzujący się bogactwem różnorodnych zbiorowisk łąkowych, który zostanie szerzej opisany następnym podrozdziałem.
- Obszar Natura 2000 . obszar specjalnej ochrony ptaków %Zbiornik Jeziorsko+ PLB100002 . Obszar stanowi ostoję ptasi o randze europejskiej E44. Występuje tutaj co najmniej 25 gatunków ptaków ujętych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej oraz 3 gatunki z Polskiej Czerwonej Księgi.
- Obszar Natura 2000 . obszar specjalnej ochrony ptaków %Dolina rodzimowej Warty+PLB30002 Jest to niewielki obszar w północno-wschodniej części Gminy. Obszar ten stanowi ostoję ptasi o randze europejskiej- E36, w szczególności dla ptaków wodno-łucznych w okresie lęgowym. Występuje tu co najmniej 42 gatunki ptaków ujętych w Załączniku I Dyrektywy Rady 79/409/EWG oraz 18 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi.

Na terenie Gminy Dobra znajdują się również 3 pomniki przyrody (pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej)⁷: dąb szypułkowy, w południowej części Skoczniowa, aleja kasztanowca (ok. 100 drzew) w zabytkowym parku w Mieście Dobra oraz bluszcz pospolity w Leśnictwie Tokary.

Ponadto na terenie Gminy znajdują się 3 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe i estetyczne)⁸:

- w siedzibie zbiornika Jeziorsko na terenie Młynów Strachockich (drzewa i krzewy, rośliny wodne, gleby piaszczyste i strefy brzegowej),
- kompleksy roślinności w lasach w miejscowości Stawki,
- kompleks łąkowy na Ostrówku (torfowiska, stanowiska ptaków drapieżnych, sów i innych)⁹.

⁷ zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania za: Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880), art. 40

⁸ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880), art. 43

⁹ Informacje otrzymane z Urzędu Miasta i Gminy Dobra

W analizowanym obszarze innymi występującymi formami ochrony przyrody są stanowiska dokumentacyjne (nie wyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, w zależności od naukowego i dydaktycznego, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzenia skał i lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych)¹⁰:

- wyrobisko wiertni w Dobrej
- skarpa w Piekarach (Januszówka)
- wyrobisko wiertni w Mikulicach.

Kolejnymi formami ochrony przyrody są ujęcia ekologiczne (¹¹):

- wyspa na zbiorniku Jezioro, oczka wodne na Czystym, „jezioro w Linnym („donica”),
- fragment skarpy w Januszówce,
- grodziska stożkowe w Woli Piekarskiej i Piekarach,
- starorzecze w Woli Piekarskiej, starorzecze w Skoczynie (prawy brzeg Warty - stanowisko bobrów),
- wychodnie¹² skał wapiennych w Skoczynie, torfowisko przy Teleszynie w Miłkovicach¹³.

LASY

Zgodnie z zasobami Banku Danych Lokalnych grunty leśne w Gminie Dobra zajmują łącznie powierzchnię 2 969,7 ha, co stanowi 22,2% jej powierzchni. Charakterystyczny dla Gminy jest udział w udziale lasów prywatnych - 1 444,2 ha (49,3%) w ogólnej powierzchni lasów. Od 2007 roku powierzchnia lasów prywatnych powiększyła się o 171,9 ha. Przyczyną takiej sytuacji może być skłonność do zalesiania działek przez prywatnych właścicieli z uwagi na słabe i mało przydatne gleby z punktu widzenia ich rolniczego użytkowania. Na terenie Gminy lasy państwowe znajdują się w administracji Nadleśnictwa Turek. Kompleksy leśne porastające tereny w północno-wschodniej części Gminy Dobra w przeważającej części zdominowane są przez drzewostan sosnowy. Wiskowy udział drzew liściastych występuje w kompleksach lasów połonnych na wysoczyźnie w rejonie wsi Dobra i Linne. Lasy znajdują się przede wszystkim w dolinach rzecznych: Warty, gdzie przeważają gęsi wierzbowo-topolowe oraz jesionowo-olszowe i Teleszyny, gdzie również znajdują się gęsi jesionowo-olszowe, a ponadto olsy, las mieszany wilgotny, bór mieszany wilgotny. Tak zróżnicowane siedliskowo lasy wraz z rozległymi terenami zabagnionymi i torfowiskowymi pełni funkcje wodochronne. Bory sosnowe, które porastają łąki i pola wydumowe w okolicach miejscowości Podbór, Zagaj, Stawki, Wygoda i Szymany również pełni funkcje wodochronne i glebochronne. Kompleksy leśne porastające tereny w północno-wschodniej części Gminy Dobra w przeważającej części zdominowane są przez drzewostan sosnowy.

¹⁰ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880), art. 41

¹¹ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2004 nr 92 poz. 880), art. 42

¹² miejsce w terenie, w którym dana skała (ciało, warstwa) wychodzi na powierzchnię ziemi

¹³ Informacje otrzymane z Urzędu Miasta i Gminy Dobra

[Lasy zlokalizowane w okolicach miejscowości Linne, Ostrówek, Dobra, Chrapczew, Dobra oraz Stawki są idealnym miejscem dla grzybiarzy, głównie ze względu na bogactwo występujących tam gatunków grzybów.](#)

2.5. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Ta część diagnozy Gminy i Miasta Dobra została po wcześniejszym omówieniu układu przestrzennego, obejmującego w szczególności analizę infrastruktury technicznej, uwarunkowania ochrony środowiska oraz infrastruktury społecznej.

2.5.1. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA I TRANSPORT PUBLICZNY

Trzonem sieci drogowej jest droga krajowa nr 83 przebiegająca przez Miasto Dobra i część Turka z Sieradzem. Z uwagi na natężony ruch tranzytowy poruszający się po tej trasie i powodujący duże utrudnienia dla lokalnego ruchu kołowego, planuje się nowy przebieg tej drogi omijający Miasto od strony zachodniej. Spowoduje to wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza Dobrę i tym samym przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa w tym obszarze.

Tabela 4. Najbardziej niebezpieczne odcinki dróg w Mieście i Gminie Dobra

Lp.	Odcinek drogi	Numer
1.	Dobra - Rzymosko BG	P - 7049
2.	Rzymosko BG - RzymoskoWie	P - 7050
3.	Strachocice (Szkoła) - Strachocice Wie P	P - 7051
4.	Mińkowice - Strachocice (Las)	P - 7052
5.	Strachocice Kol. - Kościanki	P - 7053
6.	Dobra - Golimówka	P - 7054
7.	Mikulice - Głuchocin	P - 7034
8.	Czajków - Dobra	P - 7055
9.	Stawki - Wola Piekarska	P - 7056
10.	Mińkowice - Ziemięcino	P - 7057
11.	Dobra - Stawki	P - 7058
12.	Moczydła - Dobra (Szkoła)	P - 7059
13.	Dobra Kol. - Szymany	P - 7060
14.	Czyste - Chrapczew	P - 7061
15.	Czyste Kol. - Stawki	P - 7062
16.	Stawki - Kaczka	P - 7063
17.	Rzechta - Skocznowo	P - 7064
18.	Mikulice - Peronice	P - 7065
19.	Mińkowice - Zbiornik Jezioro	P - 7071
20.	Stawki Potworowskie - Marianów	P - 7073

Lp.	Odcinek drogi	Numer
21.	Dobra . Boleszczyń	P . 7074
22.	Rzysko . Skrzyniew	P . 7078
23.	Wąg Piekarski . Księża Młyn	P . 7080
24.	Mikulice . Potworów	P . 7087

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Dobra z 2005 roku

W tym szlakiem komunikacyjnym jest również droga wojewódzka nr 471, która przebiega przez miejscowości Opatówek, Kominek, i Rzysko i kończy się na przecięciu z drogą krajową nr 83. Dalej na wschód od drogi krajowej przez miejscowości Księża Wólka i Kępno w kierunku Poddębic biegnie już droga wojewódzka nr 478. Na terenie Gminy funkcjonują również drogi powiatowe, których łączna długość wynosi 45 km. Ponadto w skład lokalnej sieci drogowej wchodzi droga gminna o łącznej długości 108,5 km, z których tylko niecałe 2 km przebiega przez teren Miasta.

Tabela 5. Rodzaje nawierzchni drogowej na terenie Gminy i Miasta Dobra.

Rodzaj nawierzchni	Długość (km)
Twarda bitumiczna	26
Twarda tłuczniowa	7
Gruntowa wzmocniona wirem	31
Gruntowa naturalna z gruntu rodzimego	330
Ogółem	394

Źródło: Dane urzędu Gminy i Miasta Dobra

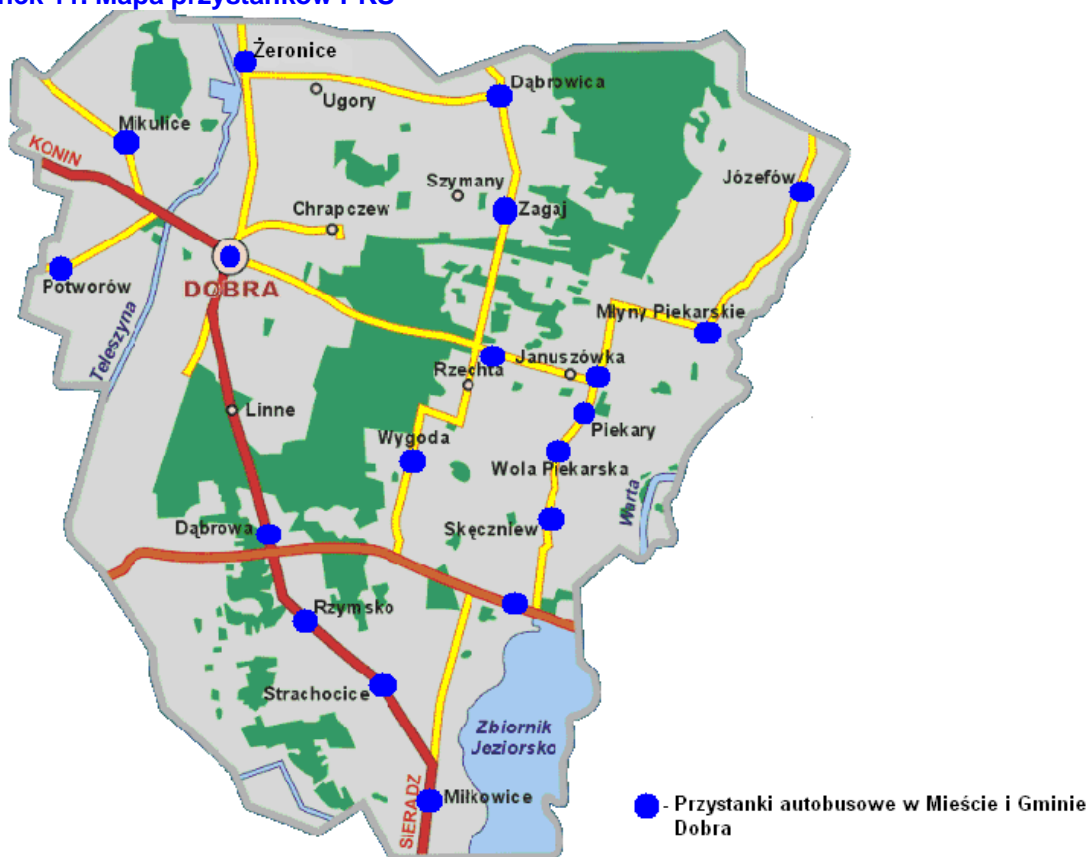
Większość dróg publicznych na terenie Miasta to drogi o nawierzchni bitumicznej, natomiast na terenie Gminy drogi gminne w większości posiadają nawierzchni tłuczniową oraz gruntową. Proporcje te ilustruje Tabela 5.

W maju 2014 roku zakończono działania związane z budową dwóch dróg w miejscowości Strachocice Kolonia (480 m) oraz Wągu Piekarskim (1100 m). W ramach inwestycji wykonano podbudowę z kruszywa naturalnego, górnych warstw z kruszywa łamanego oraz nawierzchni z masy bitumicznej. Na przeprowadzonej budowie pozyskano dofinansowanie ze środków województwa wielkopolskiego. Obecnie na terenie Gminy nie ma infrastruktury kolejowej. Należy jednak wspomnieć o planach związanych z budową Kolei Dużych Prędkości, która zgodnie z dokumentem strategicznym „Program budowy i uruchomienia przewozów kolejami dużych prędkości w Polsce+” przyjętym uchwałą Rady Ministrów Nr. 276/2008 z dnia 19 grudnia 2008 roku, przebiegać ma na trasie Warszawa - Łódź - Kalisz - Poznań i Wrocław ze stacjami w Żywcu w Kaliszu (tzw. linii Y). Planowana trasa przebiegać będzie w niedużej odległości na północ od Gminy Dobra. Jej budowa z pewnością pozytywnie wpłynie na rozwój tego obszaru.

Na terenie Gminy usługi komunikacji zbiorowej świadczy jedynie PKS Turek który w 2013 roku został wykupiony przez prywatnego inwestora. Najbliższym punktem przesiadkowym jest przystanek zlokalizowany na Placu Małego Rynek w Dobrej. Najczęściej realizowane są połączenia na trasie Dobra - miasto Turek. Ponadto przewoźnik zapewnia regularne połączenia miastami: Warszawa ,

Poznaniem, ýodzi , Katowicami, Wrocławiem, Toruniem, Bydgoszcz ., Gda skiem, Kaliszem, Jeleni Gór , Inowrocławiem, Kielcami, Analizuj c rysunek 6 wida nierównomierne rozmieszczenie przystanków. Powoduje to niewystarczaj ce skomunikowanie niektórych obszarów Gminy z jej centrum oraz gminami o ciennymi. Pewne braki w lokalizacji punktów przesiadkowych wida w szczególno ci w zachodniej cz ci Gminy.

Rysunek 11. Mapa przystanków PKS

ródź: Opracowanie wjasne

GOSPODARKA WODNA I ŚCIEKOWA ORAZ GAZOWNICTWO

Stacje wodociagowe zaopatruj ce mieszka ców Gminy Dobra czerpi wod z poziomu górnokredowego. Na terenie Gminy znajduj si stacje :

- Dług Wie . (Q r. dob. = 255 m³/dob) . zaopatruj ca miasto Dobra oraz miejscowoci Żeronice, Ugory i Dług Wie , (zaopatruje 1900 osób)
- Piekary . (Q r. dob. = 166,6 m³/dob) . zaopatruj ca Piekary, Chrapczew, Skęczniew, Rzechta , Januszówk , Wola Piekarska , Dąbrowice, Szymany, Kocianki, Józefów, ýgi Piekarskie, Młyny Piekarskie, Zborów, (zaopatruje 1890 osób)
- Potworów . (Q r.dob. = 255 m³/dob) . zaopatruj ca Potworów, Czajków, (Wojciechów, Marianów, Kawczyn . na terenie Gminy Kawczyn), (zaopatruje 1270 osób)

- Rzymisko . (Q r.dob. = 535 m³/dob) . zaopatruj ca Rzymisko, Rzymisko BG, Strachocice Wie , Kolonie Strachocice, Ko cianki, Ostrówek, D brow , Linne, Miłkowice, (zaopatruje 1800 osób).

Administratorem ujęcia wody w Dobrej jest Zakład Gospodarki Komunalnej, natomiast pozostałymi ujęciami zarządza Zakład Usług Wodnych Sp. z o.o. w Koninie (Oddział w Turku). Ponadto na omawianym obszarze znajduje się jeden wodociąg zakładowy zlokalizowany w Chrapczewie na terenie firmy Farpol Sp. z o.o.. Obecnie na terenie Gminy Dobra funkcjonuje sieć wodociągowa o łącznej długości 137 km, z której korzysta 5 024 mieszkańców, co stanowi 79,3% ogółu mieszkańców. W 2012 roku zużyto łącznie 179,4 dm³. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Dobra określa stan infrastruktury wodociągowej jako dobry. Wymiany wymagać będą jedynie odcinki sieci wykonane z rur azbestowo . cementowych w Mieście Dobra oraz w miejscowościach Eronice i Eroniczki¹⁴. Według oceny obszarowej zaopatrzenia w wodę wydanej przez Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Turku w dniu 7 marca 2013 roku analiza pobranych 21 próbek wykazała przekroczenia dopuszczalnych norm fizykochemicznych (m.in.) w ujęciach wodociągowych w Potworowie i Rzymisku. Zgodnie z oceną jakości wody (stan na 31 grudnia 2012 roku) w ujęciach na terenie Gminy Dobra jedynie wodę w ujęciu w Rzymisku oceniono jako warunkowo przydatną do spożycia. W 2012 roku wyznaczono zużycie ujęcia wody w Potworowie oraz zakończono modernizację stacji uzdatniania wody w Piekarach. Według Państwowego Powiatowego Inspektoratu Sanitarnego w Turku woda odpowiadająca wymaganiom dostarczana jest 5 110 mieszkańcom, natomiast woda nie odpowiadająca wymaganiom 2 270 mieszkańców Gminy Dobra¹⁵. Ocena jakości wody dokonywana w roku 2013 wykazała, że w przypadku wodociągów w Dobrej stwierdzono przekroczenie parametrów bakteriologicznych, jednak okres pogorszenia jakości wody nie przekracza 6 dni.¹⁶

Na terenie Gminy Dobra funkcjonuje jedynie 7,4 km sieci kanalizacyjnej sanitarnej, która odprowadza ścieki do biologiczno . chemicznej oczyszczalni ścieków zlokalizowanej w Mieście Dobra. Oczyszczalnia odprowadza oczyszczone ścieki do rzeki Teleszyny w ilości maksymalnej Q r. dob. = 420 m³/dob . Sieć kanalizacyjna funkcjonuje tylko w Mieście, gdzie korzysta z niej 1284 osób, co stanowi 88,4% ogółu jej mieszkańców. Pozostała część Gminy Dobra nie posiada kanalizacji a ścieki komunalne odprowadzane są do przydomowych szamb bezodpływowych. Przy Domu Pomocy Społecznej w Skoczniewie działająca, wybudowana w 2000 roku, przyzakładowa oczyszczalnia ścieków, której wydajność wynosi maksymalnie Q r. dob. = 83 m³/dob . Ponadto na terenie Gminy znajdują się krótkie odcinki kanałów deszczowych, odwadniające nawierzchnie ulic.

Tabela 6. Ilości ścieków oczyszczonych i odprowadzonych w latach 2009 – 2012 (tys m³)

Ilość ścieków	2009	2010	2011	2012
tys. m ³	46,5	43,5	43,4	48

ródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

¹⁴ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego 2010

¹⁵ Ocena obszarowa jakości wody w zakresie zaopatrzenia w wodę do spożycia przez ludzi na terenie Gminy i Miasta Dobra w 2012 roku wydana przez Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Turku w 07.03.2013 r.

¹⁶ Ocena stanu sanitarnego i sytuacji epidemiologicznej Powiatu Tureckiego w roku 2013, Państwowa Inspekcja Sanitarna, Turek 2014

Należy zaznaczyć, iż priorytetowym działaniem Urzędu Gminy Dobra w zakresie ochrony środowiska jest wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. W tym celu Gmina przystąpiła do programu wdrażania przydomowych oczyszczalni ścieków, w ramach którego każdy mieszkaniec Gminy otrzyma bezpłatnie:

- szkolenie z zakresu budowy i eksploatacji naturalnych przydomowych oczyszczalni ścieków,
- dokumentację techniczną na przydomową oczyszczalnię ścieków zaprojektowaną do potrzeb własnego gospodarstwa domowego,
- pomoc przy lokalizacji oczyszczalni na działce przy pomocy specjalisty Centrum Ekotechnologii
- pomoc przy wypełnianiu wniosków zgłoszeniowych do Starostwa,
- nadzór merytoryczny przy budowie oczyszczalni.

Z wykonanych wraz z dokumentacją techniczną do chwili obecnej 28 projektów przydomowych oczyszczalni ścieków, przeprowadzono i zgłoszono eksploatację dwóch jednostek. Kolejnych 8 jednostek czeka jest zgłoszonych do eksploatacji.

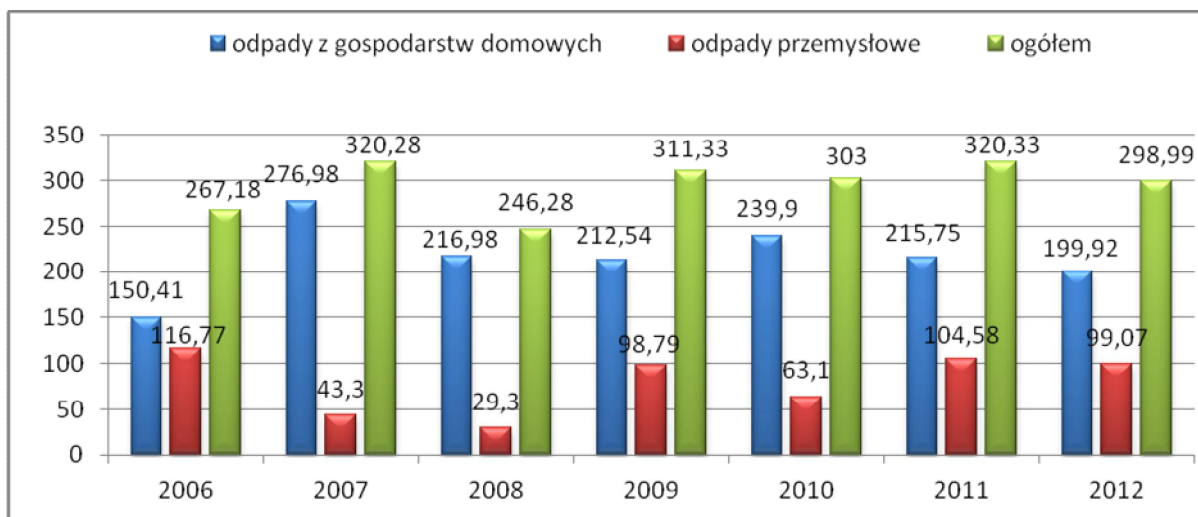
Przez obszar Gminy nie przebiega gazociąg wysokiego ani średniego ciśnienia. Wąwnie jest natomiast, i przez północno-zachodnią jej część przebiega rurociąg paliwowy o średnicy 400 mm relacji Płock - baza paliw w Ostrowie Wielkopolskim, wybudowany w 2002 roku. Pas technologiczny tego rurociągu z ograniczonym prawem do zabudowy wynosi 12 m.

GOSPODARKA ODPADAMI

Od 2004 roku Gmina Dobra należy do Związku Komunalnego Gmin "Czyste Miasto, Czysta Gmina", który wypracował własny Plan Gospodarki Odpadami. Wspólny Plan Gospodarki Odpadami dla Gmin będących członkami Związku Komunalnego został przyjęty uchwałą nr III/10/10 Rady Gminy Dobra z dnia 30 grudnia 2010 roku. Dokument wyznaczył podstawowe kierunki rozwoju w zakresie zagospodarowania i postępowania z odpadami.

Analizując gospodarkę odpadami na badanym obszarze należy podkreślić, iż z dniem 1 stycznia 2012 r. zmieniły się zapisy ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2012 r., poz. 391). Gminy zaczęły realizować postanowienia ustawy od 1 lipca 2013 roku. Dotychczasowy sposób gospodarowania odpadami został całkowicie zmieniony - już nie mieszkańcy indywidualnie, ale jednostki samorządowe zobowiązane są do zawierania umów na usługi odbierania odpadów, które ponadto zgodnie z nowymi zasadami muszą ustanawiać na swoim terenie punkty selektywnej zbiórki odpadów, do których mieszkańcy będą mogli dostarczać posegregowane odpady w celu ich składowania, bądź powtórnego przetworzenia. Zbiórki odpadów komunalnych dokonuje firma zewnętrzna wybrana w drodze przetargu. W kwestii odpadów przemysłowych każdy przedsiębiorca indywidualnie podpisuje umowę na ich odbiór z odpowiednim podmiotem. Zgodnie z wymogami ustawy na terenie Gminy działają Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, w tym Punkt Zbiórki Odpadów Niebezpiecznych. Zebrane z terenu Gminy odpady komunalne transportowane są do Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Orli Stawie w Cekowie.

Wykres 6. Ilość i struktura odpadów komunalnych w latach 2006 – 2012 (j. m. tony)

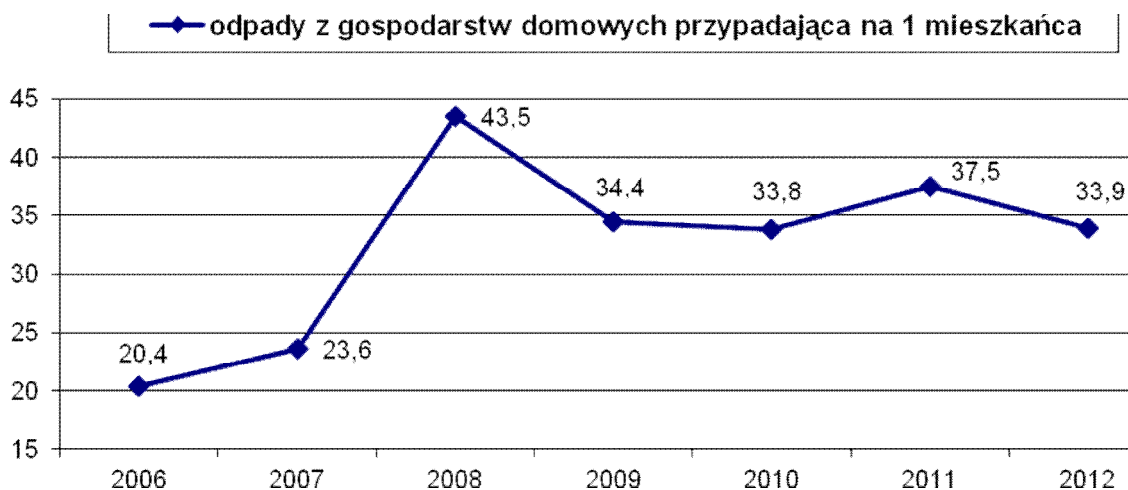

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Analizując dane z Wykresu 6. widać, że w badanym okresie produkcja odpadów w Gminie Dobra utrzymywała się na bardzo zbliżonym poziomie. Wystąpiły jedynie nieznaczne wahania w ogólnej liczbie wyprodukowanych odpadów. Największy wzrost produkcji odpadów o 53,1 ton w stosunku do roku poprzedniego nastąpił w 2007 roku i wyniósł 320,28 t. W 2012 roku produkcja ta spadła nieco w stosunku do lat ubiegłych i wyniosła 298,99 t. Biorąc pod uwagę strukturę odpadów w całym badanym okresie, to najczęściej z nich pochodziły z gospodarstw domowych. Na uwagę zasługuje fakt istotnych zmian w ilości odpadów przemysłowych w latach 2007 - 2008, kiedy to nastąpił znaczny spadek ich liczby. W roku 2009 z kolei nastąpił trzykrotny wzrost ich produkcji w stosunku do roku ubiegłego.

Wykres 7. Ilość odpadów z gospodarstw domowych w latach 2006 – 2012 (jednostka miary – kg.)

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Analizując średnią ilość odpadów produkowanych przez jednego mieszkańca Gminy, należy zauważyć niemal dwukrotny wzrost w roku 2008 w stosunku do roku poprzedniego. W kolejnych latach (z wyjątkiem 2011r.) wartość ta utrzymywała się na zbliżonym poziomie i na koniec badanego okresu wyniosła 33,9 kg.

ENERGETYKA

Energii Gminie Dobra dostarczają ENERA S.A. Oddział w Kaliszu oraz PGE Łódź. Teren Obrót Sp. z o.o. Wszelkimi kwestiami związanymi z administrowaniem dostawami energii na terenie Gminy zajmuje się spółka ENERGA. OPERATOR S.A. Przez analizowany teren w rejonie sołectw Stawki i Dąbrowica przebiega linia energetyczna 220 kV z Adamowa do Pabianic, której strefa ograniczonego użytkowania wynosi 25 m. Ponadto, w tym samym rejonie przebiega inna sieć wysokiego napięcia z Turku (GPZ) do Poddębic o mocy 110 kV, której pas technologiczny wolny od zabudowy wynosi 15 m. Linie te są podstawą sieci elektroenergetycznej Gminy Dobra, od której wychodzą linie niskich mocy 15 kV i 0,4kV. Planowana jest budowa linii wysokiego napięcia 110 kV w granicach Gminy, która zgodnie z założeniami zasilać ma projektowany Główny Punkt Zasilający w Dobrej w miejscu istniejącej stacji rozdzielczej linii SN 15kV. Należy wspomnieć, iż spółka Polskie Sieci Elektroenergetyczne – Centrum S.A. zgodnie z wykazem kluczowych inwestycji planowanych do 2020 roku, zamieszczonym w opracowaniu p.t. „Przyszłość Polskiej Elektroenergetyki” autorstwa prof. dr hab. inż. Jacka Malko, planuje budowę sieci wysokiego napięcia 400kV pomiędzy stacjami przy elektrowniach PAK i Bełchatów (relacji z Piotrowa do Rogowca)¹⁷.

¹⁷ „Przyszłość Polskiej Elektroenergetyki” prof. dr hab. inż. Jacek Malko

Tabela 7. Zuycie energii elektrycznej w mieście Dobra w latach 2006 – 2012

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu (szt)	553	552	548	543	548	551	545
Zuycie energii elektrycznej na niskim napięciu (MWh)	1 077,93	1 045,63	1 061,62	1 040,00	1 072,00	1 042,00	1 038,00

ródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Zgodnie z danymi z Tabeli 7. liczba odbiorców energii elektrycznej w Mieście Dobra utrzymuje się na zbliżonym poziomie, przy równoczesnym spadku poziomu jej zużycia od 2010 roku. W 2012 r. 545 odbiorców energii zużyło 1038 MWh. Ogólnopolski trend i wymóg coraz większego wykorzystania odnawialnych źródeł energii widać również na terenie Gminy Dobra. W ciągu ostatnich lat stopniowo przybywa stacji wiatrowych. Obecnie jest ich tutaj 6: dwie w Skrzyniewie, trzy w Januszówce oraz jedna w Kronicach. Wykorzystanie elektrowni wiatrowych przyczynia się do ograniczenia emisji do atmosfery CO₂, SO₂, NO_x i pyłów, co korzystnie wpływa na środowisko zarówno w skali lokalnej jak i globalnej. Należy również wspomnieć, iż konieczność wykorzystywania odnawialnych źródeł energii różnego typu, nie tylko elektrowni wiatrowych, ale ogniw fotowoltaicznych i źródeł geotermalnych, nakłada na Polskę prawodawstwo Unii Europejskiej, które jako jej członek musimy implementować.

CIEPŁOWNICTWO

Ciepłownictwo w Gminie Dobra funkcjonuje w oparciu o kotłownie indywidualne, których piece w większości opalane są węglem, drzewem, rzadziej olejem opałowym czy gazem. Wybór rodzaju energii cieplnej uwarunkowany jest w dużej mierze jego ceną. Jedynie dwa obiekty użyteczności publicznej posiadają kotłownie olejowe: Zakład Gospodarki Komunalnej Dobra i Zespół Szkół w Dobrej.

2.5.2. OCHRONA ŚRODOWISKA

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu dokonując oceny jakości powietrza zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 wydzielił strefy: Aglomeracja Poznańsk, Miasto Kalisz oraz Strefa Wielkopolska. Na podstawie dokonanych pomiarów zostały one zakwalifikowane do odpowiednich klas: A. Jeśli stężenia zanieczyszczeń nie przekraczają dopuszczalnych norm, B. stężenia zanieczyszczeń przekraczają poziomy dopuszczalne, ale nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji, C. stężenia zanieczyszczenia przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o marginesy tolerancji. Należy zaznaczyć, iż Miasto i Gmina Dobra należą do strefy Wielkopolskiej.

Analizując stan środowiska trzeba oprzeć się na danych zebranych z punktów pomiarowych w Kaliszu i Koninie, które położone są najbliżej Gminy i Miasta Dobra i najwierniej odzwierciedla bieżącą sytuację na tym obszarze. Biorąc pod uwagę jakość powietrza należy zauważyć, iż średnie stężenie pyłu PM₁₀ w ciągu roku w latach 2010 – 2012 nie zostały przekroczone. Pomiary dokonane w Kaliszu w roku 2012 wykazały stężenie pyłu PM₁₀ w wysokości 35,5 µg/m³. Zostały natomiast przekroczone stężenia pyłu PM₁₀ w pomiarze 24-godzinnym. Sytuacja taka występuje na terenie całego

województwa. Zdecydowanie wi ksze st enie pyju PM10 wyst puje w sezonie grzewczym, co zwi zek ma z dziaaniem pieców konwencjonalnych.

Tabela 8. St enia rednie roczne i maksymalne jednogodzinne zanieczyszcze powietrza w 2012 roku

Adres stacji	Mierzone zanieczyszczenia [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]						
	NOx	NO2	NO2	SO2	SO2	SO2	CO
Okres u redniania	1 rok	1 godz.	1 rok	1 godz.	24 godz.	1 rok	8 godz.
Warto dopuszczalna	30	200	40	350	125	20	10 000
Konin, ul. Wyszy skiego	18,5	89,2	16,2	94,5	32,7	6,2	2 961,3
Kalisz, ul H. Sawickiej	20,5	106,0	16,6	109,0	58,9	8,0	-

ródj: Raport o stanie rodowiska województwa Wielkopolskiego w 2012 roku

Z danych zawartych w Tabeli 8. wida , i poziom zanieczyszcze tj. tlenki azotu, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki oraz tlenek w gla s znacznie poni ej warto ci dopuszczalnych.

Tabela 9. Strefy z uwzgl dnieniem symbolu klasy poszczególnych substancji zawartych w powietrzu

Nazwa Strefy	Symbol klasy strefy dla poszczególnych substancji											
	NO2	SO2	CO	C6c6	Pyö PM 2,5	Pyö PM10	BaP	As	Cd	Ni	Pb	O3
Aglomeracja Pozna ska	A	A	A	A	A	C	C	A	A	A	A	A
Miasto Kalisz	A	A	A	A	C	C	C	A	A	A	A	A
Strefa Wielkopolska	A	A	A	A	A	C	C	A	A	A	A	C

ródj: Raport o stanie rodowiska województwa Wielkopolskiego w 2012 roku

Bior c pod uwag jako powietrza w Strefie Wielkopolskiej, do której zaliczana jest Miasto i Gmina Dobra, nale y zauwa y , e jest ono stosunkowo maö zanieczyszczone. Wska niki zostajö przekroczone jedynie z uwagi na obecno w powietrzu ozonu, pyju PM10 oraz benzopirenu.

2.6. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

2.6.1. EDUKACJA

Zadania z zakresu o wiaty na terenie Gminy i Miasta Dobra realizuje Zespöy Szkolno . Przedszkolny w Dobrej. W jego sköad wchodz :

- Szkoöa Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Dobrej,
- Szkoöa Filialna im. Stefana eromskiego w Piekarach,
- Gimnazjum Publiczne im. Henryka Sienkiewicza w Dobrej,
- Przedszkole Samorz dowe w Dobrej wraz z Oddziaöami Zamiejscowym w Piekarach i Döugiej Wsi.

Do dyspozycji dzieci i möydzie y w Gminie znajduj si 3 pracownie komputerowe: dwie w zespole szköy w Dobrej (25 komputerów stacjonarnych z dost pem do internetu i 14 laptopów) oraz jedna w Szkole Filialnej w Piekarach (10 komputerów z dost pem do Internetu oraz 6 laptopów). Dalsz edukacj ponadgimnazjaln möydzie realizuje ju poza granicami Gminy.

W szkołach stworzono również możliwość skorzystania z dożywiania w przerwach między lekcyjnymi. Zarówno w placówce w Dobrej, jak i w Piekarach dla uczniów przygotowuje się herbatę oraz obiady, z których korzysta średnio około 220 dzieci.

Ponadto dzieci i młodzież mogą korzystać z Sali gimnastycznej przy Zespole Szkolnym. Przedszkolnym w Dobrej, położonej w miejscowości Długa Wieś, Hali Sportowej w Dobrej również usytuowanej w miejscowości Długa Wieś oraz boiska do gry w koszykówkę i siatkówkę plażową w zespole parkowym przy ul. Parkowej w Dobrej. W tym elemencie wśród obiektów sportowych jest boisko Orlik przy szkole podstawowej, obejmujące boisko ze sztucznej trawy oraz boisko o nawierzchni tartanowej do gry w siatkówkę, koszykówkę i tenisa ziemnego.

W 2012 roku w szkołach Gminy i Miasta Dobra uczyło się 340 uczniów (w tym 66 pierwszoklasistów) w 18 oddziałach. W stosunku do roku 2011 odnotowano wzrost ogólnej liczby jedynie o 13 uczniów.

Aby przeanalizować poziom nauczania w szkołach podstawowych należy przyjrzeć się danym zawartym w Tabeli 10., która przedstawia wyniki sprawdzianu uczniów klas VI uzyskiwane przez nich w latach 2006 - 2013.

Tabela 10. Wyniki sprawdzianu uczniów szkół podstawowej w latach 2006 - 2013.

Sprawdzian w szkole podstawowej po VI klasie		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ogółem (średnia za sprawdzian)	Miasto i Gmina Dobra	26,40	27,64	25,68	19,84	22,45	23,05	22,48	24,69
	powiat turecki	24,40	26,03	25,59	21,13	23,43	24,43	21,91	23,98
	województwo wielkopolskie	25,30	26,12	25,36	21,90	23,76	24,69	21,98	23,37
	kraj	24,80	26,30	27,57	22,64	24,56	25,26	22,75	24,03
Czytanie	Miasto i Gmina Dobra	7,87	7,91	7,86	6,99	6,78	7,58	6,19	6,80
	powiat turecki	7,48	7,93	7,40	7,36	7,26	8,06	6,15	7,14
	województwo wielkopolskie	7,58	7,92	7,42	7,46	7,24	8,15	6,14	7,13
	kraj	6,90	7,70	7,40	7,62	7,36	8,28	6,25	7,30
Pisanie	Miasto i Gmina Dobra	6,70	6,73	4,69	3,52	5,36	5,36	6,17	7,37
	powiat turecki	6,64	6,54	5,97	4,28	4,77	5,30	5,62	6,42
	województwo wielkopolskie	6,94	6,27	5,56	4,61	4,86	5,18	5,52	5,98
	kraj	6,90	7,20	7,60	4,99	5,32	5,46	5,88	6,34
Rozumienie	Miasto i Gmina Dobra	4,94	5,12	5,76	3,67	4,84	4,74	4,17	3,96
	powiat turecki	4,19	4,59	5,55	3,53	5,03	5,07	3,98	4,10
	województwo wielkopolskie	4,42	4,81	5,52	3,72	5,14	5,22	4,01	4,08
	kraj	4,10	4,60	5,00	3,79	5,23	5,28	4,11	4,16
Korzystanie z informacji	Miasto i Gmina Dobra	2,37	2,70	2,69	2,10	2,16	2,18	2,67	2,43
	powiat turecki	2,40	2,60	2,30	2,35	2,30	2,30	2,70	2,35
	województwo wielkopolskie	2,46	2,62	2,37	2,38	2,30	2,31	2,72	2,40
	kraj	2,60	2,50	2,60	2,44	2,37	2,31	2,79	2,48
Wykorzystanie	Miasto i Gmina Dobra	4,48	5,12	4,68	3,56	3,31	3,18	3,29	4,12

Sprawdzian w szkole podstawowej po VI klasie		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
wiedzy w praktyce	powiat turecki	3,76	4,38	4,37	3,61	4,06	3,70	3,47	3,97
	województwo wielkopolskie	3,88	4,51	4,48	3,73	4,23	3,83	3,59	3,79
	kraj	4,30	4,30	4,90	3,81	4,27	3,93	3,72	3,75

ródźp :Okr gowa Komisja Egzaminacyjna i Krajowa Komisja Egzaminacyjna

Ogólne wyniki sprawdzianu uczniów z Gminy i Miasta Dobra w 2013 roku w porównaniu do roku bazowego 2006 spadły o 6,48%, podczas gdy analogiczne wyniki dla kraju spadły - o 3,10%. W roku 2013 uczniowie Gminy Dobrej uzyskali wynik lepszy od redniej krajowej o 0,66 punktu. Najlepiej przedstawiały si wyniki ze sprawdzianu z pisania (o 1,03 punktu lepiej ni rednia krajowa) oraz ze sprawdzianu z wykorzystania wiedzy w praktyce (o 0,37 punktu ponad redni krajow). W pozostałych sprawdzianach z czytania, rozumienia oraz korzystania z informacji uzyskane wyniki uplasowały si nieco poni ej redniej krajowej.

Tabela 11. Wyniki testów gimnazjalnych w latach 2012 Ę 2013.

Test		Miasto i Gmina Dobra	Pozna	powiat turecki	woj. wielkopolskie	rednia krajowa	ró nica [do redniej krajowej]
2012							
Cz humanistyczna	z zakresu historii i wiedzy o społecze stwie	62,19	65,60	60,76	59,89	61,0	1,19
	z zakresu j zyka polskiego	63,67	68,17	64,82	62,97	65,0	- 1,33
Cz matematyczn o- przyrodnicza	z zakresu matematyki	46,90	53,64	45,48	46,25	47,0	- 0,10
	z zakresu przedmiotów przyrodniczych	48,31	54,03	50,42	48,98	50,0	- 1,69
2013							
Cz humanistyczna	z zakresu historii i wiedzy o społecze stwie	55,96	61,81	60,10	56,56	58,0	- 2,04
	z zakresu j zyka polskiego	58,78	66,15	61,53	59,99	62,0	- 3,22
Cz matematyczn o- przyrodnicza	z zakresu matematyki	48,29	54,29	49,79	47,52	48,0	0,29
	z zakresu przedmiotów przyrodniczych	58,18	63,07	62,60	58,18	59,0	- 0,82

ródźp :Okr gowa Komisja Egzaminacyjna i Krajowa Komisja Egzaminacyjna

Wyniki z egzaminu gimnazjalnego, które przedstawia Tabela 11. nie s zadowolaj ce. W 2013 roku uczniowie gimnazjum z Gminy Dobra tylko z cz ci matematycznej egzaminu uzyskali redni wy sz od redniej krajowej o 0,29 pp. W roku poprzednim z kolei w cz ci humanistycznej z zakresu historii i wiedzy o społecze stwie wypracowali wynik lepszy od redniej krajowej o 1,19 pp. W pozostałych cz ciach egzaminu uczniowie osi gn li wyniki gorsze od redniej krajowej. Porównuj c je do danych wojewódzkich to w 2013 roku rednia jak osi gn li z zakresu przedmiotów przyrodniczych była identyczna ze redni województwa. Nieco lepsze wyniki uzyskali z matematyki.

Warto zaznaczyć, iż w Gminie i Mieście Dobra mają już sprecyzowane plany dotyczące infrastruktury związanej z oświetleniem. Wobec zmieniających się przepisów prawa, zgodnie z którymi każdy trzylatek musi zostać objęty edukacją przedszkolną, planowana jest poprawa bazy przedszkolnej z wykorzystaniem budynku pałacowego położonego w Zespole Parkowo-Pałacowym w Długiej Wsi (przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym). Ponadto zadeklarowano prowadzenie niezbędnych remontów istniejącej infrastruktury oświetlenia.

2.6.2. OPIEKA ZDROWOTNA

Na terenie Gminy i Miasta Dobra działają 4 placówki świadczące usługi z zakresu ochrony zdrowia:

- **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej CYRULIK w Dobrej** . w swej ofercie posiada lekarza podstawowej opieki zdrowotnej oraz pielęgniarkę rodzinkowo . rodzinne POZ,
- **Praktyka Lekarzy i Specjalistów FENIKS** . również przyjmuje pacjentów w ramach umowy z NFZ. Bezpłatnie można tutaj otrzymać pomoc z zakresu specjalizacji: chorób wewnętrznych, radiologii, chorób pęcherza, pediatrii, nefrologii, chorób wewnętrznych, traumatologii, gastroenterologii i ortopedii. Przychodnia w ramach umowy z NFZ wykonuje badanie USG oraz badania laboratoryjne. Ponadto Praktyka Lekarzy i Specjalistów FENIKS+ świadczy swoje usługi także prywatnie z zakresu radiologii, chorób pęcherza, chorób wewnętrznych, urologii, gastroenterologii, ortopedii oraz traumatologii. Przychodnia posiada również pielęgniarkę POZ. Przychodnia zlokalizowana jest w Dobrej,
- **Grupowa Praktyka Pielęgniarek WITA** w Dobrej . zapewnia opiekę pielęgniarską rodzinkowo . rodzinną Podstawowej Opieki Zdrowotnej,
- **Niepubliczny Zakład Podstawowej i Specjalistycznej Opieki Zdrowotnej SAMARYTANKA** . Zakład Rehabilitacji w Dobrej . który świadczy usługi z zakresu rehabilitacji.

Ponadto na terenie Gminy Dobra funkcjonują dwa gabinety stomatologiczne. Zabezpieczone są również świadczenia położnej podstawowej opieki zdrowotnej. Ochronę zdrowia dzieci zajmuje się także Pielęgniarski Zakład Medycyny Szkolnej s.c. posiadający swoje placówki w Dobrej i Piekarach. Zgodnie z danymi GUS w 2012 roku mieszkańcy Gminy Dobra mieli dostęp do 2 aptek działających na tym terenie.

2.6.3. POMOC SPOŁECZNA

Wsparcia osobom potrzebującym udziela Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej zlokalizowany w Mieście Dobra przy ul. Wiatraki. W 2013 roku z pomocy ośrodka korzystało 309 osób, w tym:

- 62 osoby bezrobotne,
- 57 osób niepełnosprawnych,
- 30 osób starszych,
- dzieci i młodzież . 160 osób.

W 2013 roku wydatki na pomoc społeczną wyniosły 3 913 854,25 zł i były wyższe niż w roku 2012, kiedy wyniosły one 3 690 295,16 zł ~~Natomiast w budżecie na 2014 r. zaplanowano je na poziomie 3 158 485,00 zł~~

Na terenie Gminy działają również rodzinkowy Dom Samopomocy (DS) w Weronicach. Jest to dom dziennego pobytu dla osób dorosłych przewlekle psychicznie chorych i niepełnosprawnych

intelektualnie typu A i B. Ponadto funkcjonuje tutaj również Dom Pomocy Społecznej w Skoczynie, który podobnie jak DS w Weronicach przeznaczony jest dla osób przewlekle psychicznie chorych. Jest to placówka koedukacyjna stałego pobytu, przeznaczona dla 210 osób dorosłych, której organem prowadzącym jest Starostwo Powiatowe w Turku.

2.6.4. PORZĄDEK PUBLICZNY I OCHRONA PRZECIWOPOŻAROWA

Instytucje działające na terenie Gminy i Miasta Dobra w sferze porządku publicznego i ochrony przeciwpożarowej:

- Komisariat Policji w Dobrej (od 2012 roku),
- Ochotnicze Straże Pożarne rozmieszczone w 13 miejscowościach: Dąbrowica Kolonia, Dobra, Linne, Mikulice, Miłkowice, Piekary, Potworów, Rzechta, Rzymisko, Skoczynie, Strachocice Wieś, Weronice, a w 9 spośród nich siedziby: Dobra, Linne, Miłkowice, Piekary, Potworów, Rzechta, Rzymisko, Skoczynie, Weronice.

Oprócz swojej podstawowej działalności Ochotnicze Straże Pożarne uczestniczą również w rozmaitych wydarzeniach kulturalnych i sportowych na terenie Gminy.

Tabela 12. Wyposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych

L.p	Miejscowość	Wyposażenie w sprzęt
WŁĄCZONE DO KRAJOWEGO SYSTEMU RATOWNICZO-GAŚNICZEGO		
1	OSP Dobra	Sam. Gaśniczy STAR 2446BA Sam. Gaśniczy JELCZ 004 BA Sam lekki, motopompa, wąż
2	OSP Piekary	Sam. Gaśniczy STAR 256 BA motopompa, wąż
POZOSTAŁE		
2	OSP Piekary	Sam. Gaśniczy STAR 256 BA motopompa, wąż
3	OSP Strachocice	Sam. Gaśniczy STAR 256 BA motopompa, wąż
4	OSP Weronice	Samochód ciężki, motopompa wąż
5	OSP Rzymisko	Samochód ciężki, motopompa wąż
6	OSP Miłkowice	Samochód Nysa, motopompa wąż
7	OSP Dąbrowica	Samochód ciężki, motopompa wąż
8	OSP Linne	Motopompa, wąż
9	OSP Rzechta	Motopompa, wąż
10	OSP Mikulice	Motopompa, wąż
11	OSP Ostrówek	Motopompa, wąż (nie funkcjonuje)
12	OSP Potworów	Motopompa, wąż
13	OSP Skoczynie	Motopompa, wąż

Na terenie gminy organizowane są Gminne Zawody Sportowo-Pożarnicze OSP, których celem jest sprawdzenie wyszkolenia pożarniczego jednostek OSP i przygotowanie do skutecznego prowadzenia

akcji ratowniczo-ga niczej oraz popularyzacja w ród spojęcze stwa zagadnie ochrony przeciwpowrowej.

2.6.5. Sport i kultura w Mieście i Gminie Dobra

Na terenie Gminy Dobra dziają 17 obiektów sportowych, z których 7 występuje przy placówkach szkolnych. Analizując rodzaj obiektów sportowych to najwięcej, bo aż 11 jest boisk sportowych, w tym 5 należy do szkół. Działają tutaj również 2 korty tenisowe, bieżnia lekkoatletyczna na 400 m. oraz siłownia. Do najważniejszych elementów bazy sportowej Gminy i Miasta Dobra należą:

- Stadion sportowy w Dobrej, skupiający pełnowymiarowe boisko piłkarskie, boisko do koszykówki, boisko do siatkówki. Stadionem zarządza Miejsko - Gminny Klub Sportowy ŚWICHER+
- Moje Boisko . ORLIK 2012, wyposażone w boisko do gry w piłkę nożną o sztucznej nawierzchni, a także boisko tartanowe do gry w koszykówkę, piłkę siatkową i tenisa oraz zaplecze szatniowe
- Hala sportowa w Długiej Wsi, wyposażona w pełnowymiarowe boisko do gry w piłkę nożną halową, piłkę ręczną, koszykówkę, siatkówkę, tenisa ziemnego.
- Sala gimnastyczna w Dobrej działająca przy Zespole Szkół
- Boiska sportowe w Dobrej działające przy Zespole Szkół
- Korty tenisowe w Skrzyniewie, zarządzane przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
- Boisko do piłki koszykowej i siatkówki plażowej w parku przy ul. Parkowej w Dobrej.

Istniejąca baza sportowa w dużej mierze wykorzystywana jest do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w ramach zajęć lekcyjnych. Warto podkreślić, iż w ostatnich latach baza sportowa wzbogaciła się o dwa wymienione już wcześniej obiekty. Wielofunkcyjne boisko Orlik 2012 zostało oddane do użytku w październiku 2012 roku. Powstało ono przy Zespole Szkolno - Przedszkolnym w Dobrej a jego koszt całkowity wyniósł 1 076 245 zł, w tym z budżetu gminy wydano na ten cel tylko 243 245 zł. 7 września 2013 roku została otwarta hala sportowa w Długiej Wsi o łącznej wartości inwestycji wynoszącej 6 430 323,16 zł, w tym 1 500 000,00 zł pochodziło ze środków Funduszy Rozwoju Kultury Fizycznej w ramach Wojewódzkiego Rozwoju Bazy Sportowej¹⁸.

Na zachodnim brzegu zbiornika Jeziorsko, półtora kilometra od tamy znajduje się Ośrodek Wypoczynkowo-rybacki RAFA-JEZIORSKO. Dzięki swojemu położeniu zapewnia miłą wypoczynku w wyjątkowo malowniczym miejscu. Ośrodek posiada własną plażę oraz port. Na jego terenie znajduje się ponadto:

- restauracja letnia,
- kawiarenka,
- sklep sportowy - turystyczny,
- wypożyczalnia sprzętu wodnego,
- plaża,
- altana na ognisko z grillem,
- sala wielofunkcyjna z bilardem,
- boisko do piłki plażowej,
- plac do koszykówki,
- plac zabaw dla dzieci,

¹⁸ Dane Urzędu Miasta i Gminy Dobra

- skutnia.

O rodek dysponuje równie szerok ofert noclegow zarówno dla klientw indywidualnych, jak i grupowych. Posiada domki kempingowe i przyczepy rnych typw i o rnym standardzie. Port Rafa oferuje usugi typu wodowanie, cumowanie i zimowanie dla wszelkiego rodzaju jednostek. Wypo yczalnia sprz tu wodnego oferuje aglwki, ydzie, kajaki, rowery i motorowery wodne oraz wiele rnych atrakcji. Organizowane s tak e rejsy komfortowym statkiem paserskim.

Gówn instytucj animuj ca ycie kulturalne w Gminie i Mie cie jest obecnie Centrum Kultury w Dobrej. Jako Miejsko . Gminny O rodek Kultury dziaja ju od 1989 roku. Posiada interesuj c ofert kulturaln skierowan zarówno do dzieci i mydzie y, jak i seniorw. Przy Centrum Kultury dziaja Orkiestra D ta Dobra . eronice, której tradycja si ga jeszcze czasw przedwojennych ubieggo stulecia. Aktywni seniorzy maj mo liwo przynale enia do Klubu SERENADA, który równie specjalizuje si w wyst pach artystycznych. Obok Klubu SERENADA dziaja tak e Zespoy piewaczy sALEBABKI z Sk czniewa. Ponadto dziaja równie cztery zespo y taneczne. Centrum prowadzi tak e skyka zainteresowa ± dwa kyka teatralne, kyka plastyczne, ognisko muzyczne. Miejsko . Gminny O rodek Kultury anga uje si w organizacj b d wspoyorganizacj wielu imprez i wydarze kulturalnych takich jak: Andrzejki, do ynki, plenery artystyczne, Wieczr Kupayy, Przegl d Orkiestr D tych itd. Cho oferta Centrum Kultury jest do bogata, to warto byjby uzupejni j o dodatkowe zaj cia dla seniorw i osb w rednim wieku np. zaj cia i wiczenia aerobowe, pilates, jog czy te grupowe wyj cia do kina, teatru czy na wystawy.

Bardzo istotny udzia y w organizacji imprez kulturalnych ma równie Urz d Gminy i Miasta Dobra. Kalendarz najwa niejszych wydarze cyklicznych przedstawiono poni ej w wersji tabelarycznej.

Tabela 13. Cykliczne imprezy w Gminie Dobra

Lp	Rodzaj imprezy	Data
1.	Powiatowy Turniej Samorz dowcw w Piyce No nej Halowej . hala sportowa	Luty
2.	Powiatowy Turniej OSP w Piyce No nej Halowej . hala sportowa	Luty
3.	Obchody Rocznicy Konstytucji 3 Maja	Maj
4.	Turniej dru yn OSP w piyk no n . Orlik	Maj
5.	Gminny Dzie Stra aka	Maj
6.	Inauguracja Pucharu polski w formule windsurfing	Maj
7.	Dni Dobrej . Dobra, D yga Wie	Czerwiec
8.	Wieczr Kupayy . Centrum Kultury w Dobrej (plac za CK)	Czerwiec
9.	wi to Plinzy . Rzechta	Lipiec
10.	Do ynki Gminne . D yga Wie	Sierpie
11.	Obchody wi ta Niepodlego ci	Listopad
12.	Powitanie Nowego Roku	Grudzie

ród y: Dane Urz du Gminy i Miasta Dobra

Na prze ymie maja i czerwca na terenie o rodka wypoczynkowo . eglarskiego RAFA w Ko ciankach odbywa si coroczny sportowy piknik rodzinny nad zbiornikiem Jeziorsko po y czony z wy cigiem Pucharu Polski Formuy Windserfing i Nadwarcia skim Turniejem Piyki Siatkowej Pla owej. Zawody te

stanowi ciekawą atrakcją zarówno dla mieszkańców Gminy jak i turystów. Podczas regat odbywają się liczne konkursy, zabawy, animacje dla dzieci jak również pokazy i lekcje windsurfingu. Ponadto do dyspozycji uczestników i widzów jest cała infrastruktura towarzysząca w postaci placów zabaw dla dzieci, dmuchanych zamków, placu do wiozów dla dorosłych oraz zaplecza gastronomicznego itd.

Istotnym wydarzeniem na kulturalnej mapie Gminy jest również to Plinzy czyli placzka ziemniaczanego, które od 5 lat organizowane jest w miejscowości Rzechtla. Najważniejszym elementem uroczystości jest bicie rekordu w pieczeniu plinzy, który ostatnio padł w 2013 roku, a rekordowy placek miał średnicę 2m 47 cm. W trakcie imprezy organizowane są również konkursy związane z plinzą np: rzut plinzą na odległość. Impreza służy kultywowaniu i promowaniu lokalnych zwyczajów oraz tradycji, a także wspiera działalność organizacji społecznych działających w obszarze kultury, edukacji i sportu. Warto również zaznaczyć, iż dotychczasowa organizacja tej imprezy odbywała się przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w ramach Osi 4 LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 - 2013.

Na terenie Gminy działają również stowarzyszenia i organizacje, które silnie angażują się w życie kulturalne Gminy:

1. Stowarzyszenie „Lepsza Gmina+w Dobrej
2. Miejsko . Gminny Ludowy Klub Sportowy „WICHER+w Dobrej
3. Kołomyświeckie „SZARAK+w Dobrej
4. Ochotnicze Strażnice Powiatowe (13 jednostek OSP)
5. Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Dobroskiej
6. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Mikulice i Stefanów „Dobry+
7. Polski Związek Hodowców Gołębi Poczтовых SEKCJA 8 w Dobrej Oddział Turek
8. Stowarzyszenie Sportowe „Zalew+w Skrzyniewie
9. Nieformalna Grupa Młodzieżowa „miCOOLice+
10. Liga Obrony Kraju . Kołomyś w Dobrej

Mieszkańcy Gminy mogą skorzystać również z działalności w Mieście Dobra Miejsko . Gminnej Biblioteki Publicznej, która wspierana jest przez Bibliotekę przy Zespole Szkół w Dobrej. W bibliotece tej od 2006 roku działa Internetowe Centrum Informacji Multimedialnej, które powstaje w ramach programu Ministerstwa Edukacji Narodowej i zostało częściowo sfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Jednym z głównych celów projektu było podniesienie jakości i dostępu do kształcenia poprzez promocję wykorzystania nowoczesnych technologii w oświacie. W ramach ICIM w bibliotece działają 4 stanowiska komputerowe z dostępem do Internetu oraz urządzenie wielofunkcyjne, z których korzystają również nauczyciele i uczniowie oraz ich rodzice.

2.7. SFERA GOSPODARCZA

2.7.1. PRZEMYSŁ, PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ I STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH

Tabela 14. Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Dobra w latach 2009 – 2012

Sekcja	Dział PKD	2009	2010	2011	2012
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	30	31	32	30
B	Górnictwo i wydobywanie	1	0	0	0
C	Przetwórstwo przemysłowe	42	44	41	41
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	0	0	0
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3	3	4	3
F	Budownictwo	31	35	41	46
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, wyścigi samochodowe i motocykle	106	107	101	97
H	Transport i gospodarka magazynowa	13	14	15	14
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	12	13	10	10
J	Informacja i komunikacja	2	3	3	4
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	9	10	10	10
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	8	8	8	8
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	10	11	9	11
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	3	5	4	5
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	14	14	14	14
P	Edukacja	9	9	9	10
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	14	13	14	13
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	8	8	7	8
S i T	Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	21	26	24	24

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Analizując dane z Tabeli 13. poniżej widać wyraźnie, iż najwięcej podmiotów gospodarczych w 2012 roku działało w branży handlowej. Drugą najliczniejszą grupę stanowiły podmioty związane z

budownictwem i przemysłem. Trzeci grup najczęściej reprezentowan przez lokalne podmioty jest sektor związany z rolnictwem. Wszystkie wymienione wyżej branże oprócz budownictwa zanotowały niewielki spadek działających podmiotów w analizowanym okresie.

Tabela 15. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ogółem	304	329	332	337	354	346	348
Sektor publiczny	16	18	16	16	16	16	17
Sektor prywatny	288	311	316	321	338	330	331
Spółki prawa handlowego	9	10	11	12	13	12	13
Spółdzielnie	2	2	2	2	2	2	2
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	233	255	258	261	275	269	270

ródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Ogółem w 2012 roku w rejestrze REGON wpisanych było 348 podmiotów, z czego w sektorze prywatnym odnotowano ich 331, w tym znaczny udział stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Warto zaznaczyć, iż na przestrzeni analizowanego okresu nastąpił wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą o 15,9 pp. Wzrosła również ogólna liczba podmiotów gospodarczych w sektorze prywatnym i w 2012 roku wyniosła 331 jednostek (wzrost o 14,9 pp. w stosunku do roku 2006). Według danych uzyskanych z Urzędu Gminy i Miasta Dobra w 2013 roku było jedynie 198 aktywnych wpisów do ewidencji działalności gospodarczej. Do branż o największym potencjale dla Gminy zaliczono usługi i budownictwo, co jest zgodne z danymi Głównego Urzędu Statystycznego. Do największych przedsiębiorstw działających w Gminie Dobra należą:

- Firma MARKO+. elektrownie wiatrowe . 3sztuki w Januszówce,
- Stacja Paliw Izydorczyk Jolanta, Izydorczyk Izabela s.c. oraz elektrownie wiatrowe . 2 sztuki w Skoczynie,
- Energo. Eko Dudziński Bartłomiej . elektrownia wiatrowa w Łonicach,
- Przedsiębiorstwo Handlowo . Usługowe Stacja Paliw w Dobrej,
- Zakład młynski Smoliński+Z. Smoliński, K. Smolińska Sp. j. w Długiej Wsi,
- Firma POLSTYR PPH Zbigniew Wiśniewski w Miłkowie . producent styropianu,
- Firma Milkop Sp. j. Materliński, Kaczmarek w Długiej Wsi . wyciennictwo, usługi,
- Firma Karpol+. PPH w Chrapczewie . wytwórnia napojów gazowanych Giano+,
- Firma Langaz . Lanko+w Dobrej . produkcja drzwi i okien, handel gazami płynnymi,
- Firma "Petecki+w Chrapczewie . produkcja okien i drzwi,
- Zakład Cukierniczo Piekarski MARK+w Dobrej . produkcja pieczywa i wyrobów ciastkarskich, sklepy,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno . Handlowe Optim+J. Karpiński, L. Cieślak Sp. J. w Dobrej . producent odzieży import . eksport,
- Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska+w Dobrej,
- PHU KOMA+w Dobrej,
- Przedsiębiorstwo Wielobranżowe MAR . BUD+w miejscowości Rzymisko . budownictwo,
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno . Handlowo . Usługowe MIGO+w Dobrej,
- EKO Sp. z o.o. Punkt Sprzedaży w Dobrej,

- Market %Stary Młyn+w Dobrej.

Sektor publiczny również ma swoich największych pracodawców:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej sCYRULIK+w Dobrej,
- Praktyka Lekarzy i Specjalistów %ENIKS+s.c. Bogacki w Dobrej,
- rodowski Dom Samopomocy w Weronicach,
- Dom Pomocy Społecznej w Skieczniewie,
- Zakład Gospodarki Komunalnej w Dobrej.

Po analizie liczby i struktury podmiotów działających gospodarczo na stwardzi, i w Gminie Dobra tkwi duży potencjał rozwoju małej przedsiębiorczości. Przy odpowiednim wsparciu tego sektora gospodarki może on w sposób znaczący wpłynąć na poprawę sytuacji finansowej zarówno Gminy (poprzez podatki) jak również jej mieszkańców (wzrost zatrudnienia).

2.7.2. ROLNICTWO

Zgodnie z tym, co zostało zapisane w poprzednich rozdziałach mimo, iż Gmina Dobra jest gminą wiejską, udziału użytków rolnych stanowi 69,2 % ogólnej powierzchni Gminy. Stąd też widać duży wskaźnik podmiotów gospodarczych zajmujących się rolnictwem oraz duża liczba gospodarstw rolnych.

Tabela 16. Struktura gruntów w Mieście i Gminie Dobra

Użytki rolne	w tym	9 121 ha
Grunty orne		6 576 ha
Użytki zielone		2 460 ha
Sady		85 ha
Pozostałe	w tym	4 058 ha
Użytki leśne oraz grunty zadrzewione		2 610 ha
Grunty zurbanizowane i zabudowane		923 ha
Nieurodzone		150 ha
Wody		375 ha
RAZEM		13 179 ha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy i Miasta Dobra

Gmina Dobra charakteryzuje się niezbyt dobrymi warunkami glebowymi. Mimo, iż grunty orne zajmują ponad połowę ogólnej powierzchni Gminy, to w 2/3 przeważają gleby napiaskowe klasy V i VI, zaliczane do kompleksów żłtych. Zajmują one głównie terasy nadzalewowe Warty i Teleszyny. Na obszarze wysoczyzny morenowej znajdują się gleby słabego kompleksu żłtych w okolicach Woli Piekarskiej, Weronic, Ugorów, Potworowa, Szymanów, Strachocic Kolonii. Najlepsze gleby klas IIIa i IIIb występują jedynie w rejonie Mikulic i Potworowa oraz na południu Gminy w miejscowościach Rzymisko, Strachocice oraz Miłkowice. Zajmują one jedynie zaledwie 0,7% powierzchni gruntów ornych. Spośród wszystkich gruntów ornych największą część stanowi gleby klasy V i VI, które zajmują ok. 70 % gruntów. W związku z niską jakością gleb oraz dużym udziałem użytków zielonych znaczenia nabiera hodowla bydła.

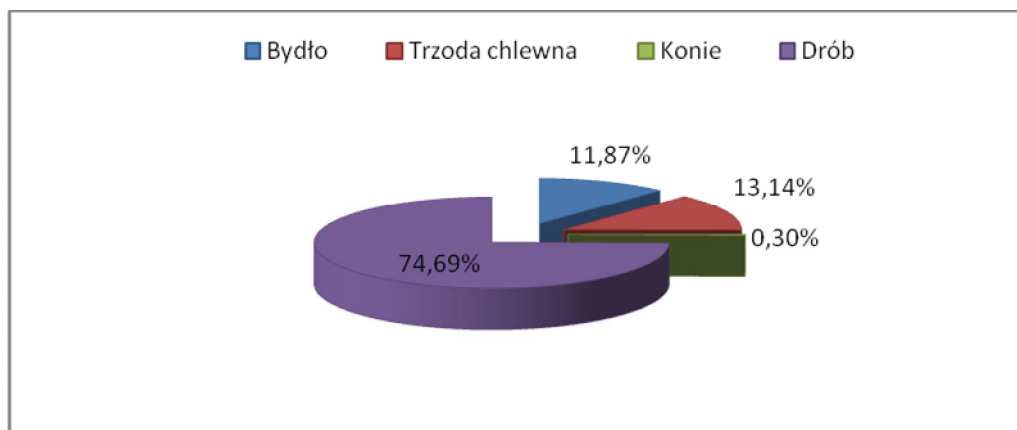
Tabela 17. Struktura gospodarstw rolnych

Wielko gospodarstwa	Ilo sztuk
Do 1 ha	24
1 . 5 ha	299
5 . 10 ha	267
10 . 15 ha	109
Powy ej 15 ha	125

ródło: Narodowy Spis Rolny 2010

W Gminie Dobra funkcjonuj 824 gospodarstwa rolne, w tym 24 maję o powierzchni do 1 hektara. Najliczniejsze s gospodarstwa zajmuj ce powierzchni od 1 do 5 ha, najmniej jest natomiast gospodarstw w przedziale 10 . 15 ha. Gospodarstw najwi kszych, czyli osi gaj cych powierzchni powy ej 15 ha jest w Gminie 125. Wida wi c, i w strukturze gospodarstw rolnych panuje dosy silne rozdrobnienie, które z pewno ci przekyda si na ich mniejsz efektywno .

Wykres 8. Pogowie zwier t gospodarskich

ródło: Narodowy Spis Rolny 2010

W Gminie Dobra przewa a hodowla drobiu. Według danych GUS w 2010 roku byo 26291 sztuk drobiu. Rolnicy natomiast w znacznie mniejszym stopniu zajmowali si hodowl bya i trzody chlewnej (byo ich odpowiednio 4180 i 4627 sztuk). Znikoma jest natomiast hodowla koni, gdy w 2010 roku zarejestrowano ich jedynie 99 sztuk.

Tabela 18. Rodzaj zasiewu

RODZAJ ZASIEWU	OBSZAR (ha)
Zboża	4051,33
Ziemniaki	117,70
Uprawy przemysłowe	19,20
Warzywa gruntowe	11,95
Pozostałe	373,4

ródło: Narodowy Spis Rolny 2010

Według danych Narodowego Spisu Rolnego z 2010 roku Rolnicy w Gminie Dobra uprawiali łącznie 4573,58 ha różnych zasiewów. Biorąc pod uwagę dane z tabeli powyżej widać jednoznacznie, iż dominującym rodzajem upraw są zboża, które stanowi 88,6% ogółu upraw.

2.7.3. TURYSTYKA I REKREACJA

Zbiornik Jeziorsko z pewnością jest istotnym walorem przyrodniczo - krajobrazowym Gminy, który może przyczynić się do pobudzenia turystyki weekendowej, w dąbrowskiej i poznawczej tego obszaru. Zbiornik pod względem przyrodniczym jest ostoją dla ptactwa i z tego względu wyznaczono go do opisanych w poprzednich podrozdziałach obszarów Natura 2000. Fakt ten daje doskonałe podłoże do rozwoju turystyki poznawczej i ekoturystyki, która nie jest jeszcze w Polsce rozpowszechniona. Zbiornik ze względu na rozległą powierzchnię oraz doskonałe warunki wietrzne jest dogodnym miejscem do uprawiania wszelkiego rodzaju sportów wodnych: żeglarskiego, windsurfingu, wioślarskiego, kajakarstwa itp. Z uwagi na to, iż wody zbiornika obfitują w ryby jest to idealne miejsce dla wędkarzy. Niestety niezadawalający stan czystości wody zmniejsza jego atrakcyjność jako kąpieliska.

W powiecie tureckim, w gminie Dobra, na terenie wsi o tej samej nazwie znajduje się ponadto stawisko na sztucznym zbiorniku zaporowym w Łoniewie, gdzie regularnie odbywają się zawody w dąbrowskiej.

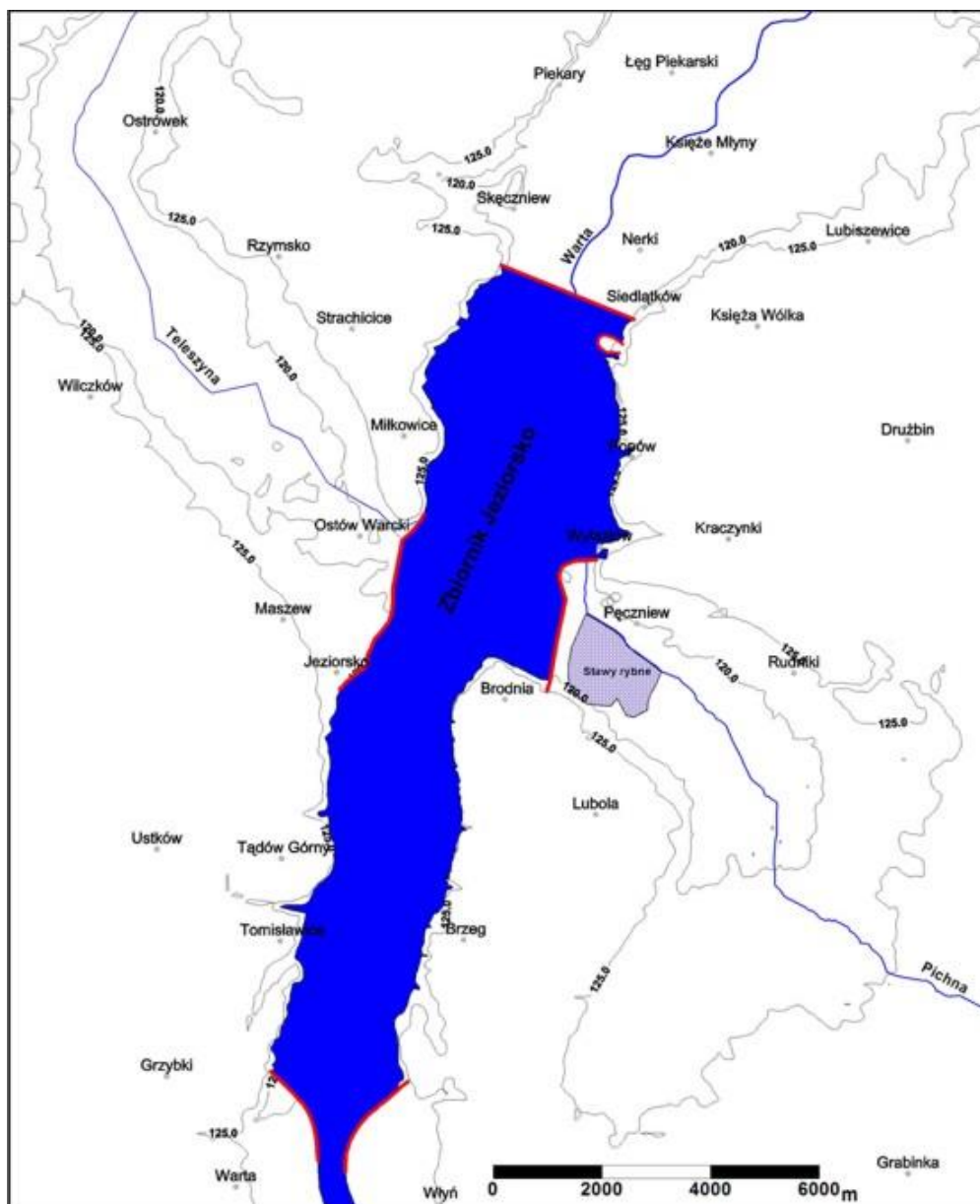
Dodatkowo zwarte kompleksy leśne występują w południowej i północno-zachodniej części Gminy, stanowi atrakcyjny element turystyczny oraz zachętą do aktywności pieszej i rowerowej, a także grzybobrania. Bór wiejski zajmujący kompleksy leśne w północno-wschodniej części Gminy wytwarza szczególnie korzystny dla człowieka bioklimat, który sprawia, iż jest to idealne miejsce dla lokalizacji szpitali i sanatoriów.

Przez teren Gminy Dobra przebiegają 3 szlaki turystyczne:

- Nadwarciański Szlak Rowerowy o charakterze regionalnym, należy do systemu głównych tras rowerowych Wielkopolski. Szlak rozpoczyna się w Mosinie i kończy na tamie Zbiornika Jeziorsko. Na terenie Gminy szlak prowadzi przez miejscowości: Józefów, Łęg Piekarski, Skoczów. Odcinek ten liczy 10 km długości z całego dwustu pięćdziesięciokilometrowego szlaku.
- Rowerowa ścieżka dydaktyczna „Panorama+” przebiega przez wszystkie gminy powiatu tureckiego. W Gminie Dobra biegnie ponad 14-kilometrowym odcinkiem przez miejscowości: Stefanów, Łoniewo, Ugory, Długa Wieś, Dobra, Potworów, Mikulice. Cały szlak podzielony jest na 6 etapów o łącznej długości 38,4 km.

- szlak kajakowy na Warcie przebiegający przez Gminę Dobra 1,5 kilometrowym odcinkiem. Szlak prowadzi wzdłuż Warty od Wyliny Krakowskiej do Pradoliny Toruńskiej . Eberswaldzkiej.

Rysunek 7. Mapa zbiornika Jeziorsko

ródło: www.staff.amu.edu.pl

Do miejsc szczególnych turystom zaliczyć można 2 przystanie wodne: Port RGZW . udostępniany turystom po wcześniejszym uzgodnieniu oraz przystań węglarska sRAFA+ w Kościankach. Uzupełnieniem oferty sportowo . rekreacyjnych atrakcji turystycznych mogą być cenne zabytki rozlokowane na terenie Gminy. Doskonałym przykładem jest opisany we wcześniejszym rozdziale zespół dworski z 1894 roku.

Baza noclegowa Gminy obejmuje 102 miejsca noclegowe. Największą liczbę noclegów dysponuje Ośrodek Wypoczynkowy . węglarski sRAFA+, który oprócz 50-ciu miejsc w domkach letniskowych posiada pole namiotowe i kempingowe. Ponadto zajazd sZapiecek+, usytuowany w miejscowości Rzymisko, posiada 22 miejsca noclegowe. Reszta miejsc oferuje gospodarstwa agroturystyczne:

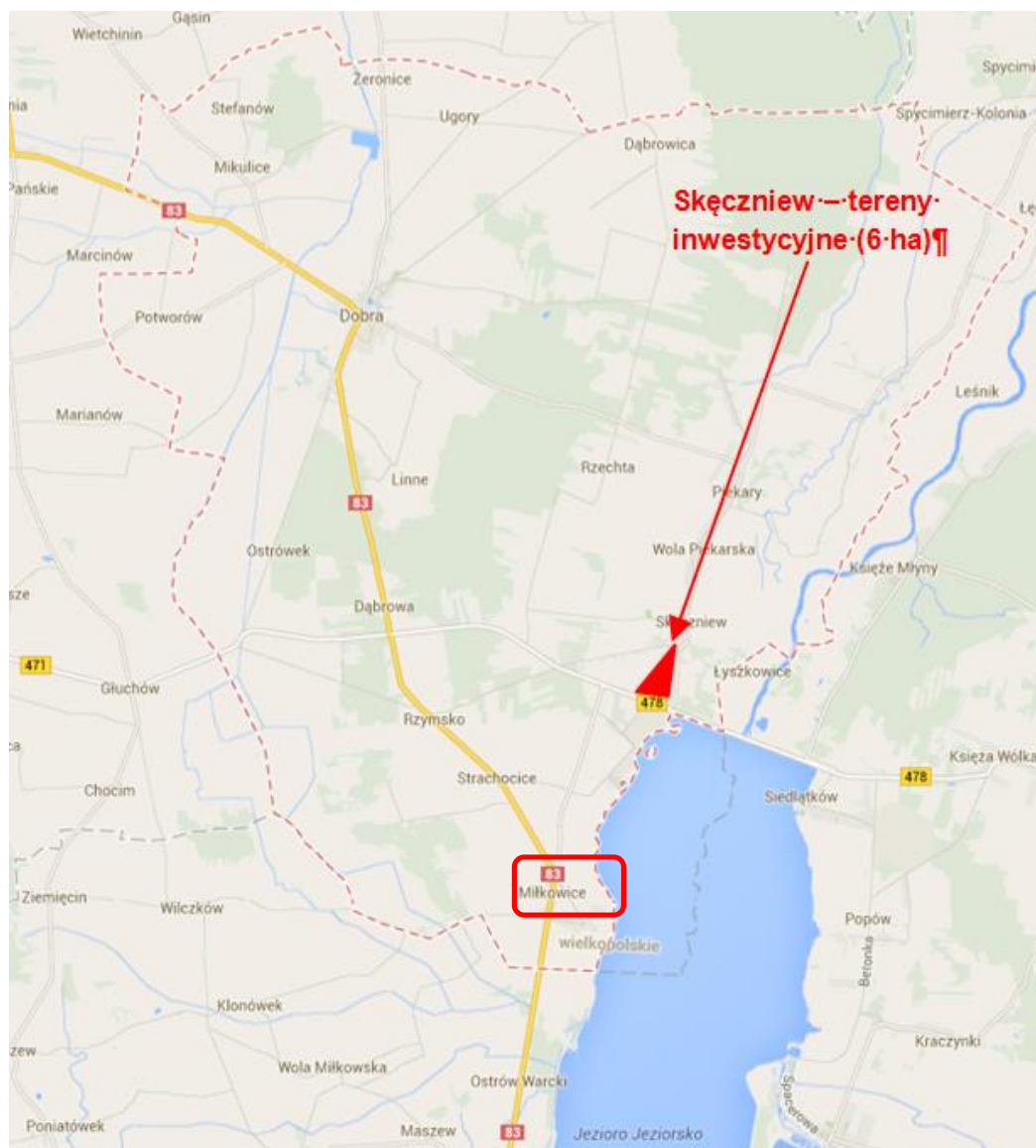
w miejscowości Dobra (20 miejsc), w Miłkovicach (10 miejsc), w Moczydłach (4 miejsca) oraz w miejscowości Peronice (25 miejsc).

Pomimo, iż Zbiornik Jezioro ma ogromny potencjał turystyczny, to jednak niewystarczająco rozwinięta infrastruktura towarzysząca (niewystarczająca baza noclegowa i gastronomiczna, brak wypoczynalni sprężonego powietrza sportowego), a także infrastruktura sportowa dostępna turystom powodują, iż w obecnej sytuacji nie może być w pełni wykorzystany.

2.7.4. ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA GMINY

Atrakcyjność inwestycyjna wiąże się przede wszystkim z zapleczem turystycznym zbiornika Jezioro. W planie kierunków zagospodarowania przestrzennego obszar południowo-wschodniej części Gminy: miejscowości Strachocice Kolonia oraz Miłkowice przeznaczone są do intensywnego rozwoju turystyki. Tereny położone dalej na północ, wzdłuż zbiornika Jezioro obejmujące miejscowości Piekary, Głęboki Piekarski, Józefów przeznaczone są z kolei do ekstensywnego rozwoju turystyki. Okolice miejscowości Stawki zostały wyznaczone, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jako tereny preferowane do rozwoju turystyki na obszarze o walorach uzdrowiskowych. W Gminie Dobra jest jeszcze dużo terenów związanych z turystyką, które obecnie nie są zagospodarowane. Proces ten należy przeprowadzić w ramach kompleksowego planu, który pozwoli na najbardziej racjonalne wykorzystanie wszystkich walorów turystycznych Gminy. Obecnie Gmina dysponuje 6 ha terenów bardzo atrakcyjnie położonych w bezpośrednim sąsiedztwie zbiornika Jezioro w miejscowości Skoczów. Wyznaczono tam 33 działki pod zabudowę letniskową oraz prawie 1,5 ha pod zabudowę obiektów o charakterze usługowym (hotel, restauracja). Dodatkowym atutem tych terenów jest bardzo dobra dostępność komunikacyjna. Położone są wzdłuż drogi wojewódzkiej 478 (relacji Dobra - Poddębice) oraz w pobliżu drogi krajowej nr 83 (relacji Turek - Sieradz).

Rysunek 7. Tereny pod zabudow lotniskow oraz usûgów

ródz: Opracowanie własne na podstawie maps google

Potencjał terenów inwestycyjnych Gminy Dobra uzupełnia również działka wraz z budynkiem byłej szkoły w miejscowości Miłkowie położona w pobliżu drogi krajowej nr 83.

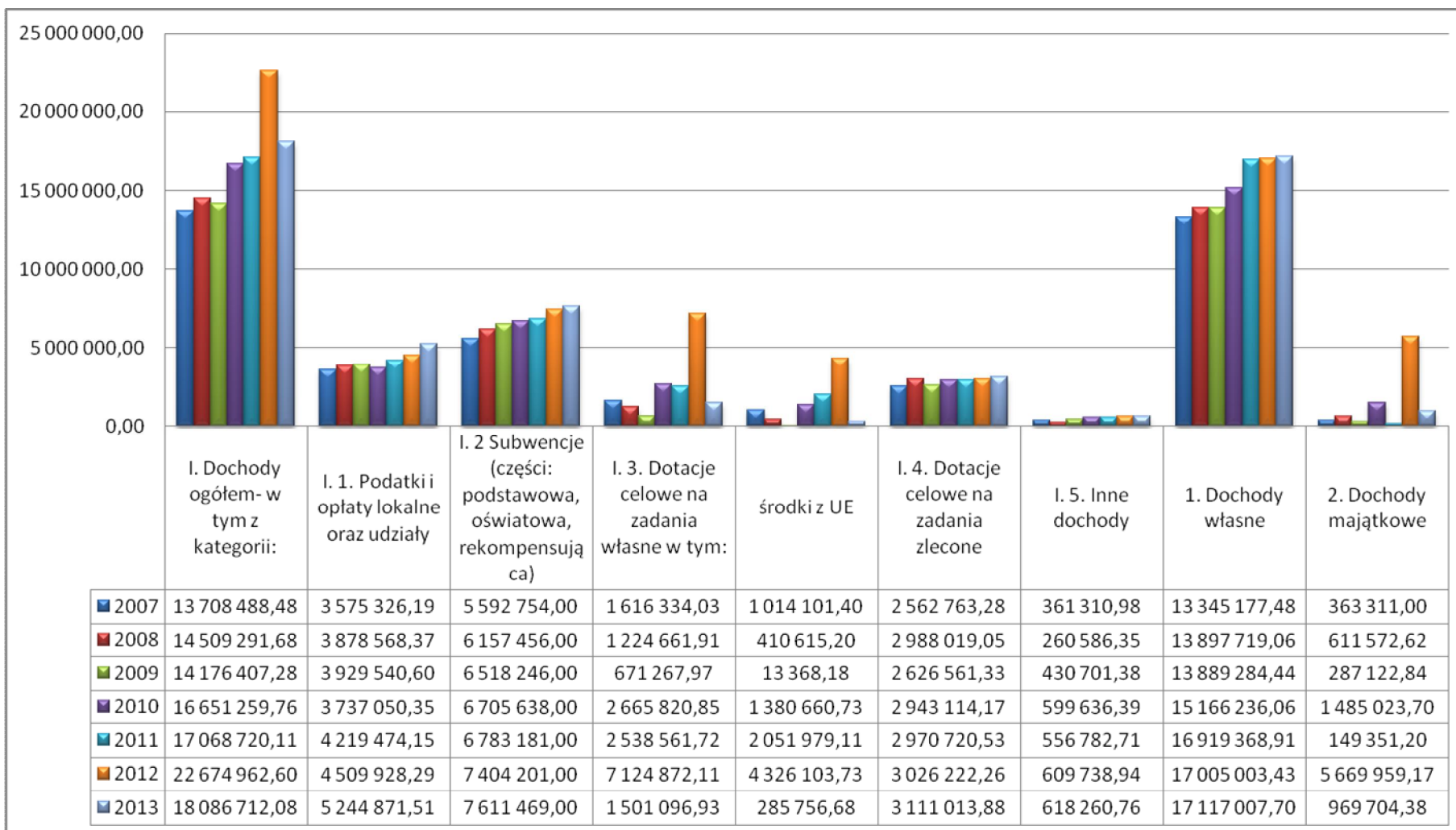
. Brak jest niestety dostępnej publicznie oferty inwestycyjnej, która informowałaby zarówno o wolnych terenach, jak również procesie przygotowywania nieruchomości do celów inwestycyjnych, co może być przyczyną ograniczonego zainteresowania potencjalnych inwestorów. Gminy i Miasta

2.7.5. SYTUACJA FINANSOWA GMINY I MIASTA

Analizując sytuację finansową należy dokładnie przyjrzeć się zarówno wydatkom, jak i dochodom Gminy na przestrzeni ostatnich lat. W zestawieniu poniżej uwzględniono dochody i wydatki Gminy w latach 2007 - 2013. Podkreślić trzeba, że o ile sytuacja budżetowa w okresie 2007 - 2012 przedstawia wartości wykonane, o tyle dane za rok 2013 są danymi prognozowanymi.

Wykres 9. wskazuje, iż dochody Gminy w analizowanym okresie rosły, osiągnęły maksimum 22 674 962,60 zł w 2012 roku. Plany budżetowe na 2013 rok zakładają natomiast dochód w wysokości 18 086 712,08 zł

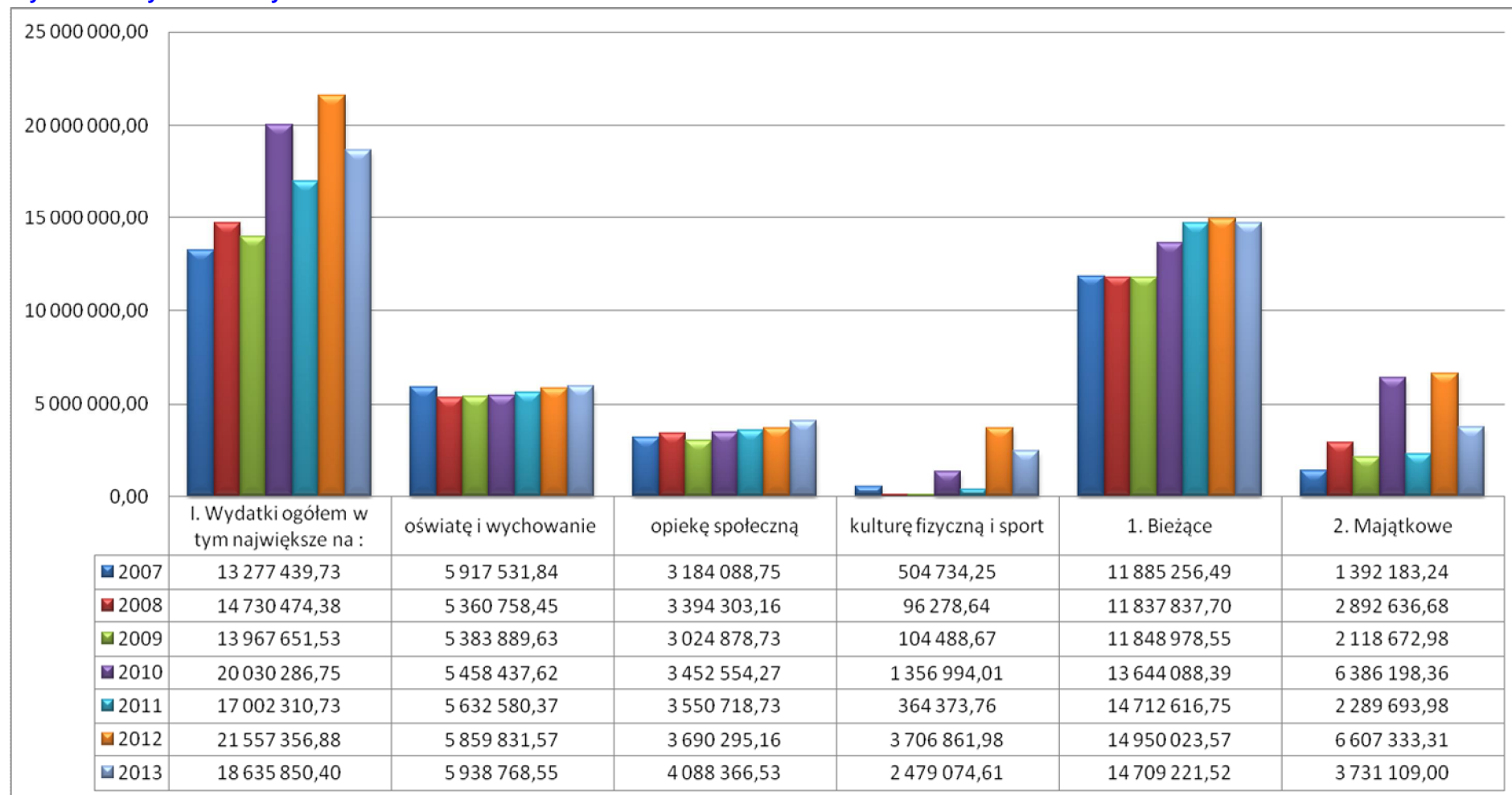
Wykres 9. Dochody Gminy i Miasta Dobra w latach 2007 – 2013

ródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy i Miasta Dobra

Dokonuj c bilansu dochodów i wydatków Gminy wida , i w latach 2007 . 2013 nie zawsze dochody przewy szają swoj warto ci wydatki. Nadwy k bud etow wypracowano w latach: 2007 (431 048,75 z), 2009 (208 755,75 z), 2011 (66 409,38 z) oraz w 2012, kiedy była ona najwy sza . 1 117 605,72 z Najwi ksza ró nica wydatków w stosunku do dochodów wyst piła w 2010 roku, kiedy wydatki przewy szają dochody o 3 379 026,99 z Na rok 2013 zaplanowano równie deficyt bud etowy w wysoko ci 549 138,32 z

Wykres 10. Wydatki Gminy i Miasta Dobra w latach 2007 – 2013

ródź: Opracowanie wjasne na podstawie danych Urz du Gminy i Miasta Dobra oraz GUS

Wydatki majątkowe w analizowanym okresie w większości pokrywały się z wydatkami inwestycyjnymi, wyjątkiem były lata 2007 i 2009. Poziom wydatków inwestycyjnych w Gminie Dobra nie jest najwyższy, jednak kwota 6 607 333,31 zł wydana na inwestycje w 2012 roku pozwoliła na zajęcie 3. miejsca wśród miast i gmin powiatu tureckiego pod względem wielkości wydanych środków na inwestycje w stosunku do ogółu wydatków.

Do istotnym wskaźnikiem jest również stopień pozyskania środków Unii Europejskiej. Procentowy udział środków z UE w dochodach budżetu przedstawia Tabela poniżej

Tabela 19. Udział procentowy środków z UE w dochodach budżetu w latach 2007 – 2013

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
7,4	2,8	0,09	8,3	12	19,1	1,6

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Najwyższy wskaźnik pozyskania środków z UE w stosunku do dochodów ogółem wystąpił w 2012 roku – 19,1% ogółu dochodów. Najniższy natomiast udział środków z UE odnotowano w budżecie za 2009 rok, gdzie stanowiły one 0,009% wszystkich dochodów. Pozyskano wtedy kwotę 13 368,18 zł. Sytuacja ta jednak nie odbiega od ogólnych tendencji występujących w pozostałych gminach powiatu tureckiego.

Tabela 20. Poziom długi publicznej Gminy Dobra za lata 2007 – 2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Kredyty i pożyczki	1 624 390,00	2 028 408,00	1 615 708,00	4 926 100,98	4 597 517,98	3 596 246,68	3 925 356,00
Zobowiązania wymagalne	67 126,09	123 029,19	99 786,23	112 373,75	290 696,08	100 492,11	69 963,32
Ogółem	1 691 516,09	2 151 437,19	1 715 494,23	5 038 474,73	4 888 487,06	33 696 738,79	3 995 319,32

Źródło: Dane Urzędu Gminy i Miasta Dobra

Rzetelna i rzeczowa analiza sytuacji finansowej nie byłaby pełna, gdyby nie uwzględniało poziomu zadłużenia danej jednostki samorządu terytorialnego. Na dzień 30.09.2013 roku stan zadłużenia Gminy wynosił 3 995 319,32 zł

Do pełnego obrazu sytuacji finansowej brakuje jeszcze uwzględnienia rodzaju wydatków w budżecie Gminy, które przedstawia Tabela poniżej.

Tabela 21. Wydatki budżetu Gminy i Miasta Dobra według działów w latach 2010 – 2013 (w %)

	2010	2011	2012	2013
Wydatki ogółem	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Rolnictwo i leśnictwo	17,90%	7,78%	10,50%	4,31%
Handel	0,03%	0,04%	0,08%	0,11%
Transport i łączność	8,39%	3,07%	6,36%	5,16%
Turystyka	0,00%	0,00%	0,24%	0,00%
Gospodarka mieszkaniowa	0,64%	0,61%	0,61%	0,67%
Działalność usługowa	0,35%	0,00%	0,07%	0,11%
Administracja publiczna	7,65%	8,95%	7,45%	8,75%

Urząd naczelników organów	0,22%	0,09%	0,01%	0,01%
Bezpieczeństwo publiczne	0,98%	1,09%	0,70%	0,92%
Dochody od osób prawnych i fizycznych	0,19%	0,25%	0,00%	0,00%
Obsługa długu publicznego	0,42%	1,14%	1,06%	2,43%
Różne rozliczenia	0,00%	0,00%	0,00%	0,72%
Oświata i wychowanie	27,25%	33,13%	27,61%	31,87%
Ochrona zdrowia	0,40%	0,49%	0,35%	0,42%
Opieka społeczna	17,24%	20,88%	17,39%	21,94%
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	5,36%	10,82%	5,64%	0,30%
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,99%	1,59%	1,26%	1,76%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3,27%	5,70%	3,12%	4,80%
Kultura i sztuka	1,94%	2,22%	1,65%	1,95%
Kultura fizyczna i sport	6,77%	2,14%	17,46%	13,30%

Źródło: Opracowanie własne według danych Urzędu Gminy i Miasta Dobra

W latach 2010 - 2013 największymi wydatkami Gminy były wydatki na oświatę i wychowanie oraz opiekę społeczną. Wydatki te wynikają ze specyfiki zadań przydzielonych jednostkom samorządu terytorialnego. W latach 2010 i 2012 duży udział w wydatkach miały działy Rolnictwo i leśnictwo, który stanowił odpowiednio 17,90% oraz 10,50% ogółu wydatków w tych latach. W latach 2012 i 2013 znaczące rodki finansowe przeznaczono na kulturę fizyczną i sport. W 2012 roku rodki te stanowiły 17,46% ogółu wydatków, a w 2013 roku 13,30%. Wysokie wydatki w tym dziale były związane z budową nowej infrastruktury sportowej - Boiska w Orlik 2012+ oraz hali sportowej w Długiej Wsi.

ANALIZA SWOT GMINY I MIASTA DOBRA

Tabela 22. Analiza SWOT w obszarze zasobów Gminy i Miasta Dobra, zagospodarowania przestrzennego oraz strefy gospodarczej.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Dobre skomunikowanie drogowe- droga wojewódzka i krajowa • Oddalenie od dużych aglomeracji miejskich • Bliskojazdów z autostrady A2 (Dobie, Wartkowice, Kościelec) • Lokalna Grupa Działania . Przymierze Jeziorsko • Liczba organizacji pozarządowych . m.in. Ochotnicza Straż Pożarna • Baza sportowa i rekreacyjna • Ośrodek „Rafa+” • Szlaki turystyczne • Zabytki • Parki Krajobrazowe i Obszary Chronione • Zbiornik Jeziorsko • Rzeka i Zbiornik Teleszyna • Potencjał turystyczny • Położenie w centrum Polski • Tereny przeznaczone na zabudowę rekreacyjną • Duża lesistość • Domy Pomocy Społecznej, środowiskowy Dom Samopomocy • Budynek po szkole w Miłkovicach • Nazwa Gminy • Produkty Lokalne • Cykliczne imprezy sportowe o randze krajowej • Tereny pod turystykę niskobudżetową 	<ul style="list-style-type: none"> • Czystość wód • Pożyczenia komunikacji publicznej • Brak obwodnicy • Bezrobocie szczególnie wśród młodych osób oraz kobiet • Starzejąca się społeczność; obniżenie demograficzne • Słaby dostęp do poradni specjalistycznych • Stan infrastruktury wodno-kanalizacyjnej • Stan infrastruktury drogowej i okołodrogowej • Niewystarczające oznakowanie atrakcyjnych miejsc w Gminie • Niewystarczająca promocja Gminy • Niewystarczające wyposażenie bazy o wiatowej • Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych • Brak oferty inwestycyjnej • Słabo rozwinięte zaplecze noclegowo-gastronomiczne • Brak marki regionalnej; zintegrowanego produktu turystycznego • Niewystarczająca oferta kulturalna
Szanse	Wyzwania
<ul style="list-style-type: none"> • Atrakcyjne położenie na granicy dwóch województw • Polityka woj. łódzkiego w sprawie Zbiornika Jeziorsko • Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (wiatraki, fotowoltaika) • Nawiazanie współpracy z Uczelniami Wyższymi (np. plenery, badania) • Warunki wiatrowe sprzyjające uprawianiu sportów wodnych • Obszar Natura 2000 • Inwestorzy zewnętrzni • Konsolidacja gospodarstw (wokół produktów lokalnych, agroturystyki) 	<ul style="list-style-type: none"> • Peryferyjne położenie Gminy w województwie i powiecie- marginalizacja znaczenia Gminy • Obniżenie poziomu wody w Zbiorniku Jeziorsko • Negatywne tendencje demograficzne • Ograniczenie w poruszaniu się po Zbiorniku z uwagi na Obszar Natura 2000 • Kryzys - ograniczenie środków finansowych • Długi okres oczekiwania na zwrot z inwestycji w odnawialne źródła energii • Polityka państwa na rzecz rozwoju dużych miast • Uregulowanie statusu Zbiornika Jeziorsko (retencja czy rekreacja)

ródło: Opracowanie własne

3. SONDA OPINII PUBLICZNEJ

3.1. OBSERWACJE I WNIOSKI Z WYWIADU ORAZ BADANIA ANKIETOWEGO PRZEPROWADZONEGO Z KLUCZOWYMI REPREZENTANTAMI SPOŁECZNYMI GMINY I MIASTA

W celu zebrania opinii głównych interesariuszy Strategii Rozwoju Gminy i Miasta Dobra, w lutym 2014 roku przeprowadzone zostały ankiety w formie elektronicznej oraz indywidualne wywiady telefoniczne oparte o kwestionariusz ankiety elektronicznej. Celem badania było pozyskanie informacji dotyczących kluczowych działań i inicjatyw służących rozwojowi społeczno-gospodarczemu gminy.

W tym celu w badaniu udział wzięło 51 osób, w tym:

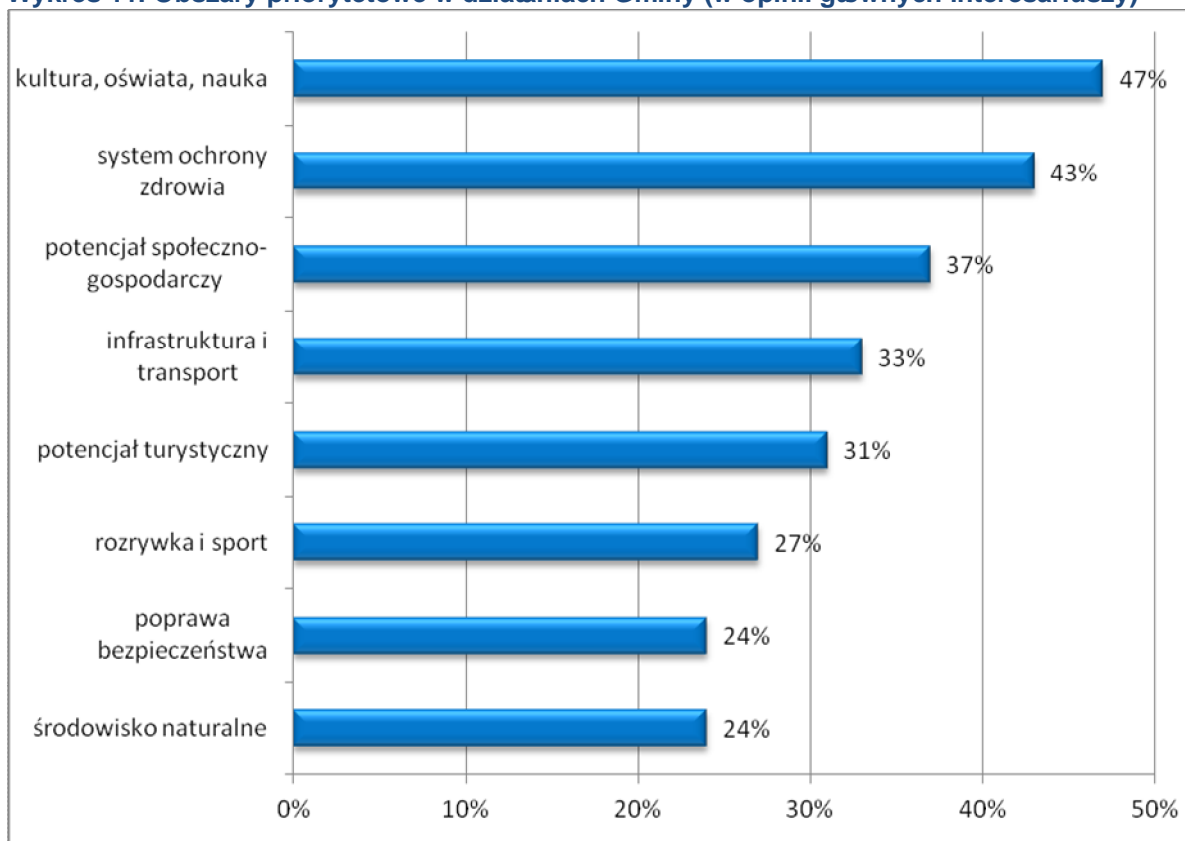
- radni (13) i sołtysi (19),
- przedstawiciele OSP (7),
- przedstawiciele organizacji pozarządowych (4),
- przedstawiciel oświaty (1),
- przedsiębiorcy (2),
- pozostali (5).

Reprezentanci społeczni poproszeni, w pytaniu pierwszym, o określenie priorytetowych obszarów działań władz Gminy w najbliższych latach oceniali każdą z nich stosując skalę od bardzo istotny+do nieistotny+. Respondenci mieli do wyboru osiem predefiniowanych obszarów:

1. Rozwój kultury, oświaty i nauki
2. Rozwój rekreacji i sportu
3. Rozwój infrastruktury i transportu
4. Rozwój potencjału społeczno-gospodarczego
5. Rozwój potencjału turystycznego
6. Poprawa jakości środowiska naturalnego
7. Poprawa jakości systemu ochrony zdrowia
8. Poprawa bezpieczeństwa

Odpowiedzi udzielane przez interesariuszy Gminy ilustruje poniższy wykres:

Wykres 11. Obszary priorytetowe w działaniach Gminy (w opinii głównych interesariuszy)

ródź: Opracowanie własne

Najbardziej istotnym dla ankietowanych obszarem, który wg nich powinien stanowić priorytet dla władz Gminy w perspektywie najbliższych lat jest obszar: „Rozwój kultury, oświaty i nauki”. Wśród wymienianych działań kluczowych, jakie władze Gminy powinny, zdaniem ankietowanych, podjąć w tym obszarze najczęściej pojawiały się głosy mówiące o:

- konieczności zwiększenia miejsc w przedszkolach (31%),
- modernizacji istniejących placówek oświatowo-kulturalnych (25%),
- doposażeniu placówek w niezbędny sprzęt (22%).

Ankietowani podkreślali, że należy podejmować także działania związane z organizacją zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży ze szczególnym uwzględnieniem nauki języków obcych, a także związane z zapewnieniem odpowiedniego zaplecza kadrowego – poprzez zwiększenie liczby opiekunów w klasach integracyjnych. Kilku ankietowanych zgłosiło potrzebę organizowania imprez i wydarzeń o charakterze kulturalnym (koncerty, rozgrywki sportowe) oraz, mając na uwadze dzieci i młodzież, dojeżdżając do szkół poprawę stanu wiat przystankowych.

Drugim pod względem istotności, wg kluczowych reprezentantów społeczności Gminy, jest obszar: „Poprawa jakości systemu ochrony zdrowia”. Wśród inicjatyw, jakie powinna podjąć Gmina w tym aspekcie ankietowani najczęściej wymieniali:

- zapewnienie dostępu do lekarzy specjalistów (43%),
- organizowanie bezpłatnych badań profilaktycznych (27%),
- zapewnienie dostępu do podstawowej opieki lekarskiej (16%).

Wg ankietowanych w ramach działań władz Gminy w tym obszarze należy poprawić dostęp do opieki: kardiologicznej, ginekologicznej, neurologicznej, okulistycznej, ortopedycznej, a także urologicznej, gastrologicznej i stomatologicznej. Pojawiały się również wypowiedzi dotyczące możliwości wykonania podstawowych badań laboratoryjnych na terenie gminy. Tylko jeden respondent zgłosił potrzebę zwiększenia liczby aptek na terenie gminy.

Trzecim najważniejszym obszarem, na którym Gmina powinna skupić swoje działania w najbliższych latach jest wg ankietowanych obszar: „Rozwój potencjału społeczno-gospodarczego”. Tutaj najczęściej pojawiały się głosy podkreślające potrzebę podejmowania kroków zmierzających do:

- pozyskania inwestorów (25%),
- organizacji szkoleń dla osób poszukujących pracy (18%)
- wspierania rozwoju rolnictwa (14%) i działaniach wspierających rozwój lokalnej przedsiębiorczości (10%).

Wg ankietowanych Gmina powinna skupić się na stwarzaniu warunków atrakcyjnych z perspektywy potencjalnego inwestora. W opinii interesariuszy gmina powinna również jak najszerszej wspierać rolnictwo i pozostałe inicjatywy z sektora lokalnej przedsiębiorczości. Pozytywnie na rozwój gminy wpłynęłoby ich zdaniem przygotowanie terenów pod inwestycje gospodarcze (np. stworzenie zasobu gruntów pod inwestycje), uporządkowanie przestrzeni poprzez przygotowanie planów zagospodarowania. Respondenci zwrócili również uwagę na potrzebę inicjatyw aktywizujących lokalną społeczność oraz działania wspierające działalność klubów i stowarzyszeń funkcjonujących na terenie gminy (w szczególności OSP).

Kolejnym nie mniej ważnym dla interesariuszy obszarem jest „Rozwój infrastruktury i transportu”. Wśród kluczowych działań jakie powinna podjąć w tym obszarze Gmina ankietowani najczęściej wymieniali:

- poprawę stanu dróg gminnych (27%),
- konieczność modernizacji chodników i poboczy (20%),
- budowę ścieżek i szlaków rowerowych,
- poprawę połączeń komunikacyjnych z większymi ośrodkami miejskimi oraz budowę zatok i stawianie wiat przystankowych (po 10%) .

Utrudnione połączenia z większymi ośrodkami sygnalizowano wskazując takie miejscowości jak Zagaj, Szymanowice, Chrapczew. W ankietach zwracano uwagę, że działania związane z rozbudową infrastruktury przy drogach powinny także obejmować poprawę stanu oświetlenia ulic, wyznaczenia przejść dla pieszych, instalację sygnalizacji świetlnej czy budowę parkingów oraz ścieżek rowerowych. Odnotowano także pojedyncze głosy dotyczące potrzeby rozwoju sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, a także poprawy dostępu do Internetu.

Na tym miejscu priorytetowych obszarów działań władz Gminy znalazły się „Rozwój potencjału turystycznego”. Ankietowani zwracali uwagę na bardzo różne działania, które wg nich powinny być najważniejszymi inicjatywami w aspekcie rozwoju turystyki. Podkreślano konieczność:

- lepszego wykorzystanie zbiornika Jeziorsko (29%),
- budowy i rozwoju ścieżek i szlaków rowerowych (14%),
- rozwoju infrastruktury wypoczynkowo-rekreacyjnej (10%).

Ankietowani zwracali także uwagę, że istotna jest promocja Gminy także na szczeblu ponadregionalnym. Zauważono potrzebę rozwoju agroturystyki, zaplecza noclegowego oraz

nastawionej na turystów mającej gastronomii. Tylko dwie osoby zaproponowały organizację imprez masowych. Nie sprecyzowały jednak jaki powinien być ich charakter.

Jako szósty na liście najbardziej istotnych obszarów znajduje się obszar: „Rozwój rozrywki i sportu”. W odpowiedzi na pytanie o kluczowe inicjatywy jakie powinna podjąć Gmina w tym obszarze najczęściej powtarzały się głosy na temat:

- organizacji imprez i festynów (16%),
- organizacji zawodów sportowych (16%),
- budowy boisk (12%).

Respondenci sygnalizowali również potrzebę wspierania istniejących klubów i drużyn sportowych oraz modernizacji istniejącego już na terenie gminy zaplecza sportowo-rekreacyjnego.

List obszarów priorytetowych dla działania władz gminy Dobra zamyka kwestie dotyczące „Poprawy jakości środowiska naturalnego” oraz „Poprawy bezpieczeństwa”. Jako kluczowe inicjatywy które powinna podjąć Gmina w obszarze ochrony środowiska wymieniano przede wszystkim dbałość o stan czystości wód, a więc stan zbiorników (14%), budowę przydomowych oczyszczalni ścieków (16%), budowę i modernizację oczyszczalni (14%). Odnotowano także głosy postulujące większą dbałość o stan czystości terenów leśnych i zaproponowano organizację akcji podnoszących wiadomości ekologiczne wśród mieszkańców gminy. W obszarze „Poprawy bezpieczeństwa” respondenci sugerują skoncentrowanie działań gminy na wsparciu funkcjonowania lokalnych OSP, proponowano również zwiększenie liczby patroli policyjnych oraz poprawę stanu oświetlenia ulic. Poruszono również sprawę konieczności zapewnienia obecności ratowników wodnych na zbiorniku Jeziorsko.

W kolejnym pytaniu respondenci mieli okazję wskazać najważniejsze ich zdaniem inwestycje realizowane w ostatnich latach na terenie gminy. W odpowiedzi na pytanie udzieliło 27 respondentów, co stanowi 53% całej badanej grupy. Do najważniejszych inwestycji realizowanych w gminie zaliczono przede wszystkim budowę hali widowiskowo-sportowej w Długiej Wsi. Wśród pozostałych wskazywano na działania w zakresie infrastruktury drogowej, wodociągowej i kanalizacyjnej. W komentarzach podkreślano, że wszystkie realizowane inwestycje były bardzo potrzebne. Odnotowano jeden głos sugerujący równomierne rozwijanie i realizację inwestycji na obszarze całej gminy. Negatywne opinie (4), jakie pojawiły się w trakcie badania dotyczyły: nieoptymalnego wyboru wykonawcy hali sportowej i jakości jej wykonania oraz zbyt dużej ilości marketów działających na terenie gminy.

Ankietowani proszeni o wymienienie głównych atutów Gminy Dobra (mocnych stron) podawali:

- położenie przy zbiorniku Jeziorsko i środowisko przyrodnicze (potencjał turystyczny),
- czyste środowisko, obszary NATURA 2000,
- bazy sportowe (hala sportowa + Orlik), działające kluby,
- przebieg drogi krajowej,
- rozwój oświaty,
- budowę dróg,
- bezpieczeństwo,
- dbałość o interesariuszy w Urzędzie Gminy, działalność Burmistrza, pozyskiwanie środków, brak długów gminy,
- lokalni przedsiębiorcy,
- potencjał kadrowy (pracownicy dla potencjalnego inwestora),

- dostęp do informacji,
- gospodarka komunalna,
- służba zdrowia.

Słabe strony Gminy w opinii respondentów to:

- stan dróg gminnych, brak obwodnicy miasta,
- niewykorzystany potencjał zbiornika Jeziorsko, brak jego jasno określonej funkcji,
- bezrobocie (brak prac interwencyjnych) i ubożenie społeczeństwa,
- niewystarczające oświetlenie ulic,
- brak miejsc w przedszkolach, słaba opieka (mała liczba zajęć dodatkowych),
- ograniczone fundusze,
- dostęp do opieki medycznej,
- brak dbałości o środowisko przyrodnicze,
- procesy migracyjne i depopulacja,
- brak przemysłu,
- brak dbałości o gminę, brak promocji gruntów inwestycyjnych, brak nowych inwestorów,
- brak dostępnych informacji na temat przeprowadzanych inwestycji w gminie,
- zbyt duże formalności w wypełnianiu wniosków dla rolników, słabe kompetencje pracowników Urzędu,
- wykrywalność przestępstw,
- słabe wykorzystanie/zaopiekowanie istniejącego zaplecza sportowego,
- stan budynku Urzędu Gminy i Miasta,
- wyposażenie OSP,
- słaba współpraca z gminami,
- współpraca władz gminy z władzami powiatu, słaba współpraca władz gminy z policją,
- brak opieki nad osobami starszymi,
- zbyt mało inwestycji w obszarze wiejskim,
- niewykorzystane tereny unijne,
- brak miejsca do spotkań dla młodzieży (np. kawiarnia, pizzeria), mała ilość domów kultury, wietlic w sołectwach,
- niewykorzystane budynki po szkołach,
- zapewnienie transportu do szkoły,
- pomoc społeczna,
- kanalizacja,
- duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych,
- słaby dostęp do Internetu.

W pytaniu o tym respondenci zostali poproszeni o sformułowanie hasła, które ich zdaniem mogłoby zareklamować gminę i podkreślić jej cechy, które mają szansę stać się prawdziwymi wizytówkami Gminy i Miasta Dobra. Poniżej zaprezentowano najciekawsze z wymienionych przez głównych interesariuszy propozycji:

- Dobra-miejsce na rekreację i wypoczynek
- Gmina Dobra-Piękna Gmina
- Dobra Gmina-Dobrzy ludzie
- Dobrze w Dobrej Gminie
- Gmina Dobra to dobra gmina

Wizytówka Gminy:

- zbiornik Jeziorsko
- Nowoczesno
- Czysto
- Czyste środowisko
- Hala sportowa, Orlik
- Pozytywne działania sportowe, Straż Pożarna
- Rekreacja, agroturystyka,
- Porządek i bezpieczeństwo
- Czysta gmina, rozwinięta turystyka, dobre połączenie zbiornika, kompleksy leśne
- Historia, zabytki, dwory i kościoły

3.2. OBSERWACJE I WNIOSKI Z BADANIA ANKIETOWEGO WŚRÓD MIESZKAŃCÓW GMINY I MIASTA

Badanie przeprowadzone zostało w lutym 2014 roku przez firmę PHENO Sp. z o.o. na zlecenie Łódzkiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A.

Spółród mieszkańców Gminy i Miasta Dobra w badaniu wzięło udział 200 osób. Badanie miało pomóc w poznaniu opinii mieszkańców i w tworzeniu Strategii Rozwoju Gminy i Miasta Dobra.

Celem badania było poznanie opinii mieszkańców na temat obszarów, które powinny być najważniejsze w perspektywie najbliższych lat dla rozwoju Gminy. Respondenci mieli też możliwość zaproponowania konkretnych działań w ramach wybranych przez siebie obszarów, co pomogłoby zwrócić uwagę władz Gminy na kluczowe problemy. Ponadto ważnym aspektem badania było poznanie mocnych i słabych stron Gminy, wymienionych przez respondentów.

Respondenci mieli możliwość wypełnienia ankiet w Urzędzie Gminy i Miasta Dobra oraz jednostkach podległych:

- Biblioteka Publiczna,
- Centrum Kultury w Dobrej,
- Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej,
- Gimnazjum w Dobrej.

W badaniu udział wzięło 200 osób, mieszkańców, w tym 94 kobiet i 76 mężczyzn. 30 osób nie określiło swojej płci w metryczce. Badanie ankietowe zostało przeprowadzone bardzo sprawnie, a osoby ankietowane chętnie odpowiadały na pytania.

Podstawowe informacje:

Struktura respondentów:

Wiek:	Ilo osób:
poniżej 20 lat	52
31-40	42
20-30	24
51-60	17
41-50	21
powyżej 60 lat	5
Wiek nieokreślony	39
RAZEM	200

Struktura respondentów według statusu zawodowego:

Pełniony zawód:	Ilo osób:
Uczniowie	61
Sektor publiczny	47
Sektor prywatny	21
Bezrobotni	10
Przedsiębiorcy	9
Emeryci lub renciści	8
Rolnicy	6
Nie określono	38

Struktura respondentów według wykształcenia:

Wykształcenie:	Ilo osób:
średnie	54
Podstawowe	48
Wyższe	32
Zawodowe	14
Inne	1
Nieokreślone	51

Struktura respondentów według miejsca zamieszkania:

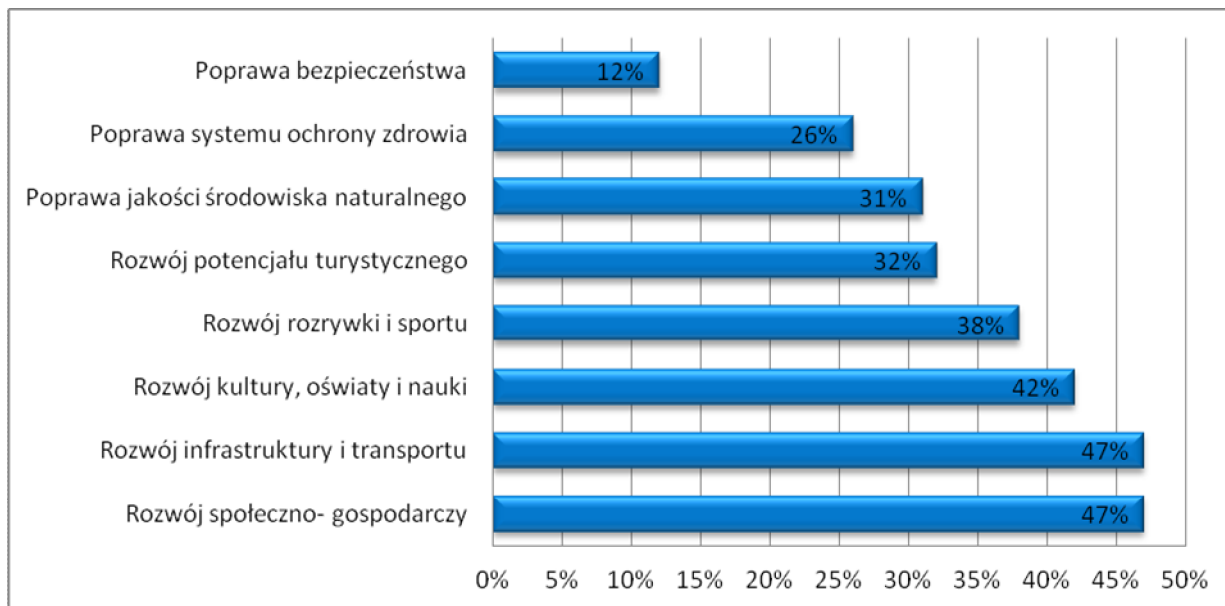
Miejscowość	Ilo osób:
Miasto Dobra	95
Mikulice	8
Skoczów	6
Strachocice Wielkie	5
Łęka Kłodzka	4
Stawki	3
Wola Piekarska	3

Józefów	2
Piekary	2
Stefanów	2
Rzyska	2
Chrapaczew	2
D browica	2
Marcinów	2
Inne	6

Obszary priorytetowe wskazane przez mieszkańców w ankietach

Respondenci w pierwszym pytaniu poproszeni zostali o wybranie 3 najistotniejszych spośród 8 obszarów wymienionych poniżej:

- Obszar 1 (Rozwój kultury, oświaty i nauki)
- Obszar 2 (Rozwój rozrywki i sportu)
- Obszar 3 (Rozwój infrastruktury i transportu)
- Obszar 4 (Rozwój potencjału społeczno- gospodarczego)
- Obszar 5 (Rozwój potencjału turystycznego)
- Obszar 6 (Poprawa jakości środowiska naturalnego)
- Obszar 7 (Poprawa systemu ochrony zdrowia)
- Obszar 8 (Poprawa bezpieczeństwa)

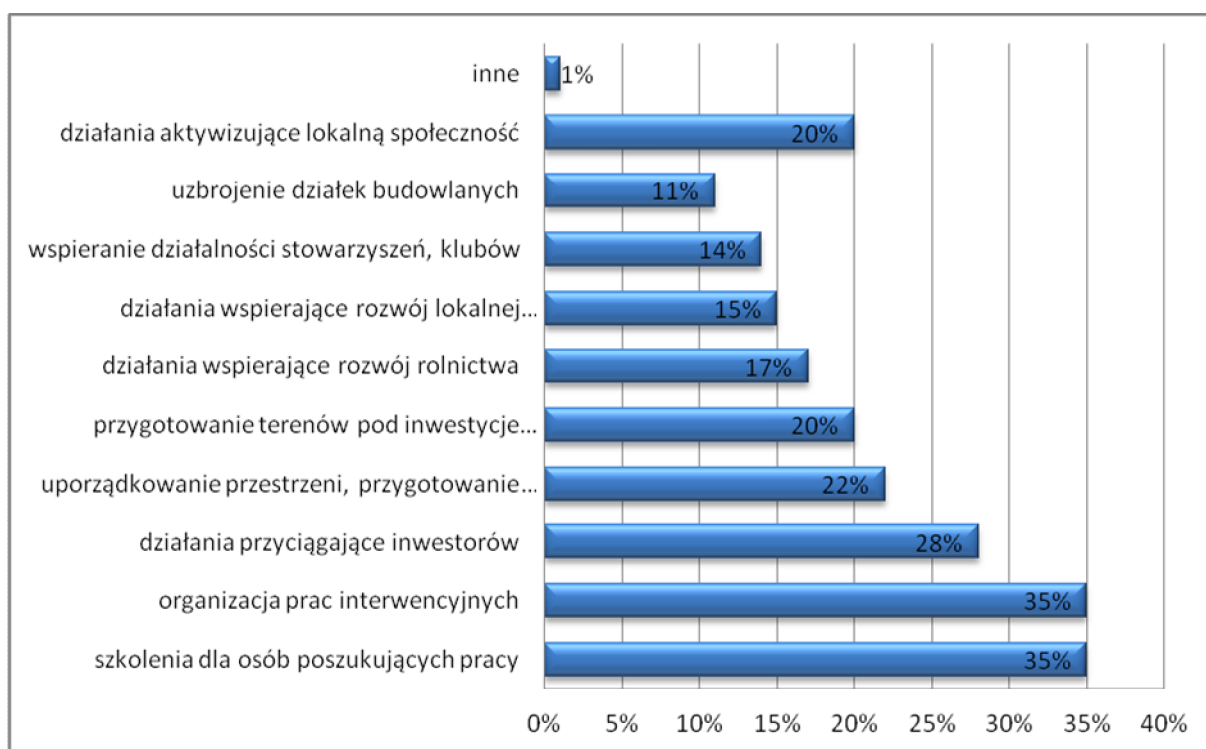

Najwięcej wskazał obszar związany z rozwojem społeczno- gospodarczym (94 osoby) i obszar rozwój infrastruktury i transportu (94 osoby). Następnie w kolejności: rozwój kultury, oświaty i nauki (84 osoby), rozwój rozrywki i sportu (76 osób), rozwój potencjału turystycznego (64 osoby), poprawa jakości środowiska naturalnego (62 osoby), poprawa systemu ochrony zdrowia (52 osoby) i najmniej poprawa bezpieczeństwa (24 osoby).

W nast pniej kolejno ci ankietowani mieli mo liwo wypowiedzenia si na temat, ich zdaniem, kluczowych dziaja w ramach poszczególnych obszarów priorytetowych. Poni ej przedstawiono odpowiedzi udzielane przez ankietowanych pocz wszy od najcz ciej do najrzadziej wskazywanego obszaru priorytetowego.

Obszar 4 jest drugim zakresem dziaja , w którym respondenci wskazali najwi cej odpowiedzi. Najcz ciej zwracano uwag na szkolenia dla osób poszukuj cych pracy (70 osób), nast pnie na organizacj prac interwencyjnych (69 osób), dziajanja przyci gaj ce inwestorów (56 osób), uporz dkowanie przestrzeni, przygotowanie planów zagospodarowania przestrzennego (44 osoby), przygotowanie terenów pod inwestycje gospodarcze (39 osób), dziajanja wspieraj ce rozwój rolnictwa (33 osób), dziajanja wspieraj ce rozwój lokalnej przedsi biorczo ci (29 osób), wspieranie dziajalno ci stowarzysze klubów (28 osób), uzbrojenie dziajek budowlanych (21 osób), dziajanja aktywizuj ce lokaln spoeczo (19 osób) oraz inne 1 osoba.

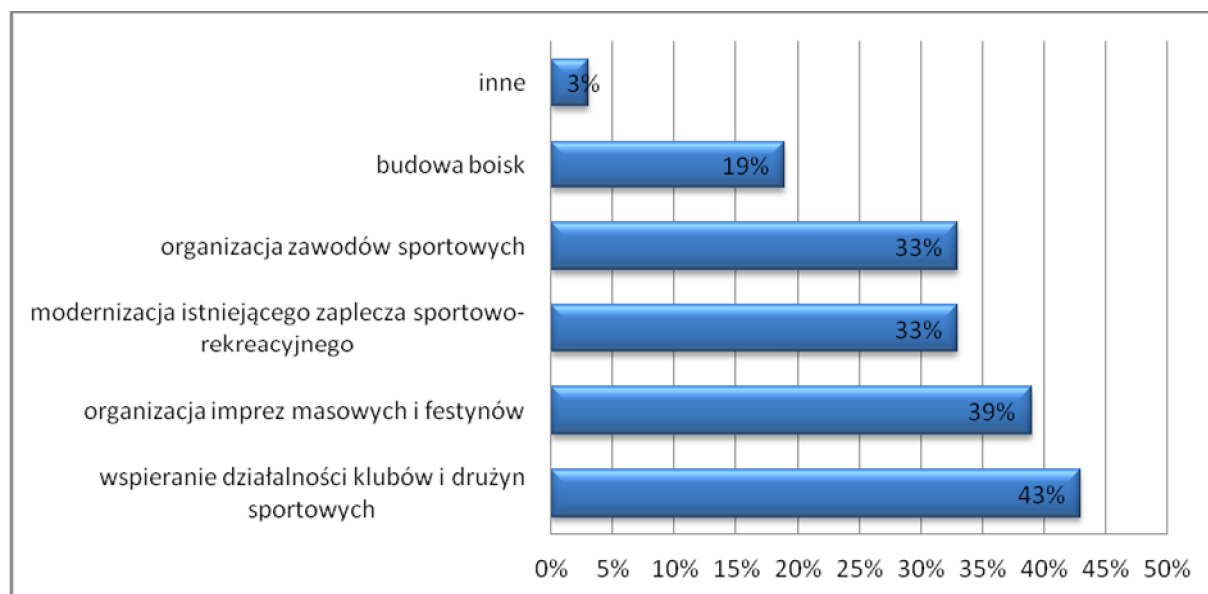
Równie cz sto wskazywanym obszarem byj kwestie związane z infrastruktur i transportem. Respondenci w wi kszo ci zwracali uwag na konieczno poprawy dróg gminnych (122 osób). W dalszej kolejno ci wspominali o potrzebie poprawy stanu chodników i poboczy (81 osób), poprawy stanu o wietlenia ulic (56 osób), poprawy dost pu do Internetu (49 osób), budowy infrastruktury przy drogach (44 osoby). Naley podkre li , i w pytaniu tym zawarte byj podpunkty: A- parkingi, B- zatoki i wiaty przystankowe, C- cie ki rowerowe, które wskazywane byj odpowiednio przez 17, 14 i 47 osób. W nast pnie kolejno ci natomiast zaznaczaono poprawy poycze komunikacyjnych z wi kszymi o rodkami miejskimi (40 osób), rozwój sieci kanalizacyjnej (29 osób), przej cia dla pieszych, sygnalizacja wietlna (21 osób), rozwój sieci wodoci gowej (10 osób) oraz inne 1 osoba.

Przechodz c do omówienia obszaru pierwszego nale y podkre li , i respondenci wskazywali na konieczno modernizacji istniej cych placówek o wiatowo . kulturalnych (92 osoby). Wa ne byj dla nich równie : organizacja zaj dodatkowych dla dzieci i mjdzie y (86 osób), doposa enie placówek

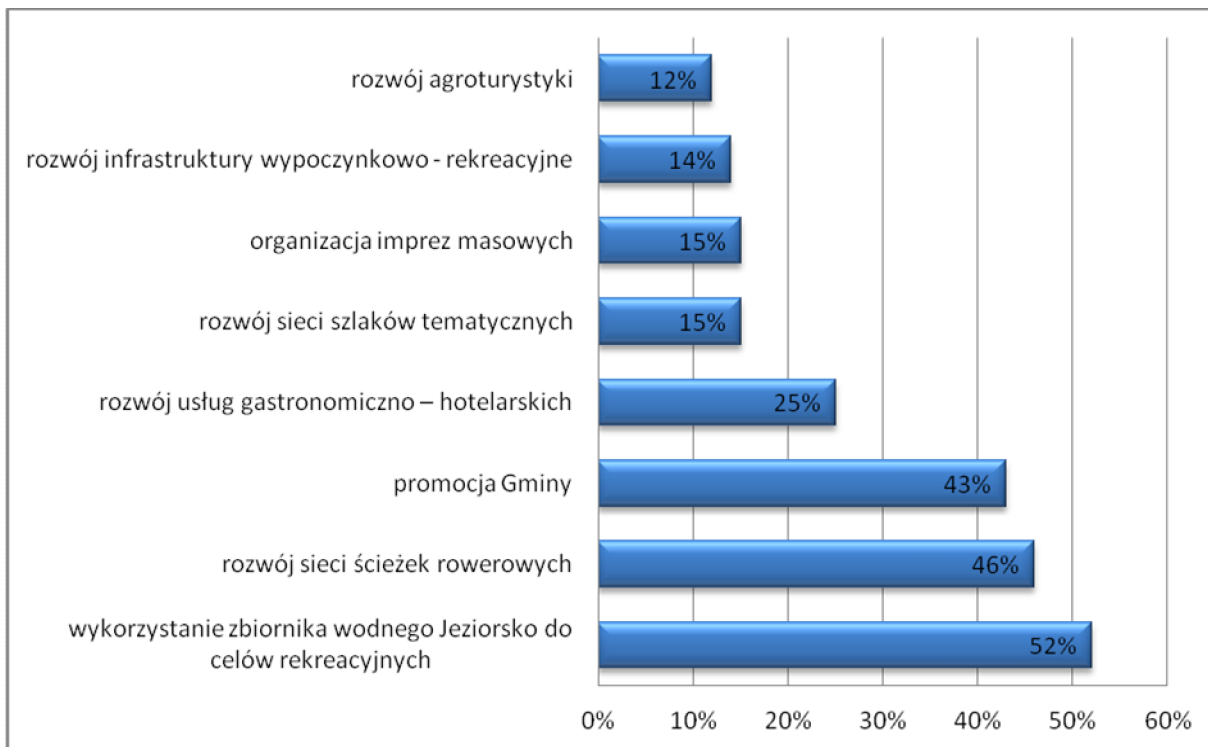
o wiatowo - kulturalnych w niezbdny sprz t (81 osób), zwi ksenie liczby miejsc w przedszkolach (74 osoby), organizacj imprez i wydarze o charakterze kulturalnym (62 osoby) oraz inne (11 osób).

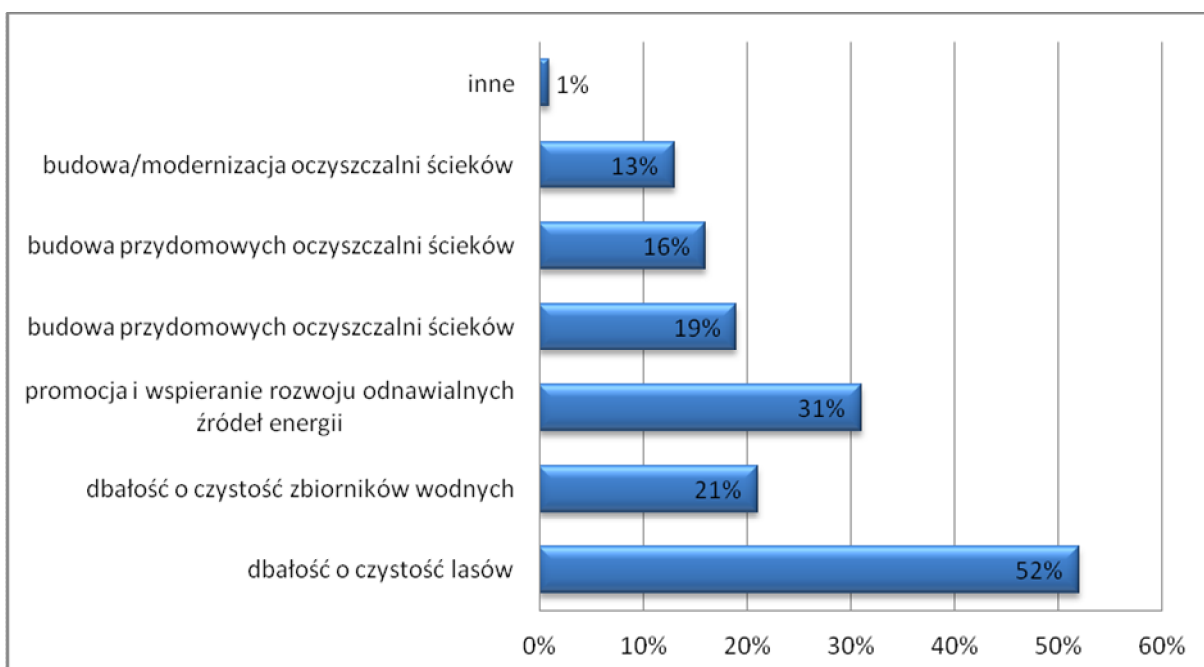
W kolejnym obszarze respondenci wskazywali na koniecznos wspierania działalno ci klubów i dru yn sportowych (85 osób), nast pnie na organizacj imprez masowych i festynów (78 osób), modernizacj istniej cego zaplecza sportowo . rekreacyjnego (66 osób), organizacj zawodów sportowych (65 osób), budow boisk (37 osób) oraz inne (5 osób).

W pytaniu 5 respondenci wskazywali gównie na wykorzystanie zbiornika wodnego Jeziersko do celów rekreacyjnych (103 osób). Nast pnie w kolejno ci na rozwój sieci cie ek rowerowych (92 osoby), promocj Gminy (85 osób), rozwój usług gastronomiczno . hotelarskich (49 osób), rozwój sieci szlaków tematycznych (30 osób), organizacj imprez masowych (30 osób), rozwój infrastruktury wypoczynkowo . rekreacyjne (27 osób) oraz rozwój agroturystyki (22 osób).

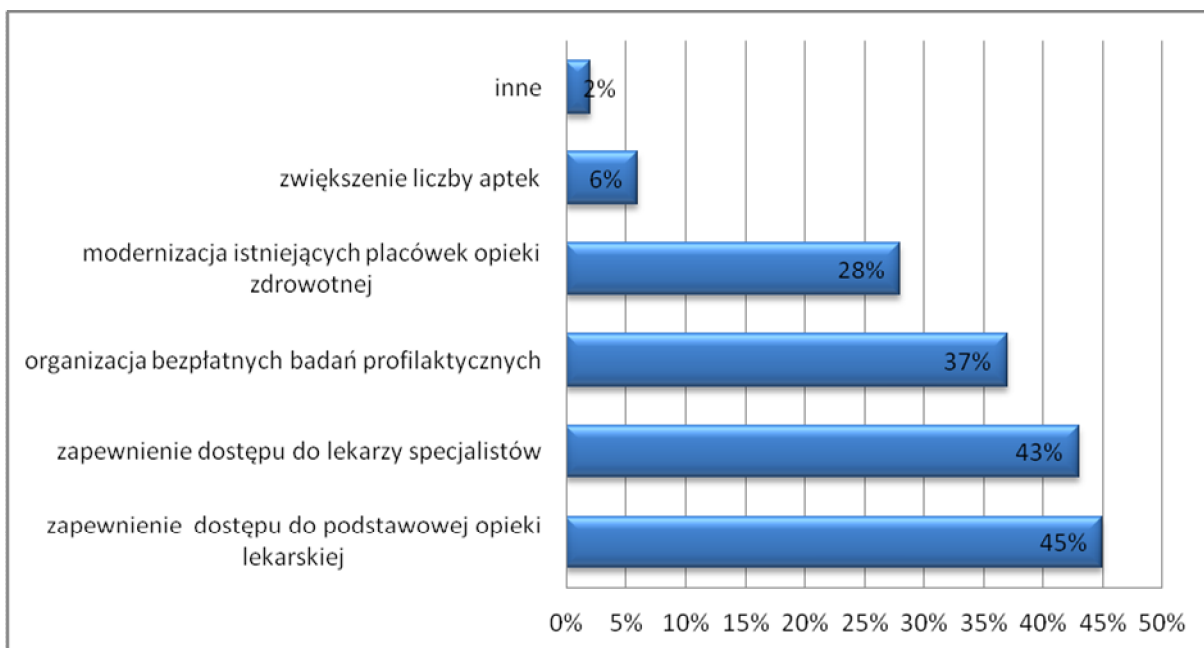

W zakresie rodowiska respondenci podkreślali głównie dbałość o czystość lasów (103 osoby), dbałość o czystość zbiorników wodnych (102 osoby). W odpowiedziach ankietowanych pojawiały się także: promocja i wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii (61 osób), budowa przydomowych oczyszczalni ścieków (37 osób), budowa oczyszczalni ścieków (31 osób), budowa/modernizacja oczyszczalni ścieków (25 osób) oraz inne 1 osoba.

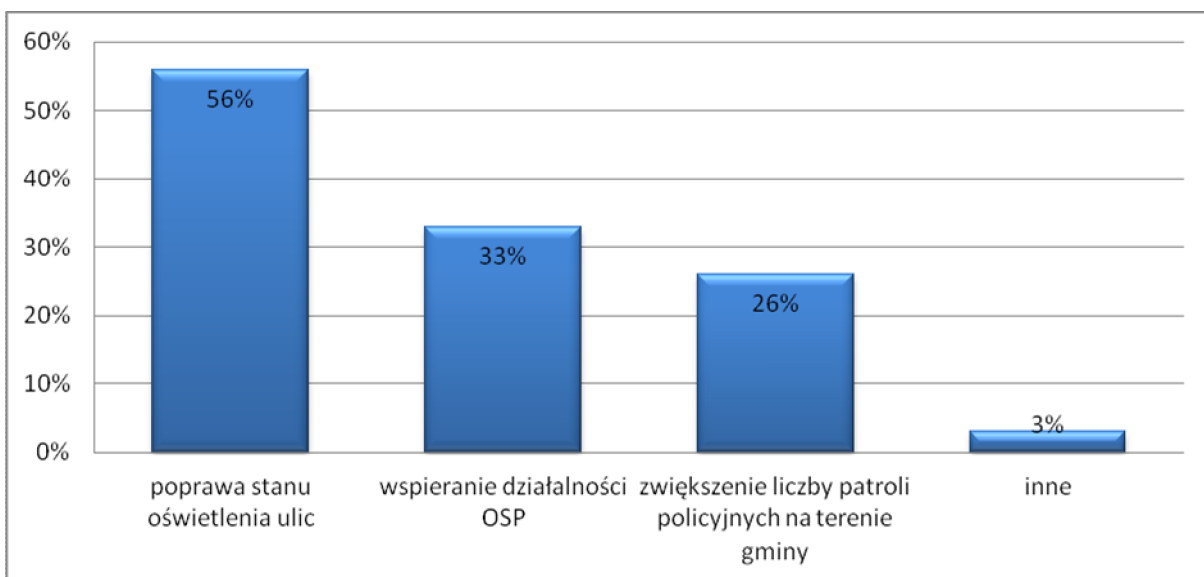

W obszarze 7 Poprawa systemu opieki zdrowotnej respondenci najczęściej wybierali zapewnienie dostępu do podstawowej opieki lekarskiej (89 osób), zapewnienie dostępu do lekarzy specjalistów (85 osób) i organizację bezpłatnych badań profilaktycznych (73 osoby). Ponadto 56 osób uznało za istotne:

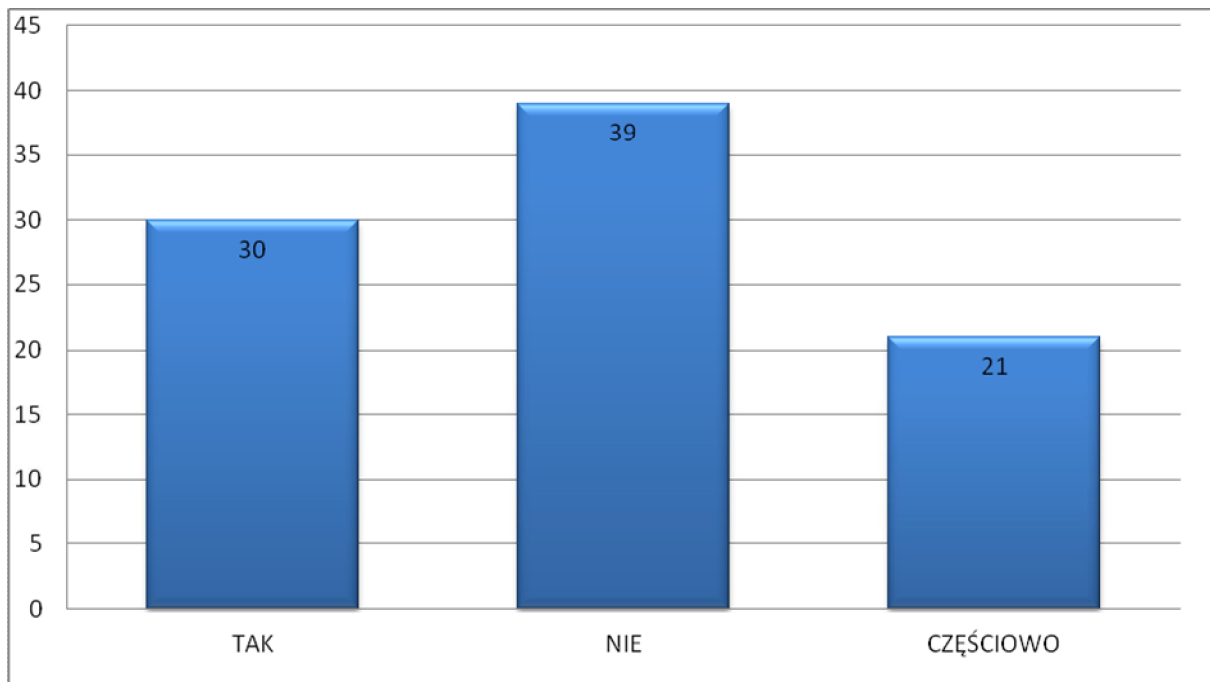
modernizacji istniejących placówek opieki zdrowotnej a 12 spośród ankietowanych zwiększenie liczby aptek. Cztery osoby w swoich odpowiedziach wskazały odpowiedź „inne”.

W obszarze 8 ankietowani mieszkańcy Gminy i Miasta Dobra wskazywali na poprawę stanu oświetlenia ulic (112 osób), wsparcie działalności OSP (65 osób), zwiększenie liczby patroli policyjnych na terenie gminy (51 osób) i inne (5 osób).

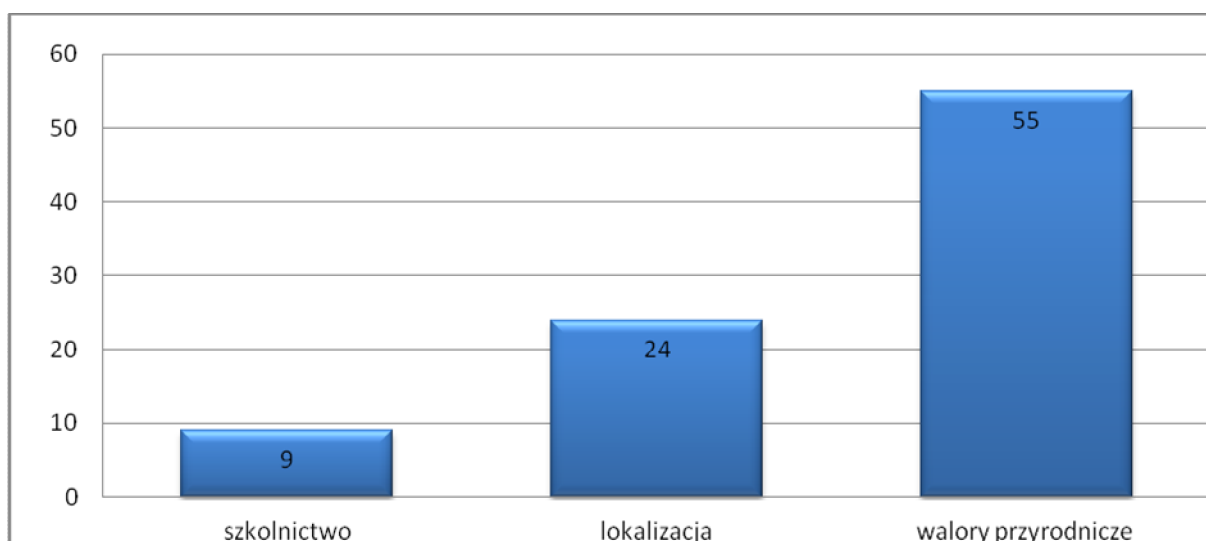

W tym pytaniu nr 3 uczestnicy badania mieli okazję wypowiedzieć się na temat przeprowadzonych inwestycji w Mieście i Gminie Dobra. W tym zakresie odpowiedzi udzieliło 90 ankietowanych mieszkańców. Wśród odpowiedzi można zauważyć przewagę opinii negatywnych.

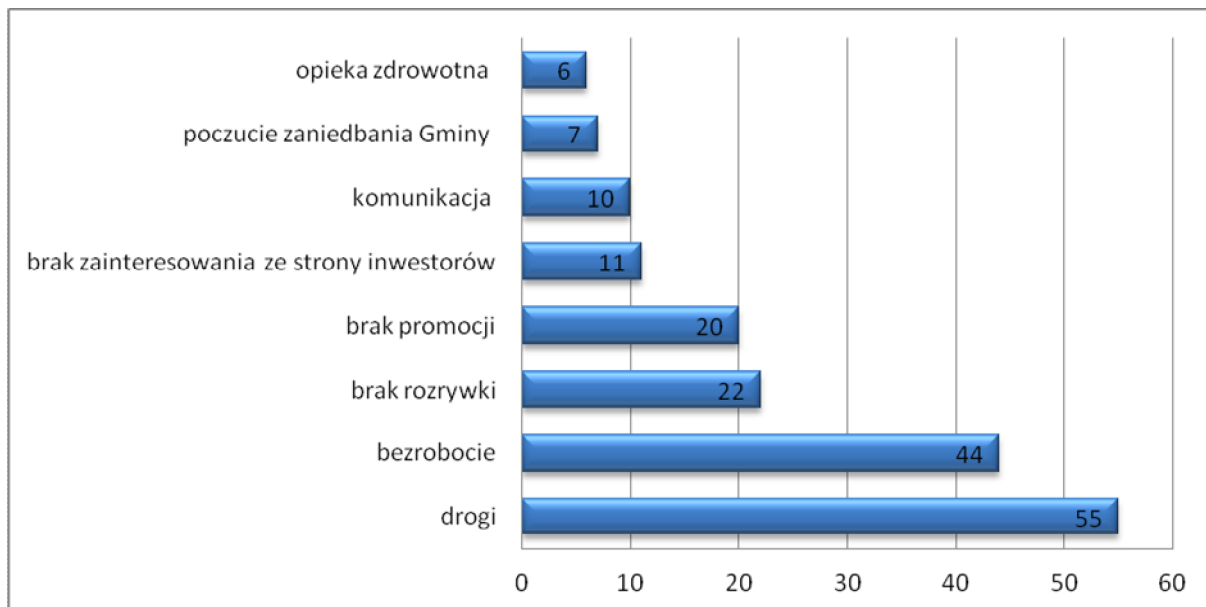

39 respondentów zaznaczyło, że nie są zadowoleni z dotychczasowych. Inwestycja, z której ankietaowani są najmniej zadowoleni, to drogi gminne. Spośród inwestycji, wskazywanych jako te, z których są najbardziej zadowoleni mieszkańcy wskazywali na hale sportowe oraz parki. W taki sposób odpowiedziało 30 ankietaowanych. Inwestycją, którą respondenci uznali za niezbędną, jest rozbudowa sieci kanalizacyjnej. Wśród badanych 21 osób było częściowo zadowolonych z przeprowadzonych inwestycji.

W następnym pytaniu otwartym, respondenci zostali poproszeni o wymienienie kluczowych mocnych i słabych stron Gminy i Miasta Dobra. Ankietaowani wskazali na 3 kluczowe mocne strony Gminy. Najwięcej bo aż 55 osób opowiedziało się za bogactwem przyrody. Pozostali respondenci uznali, że mocną stroną ich Gminy jest lokalizacja (24 osoby) oraz szkolnictwo (9 osób).

Następnie, respondenci poproszeni zostali o wskazanie 8 obszarów, które według nich stanowią słabe punkty Gminy i Miasta Dobra:

W wyniku przeprowadzonego badania okazało się, iż 55 respondentów uznało drogi jako najważniejszy punkt Gminy. W następnym kolejno ci ankietowani zaznaczali: bezrobocie (44 osoby), brak rozrywki (22 osoby), brak promocji (20 osób), brak zainteresowania ze strony inwestorów (11 osób), komunikację (10 osób), zaniedbanie gminy (7 osób) oraz opiekę zdrowotną (6 osób).

W ankiecie pojawiło się również pytanie otwarte, w którym respondenci poproszeni zostali o napisanie wymyślonego przez siebie hasła reklamowego dla Gminy i Miasta Dobra. Z 200 respondentów, na to pytanie odpowiedziało jedynie 26. Wśród osób, które udzieliły odpowiedzi na to pytanie były wieki od 31 do 40 lat.

W tym pytaniu uzyskano odpowiedzi:

1. W Dobrej musi być dobrze
2. Dobra gmina dobre miasto
3. W Dobrej jest dobrze
4. Gmina Dobra jest dobra
5. Gmina Dobra-dobra gmina
6. Turystyka i przyroda
7. Fajne miasto
8. Gmina Dobra-dobra dla wszystkich
9. Zielona gmina, przyjazna i miła
10. Dobrskie ma je morze
11. Dobra gmina dla turystów
12. Dobra
13. Zbiornik Jeziorsko
14. Piękne, zaciszne tereny nad Zbiornikiem Jeziorsko
15. Dobra gmina
16. Dobra-lepsza gmina
17. Gmina Dobra jest zawsze dobra
18. Dobra nie tylko z nazwy
19. Dobra-rozwoj i przyroda

20. Dobra-zielona gmina
21. Dobra-gmina pełna pomysłów na przyszłość
22. Dobra może być jeszcze lepsza
23. Dobra miastem sportu
24. Dobra miastem biznesu
25. Dobra miasto przyszłości
26. Ludzie ludziom

3.3. PODSUMOWANIE WYNIKÓW SONDAŻU SPOŁECZNEGO

Porównując opinie mieszkańców i kluczowych reprezentantów Gminy widujemy wyraźnie wśród trzech najważniejszych dla nich obszarów działań pojawiają się dwa wspólne. Są nimi **rozwój potencjału społeczno-gospodarczego** oraz **rozwój kultury i nauki**. O ile dla głównych reprezentantów kwestie związane z rozwojem sektora kultury, nauki i oświaty są najważniejsze spośród wszystkich omawianych obszarów, to zdaniem mieszkańców mają one znaczenie wtórne wobec rozwoju infrastruktury oraz transportu, który powinien stanowić priorytet dla aktywności gminy w najbliższych latach. Z kolei główni interesariusze bardziej krytycznie niż mieszkańcy oceniają obecną sytuację dotyczącą funkcjonujących na terenie gminy służb zdrowia. Jest to dla nich drugi pod względem istotności obszar, w którym gmina powinna jak najszybciej podjąć działania usprawniające. Mieszkańcy wymienili ten obszar dopiero na przedostatnim miejscu w rankingu działań priorytetowych dla władz gminy.

Ciekawe, że chociaż wszyscy dostrzegają jako atut gminy jej położenie oraz bliskość zbiornika Jeziorsko, to zarówno w ankietach mieszkańców, jak i interesariuszy kwestie związane z rozwojem potencjału turystycznego zajęły dopiero piąte miejsce na liście działań priorytetowych dla gminy. Obie grupy są równie zgodne, co do niewielkich potrzeb w zakresie poprawy stanu środowiska naturalnego i bezpieczeństwa.

4. MISJA I WIZJA

Misja i wizja porządkują przyszłość Gminy i Miasta, wyznaczają ramy, w których ma być realizowana strategia oraz stanowi wzorzec określający jej to samo, charakter oraz sposób postępowania. Określenie misji i wizji przedsięwzięcia pozwala stworzyć fundamenty dla zamierzonych działań i opcji.

Analiza sytuacji obecnej Gminy i Miasta na podstawie m.in. dostarczonych przez Urząd informacji oraz badania przeprowadzonego wśród mieszkańców, radnych i reprezentantów kluczowych instytucji, pozwoliło na zebranie danych i informacji niezbędnych do opracowania misji i wizji Gminy i Miasta Dobra na najbliższe lata.

Celem wyznaczenia misji i wizji jest określenie optymalnego kierunku rozwoju Gminy i Miasta w przyszłości oraz wyznaczenie ram dla działań realizowanych w Strategii. Wizja określa stan docelowy, do osiągnięcia, którego Miasto i Gmina będą dążyć w perspektywie najbliższych siedmiu lat. Jest ona generalną deklaracją obrazującą planowany proces rozwoju, który służy poprawie sytuacji Gminy i Miasta i jego mieszkańców w perspektywie kilku/kilkunastu lat. Warunkiem realizacji ustalonej misji jest podjęcie szeregu działań, które spowodują systematyczny, trwały wzrost gospodarczy i rozwój instytucjonalny, co w efekcie doprowadzi do podniesienia poziomu życia mieszkańców oraz świadczonego na ich rzecz usług publicznych. Natomiast misja określa sposób osiągnięcia stanu docelowego. Wizji. Zdefiniowanie misji i wizji jest kluczowym elementem Strategii, któremu podporządkowane są główne cele realizowane przez Miasto i Gminę oraz działania przez nią podejmowane.

Celem zdefiniowania misji Gminy i Miasta Dobra jest określenie roli, jaką władze Gminy i Miasta mają pełnić w dążeniu do najbardziej pożądanego przyszłego jego kształtu - wizji, w oparciu o posiadane zasoby i z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców Gminy i Miasta oraz kluczowych interesariuszy. Poniżej sformułowana wizja określa wytyczne dotyczące kierunku i sposobu działania władz samorządowych Gminy i Miasta przyjętego na okres do 2020 roku.

Rysunek 12. Misja, wizja Gminy i Miasta Dobra

ródło: Opracowanie własne

4.1. STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU

Misja i wizja Gminy i Miasta stanowi jedynie związanie odzwierciedlenie ambicji władz samorządowych, jej mieszkańców oraz kluczowych interesariuszy związanych ze stanem docelowym, do którego Miasto i Gmina dąży w przyszłości. Cele strategiczne wskazują natomiast podane kierunki rozwoju, konkretyzując obszary na jakie władze samorządowe Gminy i Miasta powinny ukierunkować swoje działania.

Diagnoza społeczno-gospodarcza i przeprowadzona na jej podstawie analiza SWOT, jak również wyniki sondażu społecznego pozwoliły na określenie dwóch strategicznych celów rozwoju Miasta i Gminy Dobra:

I. Rozwój turystyki i rekreacji wykorzystując posiadane zasoby

II. Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy

Miasto i Gmina Dobra, podobnie jak inne jednostki samorządu lokalnego, zarówno na terenie województwa wielkopolskiego, jak i w innych województwach, dysponuje ograniczonymi zasobami w kontekście realizacji wszystkich wymienionych powyżej celów strategicznych. W związku z powyższym należy zadbać o to, aby w pierwszej kolejności realizowane były cele niezbędne do właściwego funkcjonowania Gminy i Miasta.

4.2. CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE

CEL STRATEGICZNY I

ROZWÓJ TURYSTYKI I REKREACJI WYKORZYSTUJĄCEJ POSIADANE ZASOBY

Cel operacyjny I.1

Zagospodarowanie terenów wokół zbiornika Jeziorsko

Ze względu na fakt, iż teren Gminy przylega bezpośrednio, w swojej południowo-wschodniej części, do zbiornika Jeziorsko, a także rzeki Warta, co stwarza dogodne warunki do zagospodarowania tego obszaru na cele turystyczne, istotne będzie podjęcie działań mających na celu rozwój funkcji turystycznej na tym obszarze. Zbiornik ten posiada w szczególności cenne walory przyrodniczo-krajobrazowe, które w połączeniu z ofertą rekreacyjną mogą stanowić jego wyjątkową atrakcyjność. Jest jednocześnie nie wykorzystywany do celów retencyjnych oraz energetycznych. Zbiornik wodny Jeziorsko stwarza możliwości uprawiania sportów wodnych, takich jak: kajakarstwo, wioślarstwo, żeglarsstwo, windsurfing, itp., w związku z czym w celu zapewnienia odpowiednich warunków do ich uprawiania potencjalnym turystom, niezbędny staje się rozwój infrastruktury turystycznej. W ramach zwiększenia atrakcyjności turystycznej zbiornika Jeziorsko warto uzupełnić ofertę o dostępne szlaki rowerowych i konnych. Nad zbiornikiem Jeziorsko znajduje się Ośrodek Wypoczynkowo-żeglarski oferujący miejsca noclegowe oraz wyżywienie, a także posiadający wypożyczalnię sprzętu wodniackiego oraz dostęp do przystani. Ponadto organizowane są tam również liczne imprezy sportowe. Stwarza to okazję dla zapewnienia odpowiedniej bazy noclegowej i gastronomicznej dla potencjalnych turystów. Jednym z możliwości zapewnienia turystom zaplecza noclegowego jest rozwój agroturystyki na obszarze Gminy. Oprócz korzyści w postaci zwiększenia bazy noclegowej, agroturystyka stwarza także możliwość wykorzystania potencjału gospodarstw rolnych oraz generowania dodatkowego źródła dochodu dla lokalnej społeczności. Poza tym obecność turystów na terenach wiejskich zwiększa popyt na wszelkiego rodzaju usługi o charakterze nieturystycznym, takie jak: obiekty gastronomiczne i handlowe, stacje benzynowe czy komunikacji. Władze Gminy i Miasta w bieżącym okresie programowania powinny skupić się na wspieraniu działań i inicjatyw przedsiębiorców z branży turystycznej nakierowanych na rozwój funkcji turystycznej zbiornika Jeziorsko. Oferta przygotowana przez przedsiębiorców z branży turystycznej powinna być zróżnicowana i jednocześnie kompleksowo odpowiadać na potrzeby potencjalnych turystów. Kompleksowość oferty powinna odnosić się również do zapewnienia możliwości spędzenia wolnego czasu nad zbiornikiem również poza sezonem wiosenno-letnim (np. w zimie wykorzystując zamrażniętą taflę zbiornika do uprawiania snowkite). Bardzo ważnym aspektem jest również nawiązanie efektywnej współpracy między przedsiębiorcami z Gminy i Miasta Dobrawa jej władzami, której efektem będzie przygotowanie wspólnej oferty dla turystów. Tak przygotowana oferta powinna obejmować nie tylko atrakcje turystyczne regionu, bazę gastronomiczną i noclegową, ale również ofertę lokalnych przedsiębiorców z różnych branż.

Na terenie Gminy na obszarze zbiornika zaporowego pomiędzy miejscowościami Skocznowo i Warta, ustanowiono Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (Dyrektywa Ptasia), co stanowi teren szczególnie atrakcyjny dla rozwoju turystyki poznawczej (ornitoturystyka). W związku z tym, istotnym działaniem

W celu zwiększenia atrakcyjności oferty promocyjnej Gminy i Miasta Dobra, należy przede wszystkim rozszerzyć grupę jej potencjalnych odbiorców. W ramach tworzenia odpowiednich warunków do wypoczynku na terenach wokół zbiornika Jeziorsko zwraca się uwagę na potrzebę opracowania programu kanalizacji sanitarnej dla terenów przyległych do zbiornika oraz budowy oczyszczalni i systemu kanalizacji dla tego obszaru. W celu stworzenia spójnej oferty turystycznej, proponowanym działaniem jest zainicjowanie współpracy pomiędzy miejscowymi władzami w obrębie zbiornika Jeziorsko. Istotnym problemem, który w znacznej mierze ogranicza rozwój turystyki na tym obszarze jest niezadowolający stan wód zbiornika. W związku z tym niezbędne jest podjęcie działań w celu poprawy ich jakości oraz prowadzenie monitoringu. Stworzenie kompleksowej oferty turystycznej powinno wiązać się z rozwojem infrastruktury towarzyszącej oraz polepszeniem bazy sportowo-rekreacyjnej. W tym celu zaleca się podjęcie działań zachęcających inwestorów do ulokowania kapitału na obszarze Gminy, aby dostosować infrastrukturę do możliwości rozwojowych zbiornika Jeziorsko oraz przyciągnąć potencjalnych odbiorców.

Proponowane działania

- kompleksowe zagospodarowanie obszaru zbiornika Jeziorsko na cele turystyczno-rekreacyjne (infrastruktura turystyczna - w tym m.in. ścieżki rowerowe, szlaki piesze (np. organizowane we współpracy z nadleśnictwem), wypoczynialnia sprzętu sportowego, baza noclegowa i gastronomiczna (np. restauracja „na wodzie”), molo, latarnia smorska, łuzka na tamie, stworzenie infrastruktury dla kajaków również po drugiej stronie tamy),
- budowa spójnego systemu identyfikacji wizualnej i systemu informacji (np. tablice, oznakowania, opisy interesujących miejsc, gatunków ptaków) na terenie Gminy i Miasta Dobra obejmującym swoim zasięgiem otoczenie Zbiornika oraz teren całej gminy,
- działania nakierowane na poprawę jakości wód zbiornika Jeziorsko- działania proekologiczne np. stacja benzynowa na wodzie,
- przygotowanie kompleksowej oferty inwestycyjnej dla podmiotów zainteresowanych realizacją działań związanych z turystyką,
- rozwijanie działań edukacyjnych/ szkoleniowych na terenach zbiornika oraz wokół niego (np. budowa I dowiska na wodzie- równoległe do tamy, I dowiska tradycyjnego- za tamą wzdłuż rzeki Warty, punkty obserwacyjne dla ornitologów)
- działania wspierające inwestycje w formule PPP na terenie i wokół zbiornika,
- działania wspomagające rozwój agroturystyki.
- Gminy i Miasta

Cel operacyjny I.2

Wykorzystanie zasobów historyczno-kulturowych i przyrodniczo-ekologicznych

Na terenie Gminy Dobra znajduje się 8 budowli wpisanych do Rejestru Zabytków, a gminna ewidencja zabytków skupia 173 obiekty zabytkowe obszaru Gminy. Są to obiekty sakralne, użyteczności publicznej, gospodarcze i przemysłowe. W ewidencji zabytków znalazł się również układ urbanistyczny Miasta Dobra oraz układy ruralistyczne miejscowości Piekary, Skoczniów oraz Wola Piekarska. Do zasobów kulturowych Gminy można również zaliczyć wiele obiektów objętych ochroną konserwatorską, m.in. cmentarz ewangelicko - augsburski z XVIII/XIX w., rzeźba ludowa w Wawrzycu z XIX w., cmentarz żydowski, zespół dworski, cmentarzysko ciałopalne od neolitu do przedmiedzi oraz drewniana zabudowa mieszkalna z II połowy XIX wieku. W związku z posiadanymi zasobami istotne jest podjęcie działań przez władze Gminy mających na celu właściwe wykorzystanie potencjału historyczno-kulturowego Gminy. Władze powinny dbać o stan istniejącego dziedzictwa i prowadzić prace modernizacyjne i restauracyjne. Członkiem Gminy Dobra to również Uniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu, który stanowi 83,6% powierzchni Gminy, Obszar Natura 2000 - obszar specjalnej ochrony ptaków "Zbiornik Jeziorski+PLB100002". Obszar stanowi ostoję ptasią o randze europejskiej E44 oraz Obszar Natura 2000 - obszar specjalnej ochrony ptaków "Dolina rodzowej Warty+ PLB30002". Obszar stanowi ostoję ptasią o randze europejskiej E 36. Na terenie Gminy Dobra znajdują się również 4 pomniki przyrody: dąb szypułkowy, wierzb, aleja kasztanowca oraz bluszcz pospolity. Ponadto na terenie Gminy znajdują się 3 zespoły przyrodniczo - krajobrazowe: kompleksy roślinności w lasach w miejscowości Stawki, Kompleks łąk na Ostrówku oraz drzewa, krzewy oraz roślinność gleb piaszczystych i strefy brzegowej w siedlisku zbiornika Jeziorski. Ze względu na znaczące walory przyrodnicze Gmina może stać się miejscem atrakcyjnym dla potencjalnych turystów i miłośników letniej rekreacji. W związku z tym, istotnym działaniem będzie odpowiednie zagospodarowanie terenów letnich, aby charakteryzowały je wysokie walory zdrowotne, wypoczynkowe i krajobrazowe. Przystosowanie lasu do celów rekreacyjnych może odbyć się poprzez budowę wiat turystycznych, wyznaczanie ścieżek i szlaków letnich i rowerowych wraz z ich odpowiednim oznakowaniem oraz umiejscowienie koszy na śmieci. Niezbędnym działaniem w tym obszarze jest również dbanie o dobry stan lasów poprzez zapobieganie tworzeniu się dzikich wysypisk i monitoring, dlatego sugeruje się nawiązanie ścisłej współpracy z nadleśnictwem w tym zakresie. Istotną kwestią związaną z ochroną walorów przyrodniczych jest propagowanie postaw ekologicznych wśród mieszkańców. W ramach tego obszaru zaleca się także budowanie wiadomości ekologicznej wśród dzieci, młodzieży i dorosłych poprzez zajęcia w szkołach dotyczące środowiska i jego ochrony oraz organizowanie różnego rodzaju konkursów i akcji o tematyce ekologicznej. Kolejnym istotnym w aspekcie ekologii działaniem powinna być modernizacja oczyszczalni cieków w Skoczniowie. Również budowa stacji benzynowej zlokalizowanej przy nabrzeżu zbiornika Jeziorski przyczyni się do ochrony ekologicznej wody w zbiorniku, chociażby poprzez umożliwienie tankowania floty motorowodnej za pomocą ekologicznych dystrybutorów, bez wylewania paliwa do zbiornika.

Sugeruje się również wykorzystanie potencjału kulturowego poprzez popularyzację stanowisk archeologicznych i gaj cych redniowiecza odkrytych w Długiej Wsi i utworzenie tam miejsca pamięci, przestrzeni historycznej. Kultywowanie lokalnych tradycji oraz dźugoletniej historii ziemi dobrej skiej, powinno się uwzgl dnia również rewitalizacji miejsc pamięci historycznej oraz kulturowej (m.in. znajduj cego się w Długiej Wsi zespołu dworsko pałacowego) i ich uwzgl dnienie w ofercie atrakcji turystycznych.

Proponowane działania

- stworzenie sieci szlaków tematycznych, rowerowych i pieszych,
- wykorzystanie potencjału lasów oraz zbiorników wodnych,
- dbaño o czysto terenów le nych,
- budowanie wiadomo ci ekologicznej poprzez edukację ekologiczną oraz organizację akcji i konkursów zwi zanych z ochron środowiska,
- prowadzenie prac restauracyjnych i modernizacyjnych w celu utrzymania dobrego stanu zabytków,
- modernizacja oczyszczalni cieków,
- cisja współpraca z nadle nictwem m.in. w kwestii oznakowania szlaków turystycznych,
- rewitalizacja przestrzeni oraz zabytków i utworzenie miejsc pamięci historycznej oraz kulturowej.

Cel operacyjny I.3

Promocja posiadanych zasobów i lepsze wykorzystanie potencjału lokalnego dzięki współpracy różnych podmiotów

Jak wskazano w części diagnostycznej, Gmina Dobra posiada istotne walory historyczne, kulturalne i środowiskowe. W związku z istniejącym potencjałem strategia jej rozwoju powinna opierać się na wykorzystaniu tych zasobów w celu rozwoju turystyki poprzez utworzenie spójnej i kompleksowej oferty turystycznej i inwestycyjnej. Czynnikiem przyciągającym potencjalnych odbiorców jest odpowiadające ich potrzebom zaplecze infrastrukturalne w postaci obiektów sportowo-rekreacyjnych, bazy noclegowej oraz gastronomicznej, jak również systematyczna i prowadzona na poziomie lokalnym i ponadlokalnym promocja walorów Gminy. Aby dotrzeć do potencjalnego klienta+niezbędne jest więc opracowanie kompleksowej strategii promocyjno-marketingowej, która umożliwi wykreowanie pozytywnego wizerunku Gminy. Działaniem wspierającym realizację powyższego celu operacyjnego może być utworzenie punktu/centrum informacji turystycznej na terenie Gminy Dobra. Punkt informacyjny powinien stanowić miejsce, gdzie potencjalni odwiedzający mogliby uzyskać komplet informacji na temat m.in. oferty atrakcji turystycznych, aktualnego harmonogramu imprez odbywających się w Gminie, bazy noclegowej, punktów gastronomicznych, itp. Z usług centrum informacji turystycznej mogą korzystać zarówno potencjalni odbiorcy produktu turystycznego i jednostki obsługujące ruch turystyczny, ale również potencjalni inwestorzy, czy organizacje społeczne. Aby centrum informacji turystycznej pełniło swoją funkcję, niezbędne jest systematyczne aktualizowanie dostępnej w ramach niego informacji. W celu stworzenia kompleksowej oferty turystycznej i efektywnej polityki promocyjnej, istotne jest podjęcie współpracy z gminami położonymi nad zbiornikiem Jeziorsko. Jednym z proponowanych działań w tym obszarze jest stworzenie mobilnego przewodnika po terenach leśnych wokół Jeziorska dostępnego w formie interaktywnej aplikacji na telefony komórkowe typu

smartfon. W związku z faktem, że smartfony są coraz powszechniejszym narzędziem komunikacji, zapewniającym równocześnie dostęp do informacji zawartej w Internecie, może to być efektywna metoda informowania o aktualnej ofercie turystycznej i rekreacyjnej zbiornika Jeziorsko (może zawierać takie konieczne informacje jak np. połączenie i dojazd do miejsc parkingowych, godziny otwarcia punktów usługowych, czy zwiedzania zabytków). Ponadto wszelkie informacje dotyczące oferty turystycznej Gminy powinny znajdować się na stronie Urzędu Gminy i Miasta, aby umożliwić do niej powszechny dostęp. Stworzenie ogólnodostępnej informacji o posiadanych zasobach, może przyczynić się nie tylko do wzrostu zainteresowania turystów obszarem zbiornika Jeziorsko, ale także do wzrostu wiadomości mieszkańców o walorach, jakimi dysponuje Gmina Dobra.

Istotnym elementem nie tylko promocji, ale również pozostałych działań nakierowanych na wykorzystanie lokalnego potencjału turystycznego jest współpraca wszystkich podmiotów zainteresowanych rozwojem regionu. Obecnie jedną z form takiej współpracy jest Lokalna Grupa Działania „Przymierze Jeziorsko+” będąca rodzajem partnerstwa terytorialnego skupiająca przedstawicieli lokalnych samorządów oraz organizacji. W związku z perspektywami rozwoju turystycznej funkcji obszarów położonych wokół zbiornika wodnego Jeziorsko (obszar funkcjonalny doliny rzeki Warty wskazany w dokumentach strategicznych województwa łódzkiego), warto rozważyć dalsze wzmocnienie powiata funkcjonalnych, gospodarczych w celu budowania przewagi konkurencyjnej tego obszaru np. w formie inicjatyw klastrowych.

Według definicji poprzez klastry (grono) rozumie się geograficzne skupiska wzajemnie powiązanych firm i instytucji działających w pokrewnych dziedzinach i konkurujących, ale jednocześnie współpracujących ze sobą¹⁹. W ostatnich latach struktura klastrowa zyskała popularność jako forma skutecznej organizacji gospodarczej i często określona liczbą firm i instytucji towarzyszących. Jest odpowiedzią na wysokie koszty prac badawczo-rozwojowych oraz działań informacyjno-promocyjnych. Klastrę poprzez zwiększenie szans na osiągnięcie i utrzymanie przewagi konkurencyjnej wpływa pozytywnie nie tylko na rozwój poszczególnych jego uczestników, ale również na cały region. Tworzenie lub udział w inicjatywie klastrowej to szansa na osiągnięcie zarówno korzyści materialnych, do których zaliczamy:

- wspólnotę celów w przypadku powstawania stowarzyszeń,
- procesy uczenia się doprowadzające do transferu technologii i innowacji,
- wzrost zaufania między podmiotami danej struktur,
- dostęp do eksperckiej wiedzy branżowej,
- zaplecze ze strony kadry pracowniczej i dozoru (współpraca z instytucjami, szkołami, ośrodkami szkoleniowymi itp.),
- kształtowanie tożsamości marki w regionie,
- większą przebiegłość i oddziaływanie,
- budowanie wiadomości przedsiębiorców.

Twarde korzyści pochodzą z efektywnych transakcji biznesowych, inwestycji oraz redukcji wydatków, co przekłada się na wzrost zysków i zwiększenie zatrudnienia. Zaliczamy do nich:

- zwiększenie efektywności lokalnego rynku,
- szybszy dostęp do nowych technologii i nowych rynków zbytu,
- powstanie nowych rynków zbytu,

¹⁹ M.E. Porter, Porter o konkurencji, Warszawa 2001

- ni sze koszty transportu i zakupu surowca,
- wy sz produktywno wyspecjalizowanej siły roboczej,
- szybszy i łatwiejszy dost p do specjalistycznych usług, stabilizacja dostaw oraz sprzeda y (umowy długoterminowe),
- wzrost mo liwo ci wprowadzania nowych technologii i innowacji, co prowadzi do rozwoju,
- uporz dkowany przepływ informacji na temat rynku i konkurencji, obni enie kosztów funkcjonowania przedsi biorstwa.

Polityka władz Gminy wobec inicjatyw klastrowych powinna skupia si przede wszystkim na funkcji wspieraj cej. Priorytetem powinno by usuwanie przeszkód w drodze do rozwoju i podnoszenia poziomu istniej cych oraz pojawiaj cych si nowych gron m.in. poprzez wsparcie promocji przedsi biorstw zw. z bran turystyczn , wpływ na rozwój szkolnictwa, czy odpowiednie inwestycje w infrastruktur tak jak np. drogi, telekomunikacja. Naley skupi si równie na maksymalnym skróceniu drogi biurokratycznej zwi zanej z otwieraniem i prowadzeniem działalno ci gospodarczej, pozyskiwania rodków publicznych na rozwój działalno ci itp. Głównym zadaniem powinno by wspieranie bazy ekonomicznej regionu oraz jej specjalizacji (w tym przypadku usług i produktów turystycznych), podniesienie efektywno ci i tworzenie optymalnych warunków w postaci nowoczesnego otoczenia biznesu, wspieranie i aktywne poszukiwanie firm, które b d korzystne dla rozwoju regionu.²⁰ Dobrym przykãdem udanej inicjatywy klastrowej o charakterze turystycznym mo e by Mazurski Klaster Turystyczny, którego działalno koordynuje Lokalna Organizacja Turystyczna sZiemia Mr gowska.²¹

Proponowane dziañania

- stworzenie kompleksowej strategii promocyjno-marketingowej Gminy,
- stworzenie punktu informacji turystycznej,
- umieszczenie oferty turystycznej na stronie internetowej Urz du Gminy i Miasta Dobra,
- stworzenie mobilnego przewodnika po terenach znajduj cych si w obr bie zbiornika Jeziorsko
- utworzenie lub udziałw inicjatywie o charakterze klastrowym.
- udział i prezentacja lokalnych produktów i oferty turystycznej na imprezach wystawienniczych (targach, wystawach krajowych i zagranicznych), wspieranie liderów produkcji rolnej, organizacja własnych imprez o charakterze promuj cym (do ynki, giełdy produktów lokalnych/zdrowej ywno ci oraz przyznawanie wyróż nie)

²⁰ Koncepcja klastra w kształtowaniu rozwoju regionalnego, M.A. Leśniewski, w: Acta Scientifica Academiae Ostroviensis, Sectio A, 1/2012

²¹ Opis dobrej praktyki w załączniku do tekstu strategii

Cel strategiczny II

Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy

Cel operacyjny II.1

Rozwój i promocja przedsiębiorczości wśród mieszkańców

Rozwój przedsiębiorczości jest jednym ze sposobów skutecznego przeciwdziałania bezrobociu, stwarza możliwość podnoszenia poziomu aktywności zawodowej w środowisku mieszkańców oraz stymuluje rozwój społeczny i ekonomiczny jednostki. W związku z tym bardzo istotnym działaniem, które stanowi cel strategiczny niniejszej Strategii rozwoju jest promocja postaw przedsiębiorczych w środowisku mieszkańców. Przeprowadzona diagnoza Gminy wykazała, że istnieje w niej duży potencjał rozwoju małej przedsiębiorczości, który przy odpowiednim wsparciu może stać się jednym z głównych elementów rozwoju regionu. W Gminie Dobra do rejestru REGON na 2012 r. wpisanych było 348 podmiotów gospodarczych, z czego blisko 78% stanowią osoby prowadzące działalność gospodarczą. W celu dalszego rozwoju aktywności mieszkańców, niezbędnym jest zapewnienie im dostępu do wiedzy z zakresu samozatrudnienia i przedsiębiorczości oraz informacji dotyczących możliwości zaangażowania własnej działalności gospodarczej poprzez organizację szeregu szkoleń o tej tematyce. Potrzebą pobudzania przedsiębiorczości dostrzega również Komisja Europejska, która opracowała plan działania na rzecz przedsiębiorczości do 2020 r. W dokumencie szczególnie uwzględniono kwestie osób młodych, dla których przewidziane jest wsparcie finansowe z budżetu Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia. W związku z tym, istotnym działaniem w ramach niniejszego celu będzie promocja postaw przedsiębiorczych wśród młodych mieszkańców Gminy Dobra prowadzona np. poprzez organizację spotkań z przedsiębiorcami, konkursów stymulujących rozwijanie postaw przedsiębiorczych, działalność informacyjną na temat perspektyw na lokalnym rynku pracy czy wolontariatu. Dodatkowo w celu zachęty mieszkańców do podjęcia działań zmierzających do zaangażowania własnej firmy, warto przedstawiać im dobre praktyki w zakresie przedsiębiorczości, jak również informować o możliwościach wsparcia w formie dotacji oraz doradztwa. Warto również promować inicjatywy z zakresu ekonomii społecznej, które ze względu na podstawową funkcję wyłączenia społecznego zostały szerzej opisane poniżej w opisie czwartego celu operacyjnego.

Istotnym elementem rozwoju lokalnej przedsiębiorczości stanowi również działania związane z poprawą konkurencyjności lokalnego potencjału kadrowego poprzez zwiększenie jego kompetencji i adaptacyjności (przystosowywania się do zmian). W związku z perspektywami rozwoju branży turystycznej koniecznym wydaje się zapewnienie odpowiednio wykwalifikowanego zaplecza kadrowego, stąd warto podejmować kroki w celu dopasowania oferty edukacyjnej i szkoleniowej do potrzeb lokalnego rynku (również w wymiarze kształcenia ustawicznego). Wypracowanie spójnego programu podnoszącego kompetencje kadr zawodowych powinno odbywać się we współpracy z funkcjonującymi na terenie Gminy przedsiębiorcami, jak również przy pomocy lokalnych stowarzyszeń.

Kolejnym działaniem niezbędnym dla rozwoju gospodarczego regionu będzie wypracowanie zasad współpracy z działającymi na rynku lokalnym przedsiębiorcami (ze szczególnym uwzględnieniem

potrzeb rozwojowych kluczowych dla rozwoju regionu branż (turystycznej oraz rolnictwa). Zasady te mogą dotyczyć np. stwarzania preferencyjnych warunków do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Gminy np. poprzez atrakcyjne stawki podatkowe, czy informacje o zniżkach, i udogodnieniach oferowanych przez inne lokalne firmy i instytucje (w tym również instytucje otoczenia biznesu).

W związku z ograniczonymi możliwościami finansowymi Gminy warto rozważyć podejmowanie działań związanych z rozwojem gospodarczym regionu w formule Partnerstwa Publiczno-Prywatnego, które pozwoli na wsparcie inwestycji do wiadomości oraz kapitałem przedsiębiorcy prywatnego. Partnerstwo Publiczno-Prywatne jest częścią kapitału prywatny z publicznym bardziej skutecznym sposobem wspólnego finansowania zadań publicznych przy zachowaniu reguł rynkowych i zasady dążenia do zysku. Umowa o optymalny podział odpowiedzialności za konkretne działania i związane z nimi ryzyka oraz rozdzielenie udziałów pomiędzy partnerem publicznym i prywatnym proporcjonalnie do wniesionych wkładów.

Ze względu na rolniczy charakter Gminy, działania związane z rozwojem przedsiębiorczości powinny obejmować także promowanie inicjatyw gospodarczych z tego sektora. W celu optymalnego wykorzystania potencjału rolnictwa oraz jego długotrwałego rozwoju istotnym działaniem będzie wspieranie zarówno produkcji, jak i przetwórstwa rolno-spożywczego oraz stworzenia warunków odpowiednich do zbytu gotowych produktów. Biorąc pod uwagę, że w strukturze dominuje gospodarstwa małe, którym trudno jest samodzielnie uzyskać na rynku przewagę konkurencyjną, warto promować wszelkiego rodzaju inicjatywy zrzeszeń i grupy producentów rolnych. Dzięki grupom producentów rolnych możliwe jest nie tylko łatwiejsze dokonywanie inwestycji (dzięki pożyczaniu kapitału) i dostępu do tańszych środków produkcji, ale również utrzymanie rodzinnego/siedleckiego charakteru przedsiębiorstwa. Ryzyko podejmowanych decyzji rozkłada się równomiernie na całą grupę, co zmniejsza koszty ewentualnie nieudanych działań produkcyjnych i handlowych. Dzięki funkcjonowaniu grupy, zapewnieniu odpowiedniej jakości produktów i ich ilości, zwiększa się szansa na zdobycie długoterminowych kontraktów z odbiorcami i utworzenie własnej sieci dystrybucji i sprzedaży. Grupy producenckie pozwalają na skrócenie drogi pomiędzy wytwórcą, a konsumentem, co umożliwia zwiększenie marży bezpośrednio w przedsiębiorstwie. Taka produkcja zmniejsza koszty transportu, co pozytywnie wpływa na środowisko naturalne będące jedną z najważniejszych mocnych stron regionu.

Istotne z punktu widzenia dalszego rozwoju rolnictwa na terenie Gminy będzie kontynuowanie działań związanych z rozwojem infrastruktury ułatwiającej i umożliwiającej prowadzenie własnej działalności gospodarczej m.in. działania związane z poprawą infrastruktury drogowej (drogi dojazdowe), rozbudową i modernizacją sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz budową i odpowiednim uzbrojeniem terenów przeznaczonych pod lokalne targowisko, na którym rolnicy i przetwórcy mogliby sprzedawać bezpośrednio swoje produkty. Dodatkowo warto podjąć inicjatywy zmierzające do zaakcentowania szczególnych walorów lokalnych produktów np. poprzez stworzenie charakterystycznych dla Gminy produktów lokalnych oraz uruchomienie systemu ich certyfikacji. Uzupełnieniem działalności rolniczej, które stanowi może dodatkowe źródło dochodu dla gospodarstw, a jednocześnie nie pozwoli wykorzystać potencjał turystyczny Gminy może stać się promowana i wspierana przez władze samorządowe agroturystyka. Na potrzeby rozwoju tego obszaru wskazali również sami mieszkańcy Gminy w ramach przeprowadzonych badań ankietowych. Podkreślają, że obecnie istniejące zaplecze noclegowo-gastronomiczne jest niewystarczające.

Ze względu na cisję powiązanie gospodarczego rozwoju Gminy z branżą turystyczną oraz rozwojem rolnictwa jednym z kluczowych działań będzie ochrona środowiska naturalnego, stanowi to podstawę funkcjonowania obu w/w branż. Jednym z kluczowych działań polityki rozwojowej Polski i Unii Europejskiej w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa energetycznego jest wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Alternatywne źródła energii stają się coraz tańsze i wydajniejsze, ale nie tylko ze względu na ekonomiczne przemawiają za ich wykorzystaniem. OZE wpływają również na poprawę jakości środowiska przyrodniczego i zdrowia ludzi. Choć Strefa Wielkopolska, do której zalicza się Miasto i Gmina Dobra jest stosunkowo mało zanieczyszczona, to jednak na terenie całego województwa Wielkopolskiego zostają przekroczone stężenia pyłu PM10 w pomiarze 24-godzinnym, przy czym zdecydowanie większe jego stężenie występuje w sezonie grzewczym ze względu na działanie pieców konwencjonalnych. W związku z powyższym Gmina powinna wspierać wszelkie inicjatywy związane z wykorzystaniem i promocją alternatywnych źródeł energii w celu zmniejszenia wydajności energetycznej oraz poprawy jakości środowiska przyrodniczego stanowi to jeden z podstawowych atutów regionu. W ramach tego działania wymienia się instalację kolektorów słonecznych (np. na budynku socjalnym KS WICHER+, a także na potrzeby ogrzewania wody w kotłowni osiedlowej i Domu Kultury oraz ogrzewania budynku socjalnego oczyszczalni w Dobrej). Wspieranie zmniejszenia efektywności energetycznej powinno dotyczyć zarówno infrastruktury publicznej (w tym budynków użyteczności publicznej, sektora mieszkaniowego), jak również jej promocji i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach prywatnych. Ponieważ zastosowanie OZE generuje na samym początku wysokie koszty związane z nimi instalacji, konieczne są systemy wsparcia dla potencjalnych inwestorów (np. zarówno poprzez pożyczki na preferencyjnych warunkach, jak i dotacje). Bez nich trudny (jeśli nie niemożliwy) będzie rozwój gospodarki niskoemisyjnej i energooszczędnej.

Proponowane działania:

- aktywizacja lokalnej społeczności w zakresie przedsiębiorczości poprzez organizację szkoleń z zakresu prowadzenia własnej działalności gospodarczej,
- promocja postaw przedsiębiorczych wśród młodzieży poprzez organizację spotkań z przedsiębiorcami, konkursy, czy działania informacyjne na temat perspektyw na lokalnym rynku pracy,
- promowanie przedsiębiorczości, w tym MŚP oraz samozatrudnienia (np. poprzez pakiet młodego przedsiębiorcy z preferencyjnymi stawkami podatkowymi oraz opłatami administracyjnymi),
- inicjatywy z zakresu przystosowywania pracowników do zmian (doskonalenie zawodowe, przekwalifikowanie itp.)
- współpraca z lokalnymi stowarzyszeniami, przedsiębiorcami funkcjonującymi na terenie Gminy, w tym również w formule PPP,
- wspieranie inicjatyw zwiększających konkurencyjność podmiotów działających na rynku lokalnym (ze szczególnym uwzględnieniem MŚP),
- tworzenie korzystnych warunków dla funkcjonowania instytucji otoczenia biznesu, inkubatorów przedsiębiorczości,
- wspieranie utworzenia produktów lokalnych, informacja i promocja na temat certyfikowania takich produktów,
- promocja rozwoju upraw i przetwórstwa ekologicznego,

- wspieranie rolników w procesie aplikowania o środki z funduszy zewnętrznych
- zrzeszenie lub udział w inicjatywach o charakterze klastrowym z zakresu przetwórstwa rolno-spożywczego
- promocja tworzenia grup producenckich,
- promocja rozwoju agroturystyki,
- wspieranie i rozwój przedsięwzięć z zakresu wykorzystania OZE, w tym promowanie efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach.

Cel operacyjny II.2

Polepszenie infrastruktury technicznej w Gminie

Podobnie, jak w większości gmin w kraju, także w Gminie Dobra występują potrzeby związane z poprawą istniejącej infrastruktury technicznej. Nieulegające zaspokojeniu potrzeb związanych z infrastrukturą pozwoli mieszkańcom na polepszenie jakości i stworzy odpowiednie warunki ich bytu oraz zwiększy atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną Gminy. Trzonem sieci drogowej jest droga krajowa nr 83, gdzie występuje natężony ruch tranzytowy, powodujący utrudnienia dla lokalnego ruchu kołowego. W związku z tym planuje się nowy przebieg tej drogi dzięki czemu ruch tranzytowy zostanie wyprowadzony poza Dobrę, co przyczyni się także do poprawy bezpieczeństwa na tym obszarze. Na terenie Gminy pojawia się także problem związany z nierównomiernym rozmieszczeniem przystanków komunikacji miejskiej. Niesie to za sobą konsekwencje w postaci zmniejszenia komunikacji z centrum oraz z gminami sąsiednimi. Należy podjąć działania w celu uzupełnienia istniejących braków w lokalizacji punktów przesiadkowych, aby zapewnić mieszkańcom możliwość dogodnego korzystania z komunikacji miejskiej. W tym elementem w ramach poprawy bezpieczeństwa mieszkańców będzie również zapewnienie odpowiedniego oświetlenia, budowa chodników oraz utrzymanie rowów w odpowiednim stanie.

Priorytetowym działaniem władz Gminy w zakresie ochrony środowiska jest polepszenie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. Cel ten ma zostać osiągnięty poprzez przystąpienie do programu wdrażania przydomowych oczyszczalni ścieków, w ramach którego każdy mieszkaniec będzie miał szansę udziału w bezpłatnym szkoleniu oraz możliwość skorzystania z fachowego doradztwa w tym zakresie. W ramach tego działania istotne jest stworzenie efektywnego systemu informacji o prowadzonym programie w postaci plakatów, ulotek oraz informacji udostępnionej na stronie internetowej Urzędu.

Kolejnym ważnym aspektem stanowi promocja wykorzystania energii odnawialnej wśród mieszkańców. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii jest jednym z kluczowych działań polityki rozwojowej Polski i Unii Europejskiej. Cel ten można osiągnąć poprzez organizację spotkań informacyjnych dla mieszkańców oraz konferencji dla przedsiębiorców i organizacji Gminy poruszających tematykę wykorzystania alternatywnych źródeł energii oraz możliwość dofinansowania przedsięwzięć z tego zakresu. Ponadto istotne jest wprowadzenie zachęt dla przedsiębiorców, aby w swojej działalności wykorzystywali OZE. Kształtowanie postaw proekologicznych powinno odbywać się już na poziomie szkolnictwa podstawowego, w związku z czym zaleca się prowadzenie zajęć i organizację konkursów dotyczących odnawialnych źródeł energii. Dzięki wykorzystaniu OZE możliwa jest poprawa jakości środowiska przyrodniczego oraz zdrowia ludzi, a także generowanie oszczędności. Co więcej, Gmina

powinna zachęcać przedsiębiorców nie tylko do wykorzystywania OZE, ale także do aktywności w procesach wytwarzania energii (w tym w celach komercyjnych), a także sama wykorzystywać różną energię odnawialną w budynkach użyteczności publicznej.

W aspekcie infrastruktury niezwykle istotne jest również stworzenie właściwego oznakowania turystycznego Gminy. Spójny system informacyjny, obejmujący kulturę, przyrodę, miejsca historyczne, przyczyni się do zwiększenia ruchu turystycznego oraz pozwoli turystom dotrzeć do większej ilości atrakcyjnych miejsc, znajdujących się na terenie Gminy. Jako następne skuteczne działania, zwiększające atrakcyjność turystycznych terenów, należy wymienić utworzenie infrastruktury technicznej m.in. dla podróżujących kajakami. Niezwykle istotne jest stworzenie podstawowej przystani wraz z niezbędną infrastrukturą towarzyszącą. Dogodnym miejscem na ten cel może być teren przy rzece Warcie po drugiej stronie tamy. Ogromnym udogodnieniem dla kajakarzy byłoby stworzenie luży na tamie, umożliwiającej przepływ Warty w kierunku Uniejowa bez konieczności przenoszenia kajaków, niezwykle istotne działania inwestycyjne poprzedzić powinien audyt określający możliwości oraz efektywność ekonomiczną takiego przedsięwzięcia. Należy również pamiętać i działania takie prowadzone mogłyby jedynie za zgodą zarządcy zbiornika Jeziorsko (Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu).

W celu uatrakcyjnienia oferty oraz przystosowania jej do jak najszerszego grona odbiorców preferujących sport i aktywny sposób wypoczyniania warto rozważyć stworzenie wzdłuż tamy i dowiska na wodzie. Inwestycja ta mogłaby powstać w formule partnerstwa publiczno-prywatnego i skutkowałaby przyciągnięciem fanów turystyki lotniczej. Zbiornik stwarza idealne warunki do takiej inwestycji, natomiast odpowiednia współpraca z aeroklubami w Łodzi i Poznaniu umożliwi stałą promocję Gminy Dobra, jako przyjaznej turystom latającym, co może w przyszłości poskutkować kolejną inwestycją w postaci i dowiska tradycyjnego.

Gmina Dobra, stawiając na rozwój turystyczny, musi zapewnić również infrastrukturę dla zmotoryzowanych, w tym celu sugeruje się utworzenie dużego parkingu, pozwalającego turystom pozostawić samochody na czas wypoczyniania nad zbiornikiem, a także posiadającą tego miejsca dla kamperów oraz przyczep kempingowych.

Proponowane działania:

- poprawa infrastruktury drogowej i okoľdrogowej,
- zwiększenie liczby punktów przesiadkowych,
- promocja programu wdrażania przydomowych oczyszczalni ścieków,
- promocja wykorzystania energii odnawialnej w rodzinnych domach,
- stworzenie infrastruktury informacyjnej oraz oznakowania Gminy,
- utworzenie/przerobienie istniejącej luży dla kajakarzy,
- utworzenie i dowiska na wodzie wzdłuż tamy na zbiorniku Jeziorsko,
- utworzenie punktu widokowego w postaci latarni morskiej,
- stworzenie dużego, wielofunkcyjnego parkingu przy zbiorniku,

Cel operacyjny II.3

Wzbogacenie oferty oraz bazy edukacyjnej, kulturalnej i integracji społecznej

Badanie ankietowe wśród mieszkańców oraz kluczowych interesariuszy Miasta i Gminy Dobra wykazało, że istotnym działaniem do podjęcia przez władze jest polepszenie oferty kulturalnej oraz integracji społecznej. Jak wynika z przeprowadzonych ankiet, wśród lokalnej społeczności istnieje potrzeba budowy wiatlic oraz wzbogacenia oferty imprez gminnych. Działania te przyczyni się do rozwoju działalności kulturalnej na terenie Gminy oraz do budowania więzi społecznych i poczucia przynależności do miejsca zamieszkania mieszkańców Dobrej. Dodatkowo w celu ożywienia kulturalnego zaleca się organizację pozalekcyjnych zajęć dla dzieci, młodzieży a także seniorów w celu pobudzenia ich aktywności i rozwijania posiadanych talentów, umiejętności i pasji. Gmina powinna w swoich działaniach promować kulturę regionalną. Wsparcie dla historycznej procesji wielkanocnej Emaus lub tej tradycji dywanów kwiatowych na Boże Ciało powinno znaleźć się w kręgu zainteresowania władz Gminy. Właściwym kierunkiem poprawiającym integrację społeczną będzie wyjście naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców i umożliwienie im zgłaszania swoich pomysłów i inicjatyw na rozwój kulturalny gminy. Kolejnym działaniem realizującym ten cel operacyjny jest organizacja zawodów sportowych przy wykorzystaniu istniejącego zaplecza sportowego, lub teatralna projekcja filmów, czy aktywizacja kół gospodyń wiejskich. Niewątpliwie wszystkie te działania przyczyni się do integracji mieszkańców oraz do ich identyfikacji ze środowiskiem lokalnym. Istotnym niniejszego celu operacyjnego jest również utrzymywanie stale na wysokim poziomie usług edukacyjnych w Gminie i Mieście Dobra. Budowanie wysokiej jakości kapitału ludzkiego powinno być podstawowym celem i kierunkiem działania każdej jednostki samorządowej. Dlatego jednym z kluczowych obszarów w tym zakresie jest wspieranie sektora edukacji. Władze Dobrej powinny aktywnie wyciągać się w poprawę obecnego stanu również poprzez organizację kursów i szkoleń pozalekcyjnych, pozwalających zdobyć niezbędne umiejętności i wymagane certyfikaty. Władze samorządowe powinny zadbać o dostęp do usług wychowawczych i edukacyjnych na możliwie jak najwcześniejszym etapie życia dziecka. Z tego punktu widzenia istotne jest zapewnienie wystarczającej bazy infrastrukturalnej oraz ilości miejsc dla dzieci w przedszkolach zlokalizowanych na terenie Gminy i Miasta.

Proponowane działania:

- poszerzenie oferty kulturalnej Gminy.
- wsparcie i promocja wydarzeń związanych z lokalną kulturą i tradycją, tworzenie pakietów turystycznych (np. wielkanocnego), we współpracy z przedsiębiorcami branży turystycznej działającymi w gminie,
- doposażenie i działania na rzecz rozwoju zespołów ludowych, piewaczych, historycznych,
- organizacja zajęć dla różnych grup wiekowych, szkoleń, kursów,
- organizację imprez plenerowych dla mieszkańców,
- polepszenie infrastruktury bazy edukacyjno-wychowawczej,
- zwiększenie ilości dostępnych miejsc w przedszkolach,
- tworzenie i doposażenie pracowni przedmiotowych w szkołach.

Cel operacyjny II.4

Polepszenie oferty zdrowotno-opiekuńczej i włączenia społecznego

Badanie ankietowe wśród mieszkańców oraz kluczowych interesariuszy Gminy i Miasta Dobra wykazało, iż jednym z istotnych do podjęcia działań jest polepszenie oferty zdrowotno-opiekuńczej. Ponad jedna czwarta mieszkańców oraz blisko połowa głównych interesariuszy wskazywała na niewystarczający dostęp do poradni specjalistycznych, w tym opieki: kardiologicznej, ginekologicznej, neurologicznej, okulistycznej, ortopedycznej, urologicznej, gastrologicznej i stomatologicznej. Choć zaspokojenie oczekiwań raczej w gestii organów władzy na szczeblu centralnym, władze Gminy mogą jednak podejmować działania zmierzające do zwiększenia dostępu do lekarzy specjalistów, np. poprzez zapewnienie komplementarności usług świadczonych przez ośrodki funkcjonujące na terenie Gminy.

Ponadto w obliczu procesu starzenia się społeczeństwa, niezbędne będzie podejmowanie działań związanych z zapewnieniem wsparcia i opieki dla osób starszych z terenu Gminy. W związku z tym konieczne będzie skoncentrowanie się zarówno na inicjatywach oferujących pomoc rodzinom opiekującym się osobami starszymi, jak również troska o starsze osoby samotne i niepełnosprawne. Z jednej strony należy angażować się we wszelkiego rodzaju działania związane z promowaniem stylu życia i zachowań związanych z procesem aktywnego starzenia się i optymalizacji możliwości osób w wieku podeszłym (np. poprzez wspieranie wspólnot lokalnych, klubów seniora, uniwersytetu trzeciego wieku, likwidowanie barier architektonicznych). Z drugiej strony uwzględniając stan ich zdrowia oraz kwestie bezpieczeństwa należy rozwijać i wspomagać działalność instytucji opiekuńczych działających na obszarze Gminy: Domu Pomocy Społecznej i Rodowiskowego Domu Samopomocy.

Wzrastające bezrobocie oraz zwiększone wydatki związane z pomocą społeczną wskazują na istnienie grup zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Aby przeciwdziałać negatywnym tendencjom konieczne jest rozwijanie systemu kompleksowych usług na rzecz grup wykluczonych, jak i zagrożonych wykluczeniem. Należy rozważyć stworzenie i wdrożenie systemu wspierania procesów integracji zawodowej (Kluby Integracji Społecznej, Centra Integracji Społecznej, Zakłady Aktywizacji Zawodowej) oraz rozwoju sektora ekonomii społecznej. Przedsiębiorczość społeczna stała się nie tylko sposobem na reintegrację zawodową osób zagrożonych wykluczeniem, ale również ważnym elementem w rozwoju gospodarczym regionu. Przedsiębiorstwa ekonomii społecznej (np. spółdzielnia socjalna, działalność gospodarcza organizacji pozarządowych) mogą pełnić różne funkcje zarówno związane z dostarczaniem usług (np. edukacyjnych, opiekuńczych, porządkowych, noclegowo-gastronomicznych), jak również handlem czy produkcją. Przykładem funkcjonującego z powodzeniem na otwartym rynku od wielu lat przedsiębiorstwa społecznego jest trzygwiazdkowy krakowski pensjonat sJ Pana Cogito+.

Proponowane działania:

- poprawa dostępu do specjalistycznej opieki zdrowotnej,
- podejmowanie działań profilaktyki zdrowotnej (np. organizacja badań profilaktycznych szczególnie w kierunku schorzeń cywilizacyjnych),
- promowanie zdrowego stylu życia (np. kampanie informacyjne),
- inwestowanie w infrastrukturę zdrowotną i społeczną,
- działania przeciwdziałające uzależnieniom oraz wspierające ich leczenie (np. realizacja programów przeciwdziałania uzależnieniom, patologiom, rozwijanie świetlic szkolnych i rodowiskowych),
- działania promocyjno-informacyjne (szkolenia, doradztwo, usługi np. prawne, księgowo-ekonomiczne) nt. ekonomii społecznej np. poprzez nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w tym sektorze (np. Centrum Inicjatyw Obywatelskich OPUS),
- promocja i wspieranie działań skierowanych na wyłączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem,
- stworzenie systemu reintegracji społeczno-zawodowej poprzez KIS, CIS, ZAZ oraz wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej,
- wspieranie działalności instytucji opiekuńczych.

5. SPOSOBY I RÓDŹA FINANSOWANIA

W ogólnym ujęciu zadania gmin w Polsce realizowane są z dochodów własnych i subwencji należnych z tytułu prawa oraz środków otrzymanych z innych źródeł finansowania, których pozyskiwanie zależy od inwestycji i zaangażowania zarządków gmin.

Cele strategiczne i operacyjne, opracowane w ramach niniejszej strategii, które stanowią podstawę do podejmowania i realizacji konkretnych projektów, mogą być finansowane z dochodów własnych Gminy oraz ze środków zewnętrznych.

Wśród środków zewnętrznych wyróżnić można m.in.:

- środki z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Wielkopolskiego,
- środki z programów krajowych współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego,
- środki Programów Operacyjnych: Wiedza, Edukacja, Rozwój; Polska Cyfrowa; Infrastruktura i środowisko; Pomoc Techniczna; Inteligentny Rozwój,
- środki Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich
- środki z Narodowego Funduszu Ochrony środowiska i Gospodarki Wodnej,
- środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony środowiska,
- środki z Agencji Modernizacji i Restrukturyzacji Rolnictwa,
- pożyczki i kredyty bankowe,
- instrumenty zwrotne . JESSICA, JEREMIE,
- środki inwestorów prywatnych, w tym w formule PPP,
- środki z Fundacji na rzecz Rozwoju Wsi «Polska Wieś 2000+»
- środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Wsi Polskiej,
- środki z Wojewódzkiego Urzędu Pracy,
- środki z Powiatowego Urzędu Pracy,
- środki z Narodowego Funduszu Zdrowia,
- środki z Norweskiego Mechanizmu Finansowego,
- środki pozyskane przez Lokalne Grupy Działania.

Należy podkreślić, że w momencie przygotowywania niniejszego dokumentu, w związku z rozpoczynającym się nowym okresem programowania 2014-2020, określenie szczegółowego katalogu możliwych źródeł finansowania ze środków UE nie jest możliwe z uwagi na wstępne prace nad określeniem zakresu i wymiaru wsparcia. Jednocześnie nowy okres programowania stwarza możliwość pozyskania przez Miasto i Gminę Dobra środków na działania służące stricte realizacji celów zawartych w niniejszym dokumencie strategicznym. Wykorzystanie tej możliwości w istotnym stopniu uzależnione jest od aktywności władz samorządowych i ich udziału w procesie konsultacji związanej do okresu nowej perspektywy finansowej, definiowanej przez dokumenty programowe.

5.1. POWIĄZANIE STRATEGII Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU

1. Rozwój turystyki i rekreacji wykorzystując posiadane zasoby	
I.1. Zagospodarowanie terenów wokół zbiornika Jeziersko	
I.2. Wykorzystanie zasobów historyczno-kulturowo- przyrodniczych	
I.3. Promocja posiadanych zasobów i lepsze wykorzystanie potencjału lokalnego dzięki współpracy różnych podmiotów	
Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020	<p>O priorytetowa 1. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka <u>Priorytet inwestycyjny 3.1.</u> Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości <u>Priorytet inwestycyjny 3.3.</u> Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług <u>Priorytet inwestycyjny 3.4.</u> Wspieranie zdolności M P do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji</p> <p>O priorytetowa 2. Społeczność informacyjna <u>Priorytet inwestycyjny 2.2.</u> Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK</p> <p>O priorytetowa 4. środowisko <u>Priorytet inwestycyjny 5.2.</u> Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami</p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 6.3.</u> Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego <u>Priorytet inwestycyjny 6.4.</u> Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000+” i zieloną infrastrukturę</p>
Wielkopolska 2020 Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku	<p>Cel strategiczny 2. Poprawa stanu środowiska Cel operacyjny 2.3. Ochrona zasobów leśnych i racjonalne ich wykorzystanie</p> <p>Cel strategiczny 6. Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu Cel operacyjny 6.8. Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych</p> <p>Cel strategiczny 8. Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa</p>

	<p>Cel operacyjny 8.10. Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego</p> <p>Cel strategiczny 9. Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem</p> <p>Cel operacyjny 9.2. Budowa wizerunku województwa i jego promocja</p>
<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego Regiony, miasta, obszary wiejskie</p>	<p>Cel 1: Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów</p> <p><u>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województwa-działania tematyczne</u></p> <p>1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego</p> <p>Cel 2: Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych</p> <p><u>2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących rozwój</u></p> <p>2.2.5. Usługi kulturalne</p>

<p>Kierunki Rozwoju Turystyki do 2015 roku</p>	<p>Obszar priorytetowy 1 - Produkt turystyczny o wysokiej konkurencyjności <u>Cel operacyjny I.1. Kreowanie i rozwój konkurencyjnych produktów turystycznych</u> Działanie I.1.2. Wspieranie procesów powstawania lokalnych i regionalnych produktów turystycznych Działanie I.1.3. Opracowanie i wdrożenie mechanizmów oraz narzędzi wpływających na podnoszenie jakości produktu turystycznego <u>Cel operacyjny I.2. Rozwój Infrastruktury turystycznej</u> Działanie I.2.1. Rozwój infrastruktury atrakcji turystycznych Działanie I.2.2. Rozbudowa specjalistycznej infrastruktury turystycznej Działanie I.2.4. Wsparcie rozwoju infrastruktury uzupełniającej istotnej dla konkurencyjności produktów turystycznych oraz sprzyjającej wydłużeniu sezonu turystycznego <u>Cel operacyjny I.3. Integracja produktów i oferty turystycznej regionów</u> Działanie I.3.1. Budowa i rozwój wiodących produktów turystycznych <u>Cel operacyjny I.5. Rozwój wiodących typów turystyki</u> Działanie I.5.6. Wspieranie rozwoju turystyki aktywnej i specjalistycznej oraz tworzenia nowych produktów turystycznych z rozszerzonym pakietem usług, w tym dla uczestników Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012</p> <p>Obszar priorytetowy 3 – Wsparcie marketingowe <u>Cel operacyjny III.1. Usprawnienie systemu informacji turystycznej</u> Działanie III.1.1. Rozbudowa i rozwój zintegrowanego systemu informacji turystycznej Działanie III.1.2. Wykorzystanie nowoczesnych technologii w rozwoju systemu informacji i rezerwacji turystycznej <u>Cel operacyjny III.2. Zwiększenie efektywności działań marketingowych w turystyce</u> Działanie III.2.1. Wspieranie budowy konkurencyjnych produktów turystycznych Działanie III.2.2. Budowa zintegrowanego systemu marketingu turystycznego Działanie III.2.3. Rozwój skutecznych instrumentów marketingu turystycznego</p>
<p>Program Operacyjny Infrastruktura i środowisko 2014 – 2020</p>	<p><u>O PRIORYTETOWA II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu</u> PRIORYTET INWESTYCYJNY 6.4. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program Natura 2000+i zielonej infrastruktury</p> <p><u>O PRIORYTETOWA VI: Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego</u> PRIORYTET INWESTYCYJNY 6.3 Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego</p>
<p>Program Operacyjny Polska Cyfrowa na lata 2014 -2020</p>	<p><u>O PRIORYTETOWA II. E-Administracja i otwarty rząd</u> PRIORYTET INWESTYCYJNY 2.3 Wzmacnianie zastosowania technologii komunikacyjno-informacyjnych dla e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia</p> <p><u>O PRIORYTETOWA III. Cyfrowa aktywizacja społeczeństwa</u> Cel szczegółowy 5: E-integracja i e-aktywizacja na rzecz zwiększenia aktywności oraz</p>

	jako ci korzystania z Internetu
Zintegrowana Strategia Rozwoju Gmin Powiatu Tureckiego na lata 2015 – 2025	<p><u>Cel strategiczny 1 . komponent gospodarczy</u> <u>Rozwój gospodarczy obszaru funkcjonalnego przez pobudzanie lokalnej przedsi biorczo ci i aktywn polityk proinwestycyjn</u> <i>Cel operacyjny 1.3. Budowanie relacji partnerskich i wspieranie wi zi biznesowych</i> 1.3.3. Rozwój klastrów</p> <p><u>Cel strategiczny 4 . komponent przestrzenny</u> <u>Wzrost atrakcyjno ci przestrzeni obszaru funkcjonalnego dla mieszka ców, inwestorów i osób z zewn trz</u> <i>Cel operacyjny 4.3. Wzrost funkcji usług ponadlokalnych uj tych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego charakterystycznych dla danego obszaru</i> 4.2.3. Współpraca z gminami s siednimi w zakresie rozwoju usług ponadlokalnych (m.in.. turystycznych, kulturalnych) poprzez przypisanie tych funkcji w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego</p>
2. Poprawa jako ci ycia mieszka ców Gminy	
II.1. Rozwój i promocja przedsi biorczo ci w ród mieszka ców	
II.2. Polepszenie infrastruktury technicznej w Gminie	
II.3. Polepszenie oferty kulturalnej i integracji społecznej	
II.4. Polepszenie oferty zdrowotno- opieku czej i wý czenia społecznej	
Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020	<p>O priorytetowa 2. Edukacja <u>Priorytet inwestycyjny 10.3. bis.</u> Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jako ci, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiej tno ci, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia si poprzez praktyczn nauk zawodu realizowan w ciszej współpracy z pracodawcami</p> <p>O priorytetowa 3. Energia Cel tematyczny 4: Wspieranie przej cia na gospodark niskoemisyjn we wszystkich sektorach <u>Priorytet inwestycyjny 4.1.</u> Wspieranie tworzenia i dystrybucji energii pochodz cej ze ródey odnawialnych <u>Priorytet inwestycyjny 4.3.</u> Wspieranie efektywno ci energetycznej, inteligentnego zarz dzania energii i wykorzystywania odnawialnych ródey energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym</p> <p>O priorytetowa 5. Transport</p>

	<p><u>Priorytet inwestycyjny 7.2.</u> Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez zwiększenie wdrożenie wdrożeń drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastruktur TEN-T, w tym z wdrożeniami multimodalnymi</p> <p>O priorytetowa 6. Rynek pracy <u>Priorytet inwestycyjny 8.7.</u> Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw</p> <p>O priorytetowa 7. Wzrost społeczny</p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 9.7.</u> Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym</p> <p><u>Priorytet inwestycyjny 9.8.</u> Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia</p> <p>O priorytetowa 9. Infrastruktura dla kapitału ludzkiego <u>Priorytet inwestycyjny 9.1.</u> Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną</p>
<p style="text-align: center;">Wielkopolska 2020 Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku</p>	<p>Cel strategiczny 1. Poprawa dostępu do i spójności komunikacyjnej regionu Cel operacyjny 1.1. Zwiększenie spójności sieci drogowej</p> <p>Cel strategiczny 2. Poprawa stanu środowiska Cel operacyjny 2.7. Poprawa gospodarki wodno-ściekowej</p> <p>Cel strategiczny 3. Lepsze zarządzanie energią Cel operacyjny 3.2. Rozwój produkcji i wykorzystania alternatywnych źródeł energii</p> <p>Cel strategiczny 5. Zwiększenie spójności województwa Cel operacyjny 5.1. Wsparcie przedsiębiorców lokalnych</p> <p>Cel strategiczny 6. Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu Cel operacyjny 6.3. Rozwój sieci i kooperacji w gospodarce regionu Cel operacyjny 6.10. Poprawa warunków dla rozwoju rolnictwa i przetwórstwa rolnego</p> <p>Cel strategiczny 7. Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia Cel operacyjny 7.3. Promocja przedsiębiorczości i zatrudnialności</p> <p>Cel strategiczny 8. Zwiększenie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa Cel operacyjny 8.3. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców i opieki zdrowotnej Cel operacyjny 8.6. Wzmocnienie systemu usług i pomocy społecznej</p>

<p>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030</p>	<p>Obszar konkurencyjno ci i innowacyjno ci gospodarki Cel 6 - Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie sworkfare state+ Obszar efektywno ci i sprawno ci pa stwa Cel 11 . wzrost społecznego kapitału rozwoju</p>
<p>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</p>	<p>Cel 3. Poprawa dost pno ci terytorialnej kraju w ró nych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej</p>
<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego</p>	<p>Cel 1: Wspomaganie wzrostu konkurencyjno ci regionów 1.2. Tworzenie warunków do rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwi kszania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi 1.2.1. Zwi kszanie dost pno ci komunikacyjnej wewn trz regionu 1.2.4. Efektywne wykorzystanie w procesach rozwojowych potencjału specjalizacji Terytorialnej Cel 2: Budowanie spójno ci terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych <u>2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najni szym poziomie dost pu mieszka ców do dóbr i usług warunkuj cych mo liwo ci rozwojowe</u> 2.2.2. Poprawa jako ci i dost pno ci usług medycznych na obszarach problemowych</p>
<p>Strategia Rozwoju Kraju 2020 Aktywne społecze stwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne pa stwo</p>	<p>Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka <u>Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego</u> II.4.2. Poprawa jako ci kapitału ludzkiego Obszar strategiczny III. Spójno społeczna i terytorialna Cel III.2. Zapewnienie dost pu i okre lonych standardów usług publicznych III.2.1. Podnoszenie jako ci i dost pno ci usług publicznych III.2.2. Zwi kszanie efektywno ci systemu wiadczenia usług publicznych III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju o rodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich III.3.4. Zwi kszanie spójno ci terytorialnej</p>
<p>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030</p>	<p>Cel 9 - Zwi kszanie dost pno ci terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównowa onego, spójnego i przyjaznego u ytkownikom systemu transportowego</p>
<p>Program Operacyjny Pomoc Techniczna 2014-2020</p>	<p><u>O priorytetowa 2: Potencjałbeneficjentów funduszy europejskich</u> 2.1. wzmocnienie kompetencji beneficjentów i potencjalnych beneficjentów funduszy europejskich, ze szczególnym uwzgl dnieniem jednostek samorz du terytorialnego i innych beneficjentów pełni cych kluczow rol w systemie funduszy europejskich <u>O priorytetowa 3: Informacja i promocja funduszy europejskich</u> 3.1. zapewnienie spójnych zasad i koordynacji działań informacyjnych i promocyjnych, 3. 2. zapewnienie dost pu do aktualnych, spójnych i kompleksowych informacji o mo liwo ciach finansowania w ramach funduszy europejskich,</p>

**Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
na lata 2014-2020**

7.2 Transfer wiedzy i działalność informacyjna

7.2.1. Szkolenia zawodowe i nabywanie umiejętności

7.3. Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstwa

7.3.1. Udzielanie pomocy rolnikom lub właścicielom lasów w korzystaniu z usług doradczych

7.4 Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych

7.4.1. Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości

7.4.2. Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych

7.5 Inwestycje w środki trwałe

7.5.2. Pomoc na inwestycje w przetwórstwo/marketing i rozwój produktów rolnych (Przetwórstwo i marketing produktów rolnych)

7.7 Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej

7.7.1 Poddziałanie: Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników

7.7.2 Poddziałanie: Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz działalności pozarolniczej na obszarach wiejskich

7.7.3 Poddziałanie: Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw

7.7.4 Poddziałanie: Rozwój przedsiębiorczości i rozwój usług rolniczych

7.8 Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich

7.8.1 Inwestycje związane z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów mającej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii

7.8.2 Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie wiadomości rodowodowej

7.8.3 Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury

7.10 Tworzenie grup i organizacji producentów

7.10.1 Tworzenie grup i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym.

7.14 Współpraca

7.14.1 Wsparcie na rzecz rozwoju nowych produktów, praktyk, procesów i technologii w sektorze rolno-spożywczym poprzez współpracę w ramach grup operacyjnych na rzecz innowacji EPI (Współpraca w ramach grup EPI)

**Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
na lata 2014 -2020**

O I OSOBY MŁODE NA RYNKU PRACY

Priorytet inwestycyjny 8.6 Trwała integracja na rynku pracy ludzi młodych, w szczególności tych, którzy nie pracują, nie kształcą się ani nie szkolą, w tym ludzi młodych zagrożonych wykluczeniem społecznym i ludzi młodych wywodzących się z środowisk marginalizowanych, także poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży.

O II EFEKTYWNE POLITYKI PUBLICZNE DLA RYNKU PRACY, GOSPODARKI I EDUKACJI

Priorytet inwestycyjny 8.9 Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

Priorytet inwestycyjny 8.10 Aktywne i zdrowe starzenie się

Priorytet inwestycyjny 9.4 Aktywne wyczerpanie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i związaniu szans na zatrudnienie

Priorytet inwestycyjny 9.7 Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym

Priorytet inwestycyjny 9.8 Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia

Priorytet inwestycyjny 10.1 Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia

Priorytet inwestycyjny 10.3 Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji

Priorytet inwestycyjny 10.3 bis Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

O IV INNOWACJE SPOŁECZNE I WSPÓŁPRACA PONADNARODOWA

<p>Program Operacyjny Inteligentny Rozwój na lata 2014 -2020</p>	<p><u>O PRIORYTETOWA II: WSPARCIE INNOWACJI W PRZEDSI BIORSTWACH</u> Cel szczegółowy 2. Zwiększenie nakładów polskich przedsiębiorstw na działalność innowacyjną .</p> <p><u>O PRIORYTETOWA III: WSPARCIE OTOCZENIA I POTENCJAŁU INNOWACYJNYCH PRZEDSI BIORSTW</u> Cel szczegółowy 4. Zwiększenie potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności innowacyjnej.</p> <p><u>O PRIORYTETOWA IV: ZWIĘKSZENIE POTENCJAŁU NAUKOWO-BADAWCZEGO</u> Cel szczegółowy 7. Wzmocnienie współpracy pomiędzy jednostkami naukowymi a przedsiębiorstwami oraz sektorem publicznym</p>
<p>Program Operacyjny Infrastruktura i środowisko na lata 2014 -2020</p>	<p><u>O PRIORYTETOWA I: Zmniejszenie emisji do gospodarki</u> PRIORYTET INWESTYCYJNY 4.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych PRIORYTET INWESTYCYJNY 4.2 Promowanie efektywnej energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach PRIORYTET INWESTYCYJNY 4.3 Wspieranie efektywnej energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym</p> <p><u>O PRIORYTETOWA VII: Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony Zdrowia</u> PRIORYTET INWESTYCYJNY 9.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie wyłączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych</p>
<p>Zintegrowana Strategia Rozwoju Gmin Powiatu Tureckiego na lata 2015 – 2025</p>	<p><u>Cel strategiczny 1 . komponent gospodarczy</u> <u>Rozwój gospodarczy obszaru funkcjonalnego przez pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości i aktywną politykę proinwestycyjną</u> <i>Cel operacyjny 1.2. Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w szczególności w zakresie usług</i> 1.2.2. Wsparcie merytoryczne dla przedsiębiorców <i>Cel operacyjny 1.3. Budowanie relacji partnerskich i wspieranie wizerunku biznesowych</i> 1.3.1. Współpraca przedsiębiorstw z samorządami i organizacjami społecznymi 1.3.2. Współpraca przedsiębiorstw z jednostkami B+R i IOB 1.3.3. Rozwój klastrów</p> <p><u>Cel strategiczny 2 . komponent infrastrukturalny</u> <u>Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego powiatu przez zapewnienie dostępu do wysokiej jakości infrastruktury</u></p>

	<p><i>Cel operacyjny 2.2. Poprawa jakości infrastruktury technicznej w celu zwiększenia atrakcyjności mieszkaniowej i inwestycyjnej</i></p> <p>2.2.1. Dostępność mieszkań do podstawowej infrastruktury technicznej</p> <p><i>Cel operacyjny 2.3. Zmniejszenie zużycia i rozwój alternatywnych źródeł energii elektrycznej i ciepła</i></p> <p>2.3.1. Efektywność energetyczna budynków</p> <p><u>Cel strategiczny 3 - komponent spójny</u> <u>Zwiększenie zatrudnienia i ograniczenie bezrobocia poprzez rozwój kompetencji i kwalifikacji mieszkańców</u></p> <p><i>Cel operacyjny 3.1. Zwiększenie zatrudnienia i ograniczenie bezrobocia poprzez rozwój kompetencji i kwalifikacji mieszkańców</i></p> <p>3.1.2. Promocja przedsiębiorczości i wspieranie zwiększania zatrudnienia przez lokalnych pracodawców</p> <p>3.1.4. Warunki kształcenia w szkołach i placówkach o wiatowych, z wykorzystaniem nowoczesnych technologii</p> <p><i>Cel operacyjny 3.2. Przeciwdziałanie i eliminacja negatywnych skutków niekorzystnych trendów demograficznych</i></p> <p>3.2.1. Jakość życia osób starszych</p> <p>3.2.2. Jakość życia i perspektywy rozwoju dla ludzi młodych</p>
--	--

ródło: Opracowanie własne

6. MONITORING I EWALUACJA

Osiągnięcie zamierzonych celów strategicznych i kierunków rozwoju wymaga stworzenia efektywnych mechanizmów gwarantujących konsekwentne wdrażanie, monitorowanie i ewaluację efektów Strategii.

6.1. MONITOROWANIE STRATEGII

Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Dobra na lata 2014-2020 jest dokumentem otwartym, w związku z tym powinna dynamicznie reagować na zmieniające się potrzeby wynikające z nowych warunków wewnętrznych i zewnętrznych.

Wdrażanie planów strategicznych, ich monitorowanie oraz ewaluacja są działaniami nierozdzielnie związanymi z procesem planowania strategicznego.

WYTYCZNE DO PROCESU WDRAŻANIA STRATEGII

Wdrażanie strategii jest procesem, w którym sformułowane w Strategii długoterminowe cele i kierunki działań przekładane są na poziom programów i działań operacyjnych. Elementem procesu wdrażania Strategii są również działania związane z propagowaniem i upowszechnianiem informacji na temat jej założeń oraz zawartości. Działania te mają na celu w szczególności aktywizację wybranych organizacji i środowisk do współudziału w realizacji Strategii.

Strategia stanowi dokument o charakterze kierunkowym i koncepcyjnym. W celu wdrożenia Strategii na poziomie operacyjnym opracowane zostaną dokumenty o charakterze proceduralnym (np. programy operacyjne), które szczegółowo wskażą sposób realizacji poszczególnych celów strategicznych oraz odpowiedzialności w tym zakresie. Część z nich zostanie oparta o już istniejące dokumenty, co w uzasadnionych przypadkach wymagałoby ich dostosowania do nowych celów strategicznych.

Główną rolę w procesie wdrażania Strategii Rozwoju Gminy i Miasta Dobra w latach 2014 - 2020 należy do Urzędu Gminy i Miasta Dobra, którego kierownikiem jest Burmistrz. Zaangażowanie w realizację niniejszego dokumentu wszystkich kluczowych interesariuszy decydować będzie o przyszywym stopniu osiągnięcia przyjętych celów strategicznych.

W bezpośredni proces wdrażania Strategii Rozwoju Gminy i Miasta Dobra na lata 2014 - 2020 powinna zostać zaangażowana Rada Gminy i Miasta Dobra jako organ stanowiący oraz Burmistrz jako organ wykonawczy. Proponuje się powołanie, funkcjonującej w strukturze Gminy i Miasta, Jednostki ds. Zarządzania Strategią (wdrażania i monitorowania strategii).

Pośrednio w proces realizacji Strategii zaangażowane powinny być również inne podmioty funkcjonujące na terenie Gminy, w tym jednostki organizacyjne Gminy, partnerzy Gminy (organizacje, stowarzyszenia, itp.) oraz pozostali uczestnicy życia społeczno-gospodarczego.

Aby proces wdrożenia Strategii Rozwoju Gminy i Miasta Dobra na lata 2014 - 2020 się powiódł, niezbędne będzie znalezienie wspólnej płaszczyzny porozumienia przez wielu, na co będzie, niekolegujących ze sobą uczestników systemu przedstawionego na powyższym schemacie

i nawiazanie współpracy między nimi dla realizacji wyśzszego celu . rozwoju spojęczno-gospodarczego Gminy.

Pierwszym krokiem zmierzaj cym w kierunku wýczenia interesariuszy w realizacj Strategii jest konsultacja niniejszego dokumentu i uzyskanie akceptacji zařonego kierunku dziańa . Kolejnym etapem jest organizacja cyklicznych spotka uwzgl dniaj cych ró ne grupy interesariuszy przedstawionych na powy szym schemacie:

- Spotkania Jednostki ds. Zarz dzania Strategii ,
- Spotkania obejmuj ce wszystkich interesariuszy Strategii (dodatkowo przedstawiciele organizacji, przedsi biorcy itp.) . Komitet Steruj cy.

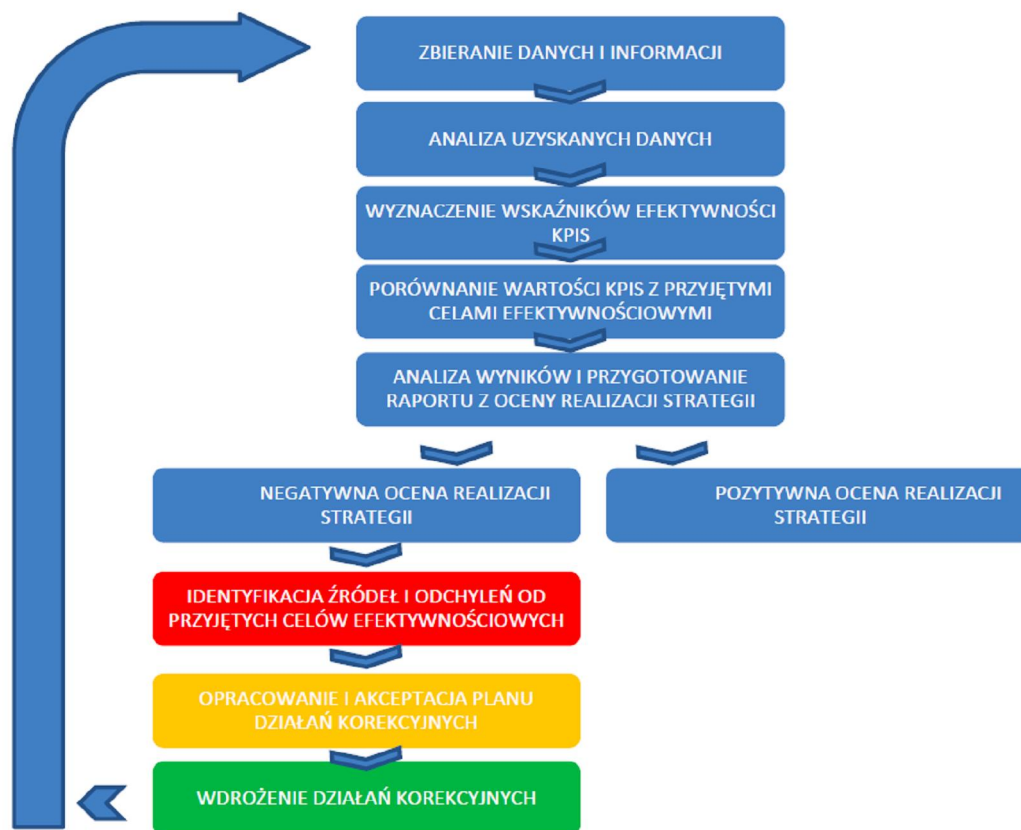
Cz stotliwo cyklicznych spotka dotycz cych wdra ania Strategii jest dla ka dej jednostki samorz du terytorialnego indywidualna i powinna uwzgl dnia ilo ci realizowanych w ramach Strategii projektów.

6.2. PROPONOWANE WSKAŹNIKI

Monitorowanie strategii jest procesem polegaj cym na bie cej analizie post pów w osi ganiu zakładanych celów strategicznych. Na proces ten składa si szereg dziańa takich jak m.in. zbieranie danych i informacji, analiza uzyskanych danych, wyznaczanie warto ci okre lonych wska ników efektywno ci (*ang. KPIs . key performance indicators*) oraz ich porównanie z przyj tymi celami efektywno ciowymi, ocena finalnych wyników i przygotowywanie cyklicznych raportów z oceny realizacji Strategii.

W przypadku, gdy proces realizacji okre lonych celów strategicznych oceniony zostanie negatywnie, istnieje potrzeba identyfikacji ródeyewentualnych odchyle od zakładanych celów efektywno ciowych, wypracowanie planu dziańa korekcyjnych oraz jego wdro enie.

Rysunek 13. Proces monitorowania Strategii Rozwoju Gminy i Miasta Dobra

ródło: Opracowanie własne

W praktyce proces monitorowania Strategii przeprowadzany będzie w cyklach corocznych, a do jego realizacji powinna zostać wyznaczona dedykowana osoba lub osoby reprezentujące władze Gminy i Miasta. Ich główną funkcją będzie w szczególności pozyskiwanie informacji na temat działań /projektów realizowanych w Mieście i Gminie oraz ocena dotychczasowych rezultatów wdrażania Strategii, a także rekomendowanie niezbędnych działań korekcyjnych.

OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ I EWALUACJA STRATEGII

Proces monitorowania realizacji zadań Strategii powinien być co roku podsumowywany **ewaluacją efektów realizacji Strategii**, obejmując zestawienia wartości zdefiniowanych i monitorowanych w danym okresie wskaźników efektywności realizacji poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych. Proponuje się coroczną ewaluację wyników wdrażania strategii na podstawie efektów zadań i projektów, będących w fazie realizacji lub tych, które zostały w danym roku zakończone.

Poniżej w zestawieniach tabelarycznych przedstawiono przykłady wskaźników efektywności (KPIs), zdefiniowane dla poszczególnych celów operacyjnych wskazanych w Strategii. Zaproponowane wskaźniki efektywnościowe (KPIs) stanowi zbiór otwarty, tj. w trakcie realizacji celów strategicznych,

operacyjnych i poszczególnych działań mogą ulegać one zmianom, korektom, rozszerzeniom o dodatkowe wskaźniki.

Wartość bazowa wskaźnika (ang. *baseline value*) to pierwszy pomiar monitorowanego wskaźnika tzw. punkt startowy oceny całej strategii w okresie bazowym. Jako punkt startowy monitorowania strategii przyjęto początek roku 2014.

Wartość docelowa wskaźnika (ang. *target*) to skwantyfikowany cel, oczekiwany do osiągnięcia w określonych ramach czasowych przy wykorzystaniu istniejących zasobów. Ustanowienie wartości docelowych umożliwia monitorowanie w kontekście terminowości osiągnięcia zamierzonych celów, motywuje do działania oraz zapewnia odpowiedzialność i transparentność działań. Jako punkt docelowy w pomiarze wskaźnika przyjęto koniec roku 2020. Wartości bazowe powinny być ambitne, jednak realne do osiągnięcia w określonym czasie i przy zaangażowanych zasobach. Wartości docelowe mogą ulegać zmianom w trakcie realizacji Strategii. Zmiana taka musi jednak wynikać z ważnych przesłanek np. zmniejszenia funduszy na dany cel.

Okres monitorowania i ewaluacji Strategii obejmuje zatem czas od stycznia 2014 do grudnia 2020. Jest on to samy z nowym okresem programowania UE.

W poniższej tabeli znajduje się lista wskaźników w odniesieniu do poszczególnych celów operacyjnych strategii wraz ze wskazaniem wartości bazowej i docelowej wskaźnika, czystości jego monitorowania oraz stanowiska/komórki odpowiedzialnej za jego monitorowanie.

Tabela 23. Monitorowane wskaźniki w obszarze celów operacyjnych

Wskaźnik	Źródło danych	Jedn. miary	Trend	Wartość bazowa (rok 2014)	Wartość oczekiwana (rok 2018)	Wartość alarmowa (rok 2018)	Wartość docelowa (rok 2020)	Częstotliwość monitorowania	Stanowisko/komórka odpowiedzialna za monitoring	
I.1 Zagospodarowanie terenów wokół Zbiornika Jeziorsko										
1	Oferta inwestycyjna	• Sprawozdania Urzędu Miasta i Gminy,	Sztuka	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Burmistrz/ Kierownik Referatu
2	Liczba nowoutworzonych systemów informacji wizualnej	• Sprawozdania Urzędu Miasta i Gminy,	Sztuka	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Burmistrz/ Kierownik Referatu
I.2 Wykorzystanie zasobów historyczno-kulturowo-przyrodniczych										
1	Liczba nowoutworzonych szlaków tematycznych/pieszyc/rowerowych	• Sprawozdania Urzędu Miasta i Gminy, • Gruntami i Ochrony środowiska,	sztuka	rosnący	0	1	0	2	corocznie	Burmistrz/ Kierownik Referatu
2	Liczba akcji/konkursów/spotkania o tematyce ekologicznej	• Sprawozdania Urzędu Gminy i Miasta	sztuka	rosnący	0	2	1	5	corocznie	Burmistrz/ Kierownik Referatu
I.3 Promocja posiadanych zasobów i potencjału										
1	Strategia promocji Gminy i Miasta Dobra	• Sprawozdania Urzędu Gminy i Miasta	sztuka	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Burmistrz/ Kierownik Referatu
	Liczba nowoutworzonych punktów informacji turystycznej	• Sprawozdania Urzędu Gminy i Miasta	sztuka	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Burmistrz/ Kierownik Referatu
II.1 Rozwój i promocja przedsiębiorczości w rodzinach										
1	Liczba szkoleń z zakresu	• Sprawozdania Urzędu Gminy i	sztuka	rosnący	0	3	2	5	corocznie	Burmistrz/ Kierownik

	przedsiębiorcy (w tym szkolenia dla młodzieży)	Miasta								Referatu/ Dyrektorzy Szkoły
2	Liczba działań /akcji/ spotkań promujących tworzenie grup producenckich	• Sprawozdania Urzędu Gminy i Miasta	km	rosnący	0	30	10	45	corocznie	Burmistrz/ Kierownik Referatu
II.2 Polepszenie infrastruktury technicznej w Gminie										
1	Liczba km nowo wybudowanych /zmodernizowanych dróg/ infrastruktury okoľdrogowej	• Sprawozdania Urzędu Miasta i Gminy,	km	rosnący	0	5	3	10	corocznie	Burmistrz/ Kierownik Referatu
2	Liczba działań /akcji/ spotkań promujących budowę przydomowych oczyszczalni ścieków oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii	• Sprawozdania Urzędu Miasta i Gminy,	szt.	rosnący	0	3	1	5	corocznie	Burmistrz/ Kierownik Referatu
II.3 Wzbogacenie oferty kulturalnej i integracji społecznej										
1	Przygotowana kompleksowa oferta kulturalna/ kulturalno-wypoczynkowa	• Sprawozdania Urzędu Gminy i Miasta	szt.	rosnący	0	1	0	1	corocznie	Burmistrz/ Kierownik Referatu
2	Liczba podjętych działań /akcji/ wspierających instytucje opiekuńcze w Mieście i Gminie	• Sprawozdania Urzędu Gminy i Miasta	szt.	rosnący	0	2	0	3	corocznie	Burmistrz/ Kierownik Referatu
II.4 Polepszenie oferty zdrowotno-opiekuńczej i włączenia społecznego										
1	Zorganizowane badania profilaktyczne	• Sprawozdania Urzędu Gminy i Miasta	szt.	rosnący	0	6	1	10	corocznie	Burmistrz/ Kierownik Referatu

2	Szkolenia/doradztwo w zakresie ekonomii spojęcznej	• Sprawozdania Urz du Gminy i Miasta	szt.	rosn cy	0	4	2	7	corocznie	Burmistrz/ Kierownik Referatu
---	--	--------------------------------------	------	---------	---	---	---	---	-----------	-------------------------------------

ródŸ: Opracowanie wŸasne

Bibliografia

Lista dokumentów i stron internetowych wykorzystanych przy opracowaniu Strategii.

Dokumenty:

1. Adamowicz M., Strategie rozwoju lokalnego, tom I . aspekty instytucjonalne, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2003
2. Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku
3. Regionalny Program Operacyjny Województwa Wielkopolskiego na lata 2014- 2020
4. Doma ski, T. Strategiczne planowanie rozwoju gospodarczego gminy, Agencja Rozwoju Komunalnego, Warszawa 1999
5. Kondracki J., Geografia regionalna Polski, Warszawa: PWN, 2002
6. Stan i ruch ludno ci w województwie wielkopolskim w 2012 r., Urz d Statystyczny w Poznaniu

Strony internetowe:

1. <http://dobra24.pl/>
2. <http://dobra.nowoczesnagmina.pl/>
3. <http://www.stat.gov.pl/bdl>
4. <http://natura2000.gdos.gov.pl/>

Spis tabel i rysunków

Rysunek 1. Schemat dokumentu Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Dobra na lata 2014 - 2020	6
Rysunek 2. Herb Gminy i Miasta Dobra	9
Rysunek 3 . Mapa powiatu tureckiego	10
Rysunek 4 . Wyspa w zespole dworsko-parkowego w Długiej Wsi	12
Rysunek 5 . Stanowisko archeologiczne w zespole dworsko-parkowego w Długiej Wsi	13
Rysunek 6 . Turki . Stra Grobu Pa skiego	14
Rysunek 7 . Procesja Emaus	14
Rysunek 8 . Dywany kwiatowe	15
Rysunek 9. Mapa Gminy Dobra	16
Rysunek 10. Bezrobotni w podziale na grupy wiekowe w 2013 roku (osoby)	21
Rysunek 11. Mapa przystanków PKS	28
Rysunek 12. Misja, wizja Gminy i Miasta Dobra	72
Rysunek 13. Proces monitorowania Strategii Rozwoju Gminy i Miasta Dobra	100
Tabela 1. Podsumowanie celów strategicznych i celów operacyjnych Gminy i Miasta Dobra	8
Tabela 2. Liczba ludno ci w latach 2009- 2013	17
Tabela 3. Przyrost naturalny w latach 2009- 2013	17
Tabela 4. Najwa niejsze odcinki dróg w Mie cie i Gminie Dobra	26
Tabela 5. Rodzaje nawierzchni drogowej na terenie Gminy i Miasta Dobra.	27
Tabela 6. Ilo ci cieków oczyszczonych i odprowadzonych w latach 2009 . 2012 (tys m ³)	29
Tabela 7. Zu ycie energii elektrycznej w mie cie Dobra w latach 2006 . 2012	33
Tabela 8. St enia rednie roczne i maksymalne jednogodzinne zanieczyszcze powietrza w 2012 roku	34
Tabela 9. Strefy z uwzgl dnieniem symbolu klasy poszczególnych substancji zawartych w powietrzu	34
Tabela 10. Wyniki sprawdzianu uczniów szkoł podstawowej w latach 2006 . 2013.	35
Tabela 11. Wyniki testów gimnazjalnych w latach 2012 . 2013.	36
Tabela 12. Wyposa enie Ochotniczych Stra y Po arnych	38
Tabela 13. Cykliczne imprezy w Gminie Dobra	40
Tabela 14. Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Dobra w latach 2009 . 2012	42
Tabela 15. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON	43
Tabela 16. Struktura gruntów w Mie cie i Gminie Dobra	44
Tabela 17. Struktura gospodarstw rolnych	45
Tabela 18. Rodzaj zasiewu	46
Tabela 19. Udział procentowy rodków z UE w dochodach bud etu w latach 2007 . 2013	53
Tabela 20. Poziom dżugu publicznego Gminy Dobra za lata 2007 . 2013	53
Tabela 21. Wydatki bud etu Gminy i Miasta Dobra według działów w latach 2010 . 2013 (w %)	53
Tabela 22. Analiza SWOT w obszarze zasobów Gminy i Miasta Dobra, zagospodarowania przestrzennego oraz strefy gospodarczej.	55
Tabela 23. Monitorowane wska niki w obszarze celów operacyjnych	103

